

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Ч. 3-4 (22-23)

ТОРОНТО

1969

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

Липень - грудень 1969

Ч. 3-4 (22-23)

PLASTOVY SHLIAKH

July - December 1969

Видає Головна Пластова Булава

Виходить щотри місяці

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ ТА АДМІНІСТРАЦІЇ:

Plastovy Shliakh, Magazine, — 2199 Bloor Street West, Toronto 9, Ont., Canada.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор: пл. сен. Омелян Тарнавський, **члени:** пл. сен. Михайло Бажанський, пл. сен. Осип Бойчук, пл. сен. Орест Гаврилюк, пл. сен. Яро Гладкий, пл. сен. Тоня Горохович, пл. сен. Ольга Кузьмович, пл. сен. Іван Манастирський, пл. сен. Атанас Мілянич, пл. сен. Микола Плавюк, пл. сен. Володимир Савчак, пл. сен. Даниго Струк, пл. сен. Юрій Ференцевич, пл. сен. Атанас Фіголь.
Мовний редактор: Левко Ромен.

Технічний редактор і адміністратор: пл. сен. Омелян Тарнавський.

ЗМІСТ

надрукований на 3-ій сторінці обкладинки.

Статті підписані прізвищем, псевдонімом або ініціалами авторів, висловлюють їх власні погляди, які не завжди мусять покриватися з поглядами редакції чи головного пластового проводу.

Річна передплата від 1 січня 1969 р.: США і Канада — \$6.00, Австралія — \$3.50 австр., Австрія 100 шіл., Аргентина — 350 пез., Бразилія — 200 кр., Великобританія — 1.0.0, Німеччина — 10 н. м., Франція — 15 фр. Ціна одного числа у США і Канаді — \$1.50.

PLASTOVY SHLIAKH — a Ukrainian Quarterly Magazine, published by PLAST — Ukrainian Youth Ass'n, 2199 Bloor Street West, Toronto 9, Ontario, Canada

KIEV PRINTERS LTD., 860 Richmond St. W., Toronto 140, Ont., Canada.

Будьте ПЕРЕДплатником, а не ПСЛЯплатником «Пл. Шляху».
Тому ЩЕ НИНІ вишліть 6.00 дол. — передплату за 1970 рік!

Прохаємо Вас
заплатити передплату
за 1970 рік — 6.00 дол.

якщо Ви ще досі цього не зробили.

**

ПРОЧИТАЙТЕ УВАЖНО НАСТУПНІ РЯДКИ:

● Основною фінансовою передумовою точної і безперервної появи «Пластового Шляху» є своєчасне вплачування ПЕРЕДплати, і то НА ПОЧАТКУ РОКУ так, як всі ми платимо на початку року передплати за чужомовні видання.

● Біля Вашої адреси на коверті є надруковане число, що вказує, доки заплачена Ваша передплата за «Пластовий Шлях». Якщо Ваша передплата за 1970 рік ще не заплачена, прохаємо негайно вислати Вашу залежність!

● Тому що прибутків із самих передплат не вистачає на покриття всіх коштів видавання «Пл. Шляху», прохаємо Вас раз у рік скласти даток на пресфонд «Пл. Шляху».

● Прохаємо Вас виповнити зворотну сторінку цього листка і разом з Вашим чеком чи грошовим переказом вислати на адресу нашої Адміністрації у Торонті.

АДМІНІСТРАЦІЯ «ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ»

ПРОХАЄМО ВАС:

1. Вишліть негайно передплату на 1970 рік. — \$6.00!
2. Разом з передплатою вишліть Вашу пожертву на пресфонд!

Виповнити і вислати до адміністрації «Пл. Шляху» на адресу:

PLASTOVY SHLIAKH Magazine

2199 Bloor St. West
Toronto 9, Ont., Canada

....., дня
(місцевість)

Висилаю: 1) річну передплату на 1970 рік 6.00 дол.
2) заборгованість за 1969 р. 6.00 дол.
3) пожертву на пресфонд «Пл. Шляху» дол.
призначену на його розбудову.
Разом: дол.

МОЯ АДРЕСА:
(по-англійському)

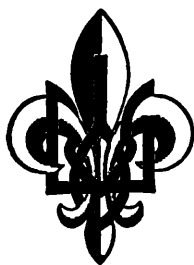
_____ (повне ім'я і прізвище)

_____ (число дому і назва вулиці)

_____ (місцевість і стейт або провінція та "zip код")

_____ (Для членів Пласту: назва місцевости пластової станиці)

Передплатників із США, Канади і Австралії прохаємо подати "zip код"!

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Торонто — Канада

Ч. 3-4 (22-23)

Липень - грудень 1969

КІНЧАЄМО 4-ИЙ РІК ВІДНОВЛЕНОГО ВИДАННЯ “ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ” І ...ЩО ДАЛІ?

З великим запізненням, бо майже після однорічної перерви, появляється оце чергове, подвійне число «Пластового Шляху» (ч. 3-4 за 1969 р.), яким закінчуємо 4-ий рік відновленого видання цього журналу. Попереднє число, теж подвійне (ч. 1-2 за 1969 р.), появилoся майже рік тому. Це не свідчить надто позитивно про коло тих осіб з-поміж членства нашої пластової організації, що від них у першу чергу залежить точна і безперервна поява органу пластової думки, яким являється наш кварталник, «Пластовий Шлях». Маємо тут на думці не лише завзятих післяплатників, що часто винні післяплату навіть за 2 роки, і не тільки тих усіх з-поміж членства УСП і УПС, що досі загалом не стали передплатниками «Пл. Шляху». Завинили в тому теж у деякій мірі і наші редакційні співробітники, спізняючись із надсиланням матеріалів.

Насамперед недописали члени старшо-пластунських і сеньйорських куренів, для яких у першу чергу «Пл. Шлях» призначений. Коли новозорганізована Редакція і Адміністрація «Пл. Шляху» в січні 1966 р. відновила видавання кварталника «Пл. Шлях» і видала тоді за перший квартал 1966 р. ч. 1 (8) цього журналу, то ми мали авторитетне запевнення від Головної Булави УПС, що базувалася на постанові наради куренів УПС і УСП, якою проводили цих куренів «зобов'язалися забезпечити для «Пл. Шляху» стільки передплат, скільки членів мають усі курені УСП і УПС». Це мало запевнити основну фінансову базу для дальшої появи відновленого журналу пластової думки п. н. «Пластовий Шлях», про

який тоді (як це в нас звичайно буває у часі «першого солом'яного запалу та підйому») з приводу появи його першого числа ми одержували багато слів заохоти, щирого признання та обіцянок допомоги — авторської, моральної, а навіть і матеріальної.

**

Від січня 1966 року «Пл. Шлях» появлявся правильно упродовж 3-ох років щочверть року, своїми статтями підготував відбуття першої сесії Пластового Конгресу Другого, а потім, після відбуття першої сесії ПКД, містив дуже багато актуального матеріалу, якнайтісніше пов'язаного із проблемами, якими займалися у своїй дальшій праці Головна і Крайові Комісії ПКД. Найкраще свідчить про це бібліографія опублікованих матеріалів про теми, якими займалася Головна і Крайові Комісії ПКД, а яка була надрукована у 2-ому числі Бюлетеню Головної Комісії ПКД. Є там названо аж 80 статей, що були поміщені у «Пл. Шляху» на теми ПКД.

Крім того редакція «П. Ш.» старалася містити на його сторінках і інші матеріали, що стосуються ідеологічних, виховних, методичних, організаційних — одне слово: цілого вахляра проблем, актуальних на терені Пласту, як теж старалася подавати обширну хроніку пластового життя із усіх країн, де діє наш Пласт. Ми старалися також на сторінках нашого журналу давати місце нашим редакційним постійним і принагідним співробітникам висловлювати свої думки, і то зовсім свobodно «без усякої цензури» на різні проблеми 3-ох основних складових секторів нашого широкого національного життя, а саме церковно-релігійного, політичного та громадського. Ми намагались зробити в той спосіб «Пл. Шлях» своєрідною візитівкою творчих голосів і поглядів «вільних українських громадян у вільному світі сущих», і то так тих з-поміж членів Пласту, як і з-поза пластового середовища, не відкидаючи також статей критичних та контроверсійних так про сам Пласт, як і інші явища нашого загального національного життя, якщо лише ті статті мали серйозний характер, подавали конкретні факти і якщо їхні автори підписувалися своїми повними іменами. Ми завжди уважали і уважаємо, що поважна, творча і відповідальна критика це дуже цінне явище і важливий чинник у формуванні думки чи поглядів та здорової громадської публічної opinii.

Великим і прикрим ударом для дальшої успішної діяльності нашої редакції була в листопаді 1966 р. несподівана і важка хвороба ентузіяста відновлення «Пластового Шляху» і першого його начального редактора упродовж 1966 р., пл. сен. Юрія Пясецького, що після року дуже інтенсивної праці на становищі го-

ловного редактора «П. Ш.» мусів, на жаль, зовсім залишити всяку співпрацю з «П. Ш.». Силою обставин мусів тоді перебрати в додатку до своїх інших завдань (адміністрація «Пл. Шляху» і «Юнака», праця в редколегії «Юнака» і в КПС Канади) підписаний, тому що на це становище не було, на жаль, можливо знайти нікого іншого з-поміж численного старшого членства нашого Пласту.

Восени 1967 року була сформована ширша редколегія у складі 11-ох осіб, крім тих, що були постійно названі як члени вужчої редколегії на другій сторінці кожного числа «П. Ш.». Поодинокі члени однієї і другої редколегії були зобов'язані постачати матеріяли з поодиноких ділянок, на жаль, з різних причин це не дало повної бажаного ефекту. Між іншим і тому обидва останні, як і це теперішнє число «Пл. Шляху» появилися із значним запізненням, і то як подвійні числа, а читачі самі можуть переконатися на основі надрукованого матеріялу у «Пл. Шляху», хто із членів цих редколегій, скільки і який матеріял дав до диспозиції головного редактора «П. Ш.» впродовж останніх 3-ох років до поміщення на сторінках «Пл. Шляху».

Загал членства УПС і УСП, на жаль, не дописав як передплатники, Головна Булава УПС, яка в 1965 р. перебрала на себе обов'язки «дбати за те, щоб від усіх членів УПС і УСП збирати передплати за «П. Ш.», зовсім не реалізувала цієї своєї обіцянки. Так само старання Адміністрації, звернені особисто на адресу крайових управ Пластприятів у США і Канаді, із проханням поширити журнал між членами Пластприяту в цих країнах тимчасом залишилися без більших позитивних наслідків. У висліді того маємо такий стан, що на загальну кількість усіх членів УПС і УСП (приблизно 2,200 осіб) в усіх країнах, де діє Пласт, маємо приблизно лише 1,100 перед- і післяплатників (50%), а приблизно 450 післяплатників були винні нашій Адміністрації на 31. 12. 1969 р. кругло \$3,000.00 за незаплачені передплати, Такою, на жаль, є «гола дійсність», яка дуже утруднює нам нашу працю.

Очевидно, що при сьогоднішніх високих друкарських коштах, такий журнал як «Пл. Шлях», що друкується невеликим накладом 1,300 примірників, не може фінансово «пов'язати своїх кінців» лише прибутками із самих передплат. Це тимбільше, що в останньому часі зросло майже на 50% друкарські кошти, а на яких 300-400% кошти поштової оплати. Тому загал нашого членства з рядів УПС і УСП повинен ще складати датки на пресфонд «П. Ш.», щоб в той спосіб допомогти нам здобути конечні додаткові прибутки на дальше видавання нашого журналу.

А тепер погляньмо, що під цим оглядом кажуть «сухі числа». За цілий останній 1969 рік усіх датків на пресфонд «Пл. Шляху» ми одержали аж... \$619.74. Коли серйозно подумаємо, яке завдання «П. Ш.» має в нашій пластовій організації, то щойно наведена квота справді видається смішно малою. Ми маємо десятки, а то й сотки заможних членів нашого УПСеньйорату, не один з яких міг би раз у році скласти названу суму на пресфонд журналу своєї організації, тим більше, що багато членів нашого УПСеньйорату складає поважні квоти (не раз і чотирицифрові!) на інші наші народні цілі. На жаль, виходить, що «виховані у Пласті громадяни» часто не мають розуміння для того, що означає ідеологічний орган для своєї власної пластової організації, або мають більше розуміння для різних потреб своїх конфесійних, професійних, партійних і союзових «парафій», ніж для дальшої появи і розбудови «Пл. Шляху», що є не лише ідеологічним органом своєї власної організації, але сьогодні є за кількома виїмками єдиним того роду понадпартійним і понадконфесійним журналом на соборницькій платформі на цілому північно-американському континенті.

Дорогі Передплатники і Читачі!

Оце передаємо Вам, щоправда спізнено, подвійне число «Пл. Шляху» за друге півріччя 1969 р., а одночасно підготовляємо подвійне число «П. Ш.» за перше півріччя 1970 р., пов'язане головню із тематикою кінцевої сесії ПКД. Нам удалося одержати згоду, на нашу думку, найкомпетентнішого під цим оглядом з-поміж старшого членства Пласту, а саме пл. сен. Атанаса Фіголя з осідком у Мюнхені, стати головним редактором «Пл. Шляху» від його чергового числа, тобто від січня 1970 р. Уважаємо, що без такого ідеологічного органу, як «Пл. Шлях», наш Пласт не зможе серед сьогоднішніх важких і скомплікованих обставин, а зокрема з уваги на посилений вплив чужого докільля на наше старше юнацтво і старше пластунство, виконувати свої нелегкі, але відповідальні завдання. Тому дозволяємо собі звернутися до всіх Вас, Пластові Подруги і Друзі-Передплатники, Післяплатники, а також і Непередплатники «Пл. Шляху» із закликом, який вважаємо невідкладною вимогою, коли ми вважаємо себе здисциплінованими членами Пласту, не лише на папері, але і з конкретними обов'язками:

- а) вирівняти негайно задовження за післяплати «П. Ш.»,
- б) заплатити передплату за 1970-ий рік,
- в) подбати про те, щоб усі члени Вашого Куреня,

Осередку Праці УПС або УСП, які ще досі цього не зробили, обов'язково за пренумерували на 1970 р. «Пл. Шлях»,

г) разом з передплатою вислати також даток на пресфонд «П. Ш.»,

г) приєднати «П. Ш.» в цьому році одного передплатника з-поза Пласту.

Віriamo, що Ви всі це наше прохання виконаєте і запевняємо Вас, що вкортці одержите від нас чергове, подвійне число «П. Ш.» (ч. 1-2/1970). Сподіваємося, що всі Ви маєте повне розуміння для повище з'ясованої справи та допоможете нам для добра нашого Пласту і в інтересі нашого українського суспільства в діаспорі спільно далі продовжати видання «Пл. Шляху».

С К О Б !

Пл. сен. Омелян Тарнавський
головний редактор і адміністратор

Олександр Тисовський

КУДОЮ ІТИ?

Гутірка на тему органу пластового проводу
(Передрук із «Пластового Шляху», ч. 1 з 1930 р.)

За вісім місяців, 4 і 5 вересня 1970 р. має відбутися в Торонті кінцева сесія Пластового Конгресу Другого. У зв'язку з цим відбуваються різні приготування до цієї сесії ПКД. Відбуваються семінари заходом головної комісії і крайових комісій ПКД, появляються окремі публікації на теми, пов'язані із проблематикою ПКД, та відповідні статті і звідомлення у пресі. Проблематика ПКД є предметом нарад ГПВ, КПСтаршин і низових клітин Пласту, як теж і поодиноких куренів УСП та УПС тощо.

Якже ж бракує тепер у справах, що є предметом усіх цих нарад авторитетного голосу Засновника нашої пластової організації, Дрота, що сказав би нам ясно і відверто, як бути нашому Пластові у теперішній досить скomплікованій ситуації у діаспорі та вказав би кудюю нам — членам Пласту далі іти. На жаль, нашого Дрота вже немає між нами. У міжчасі, 29 березня 1968 р. він відійшов від нас на завжди — «на вічну ватру»...

Тому із пожовклих листків «Пластового Шляху» ч. 1 з 1930 року, що появлявся тоді у Львові, передруковуємо його статтю п. н. «Кудюю іти?» — тим більше, що висловлені в ній перед 40

роками думки Дрота дуже актуальні для нашого Пласту у діяспорі і сьогодні, зокрема для тих наших подруг і друзів, що займаються проблематикою ПКД та готуються до того, щоб на надходячій сесії ПКД вирішувати основні проблеми нашого Пласту.

Прочитаймо уважно цю статтю Дрота та застановімося добре над її змістом. — Редакція.

**
*

Кудю йти? — це сутнє питання «Пластового Шляху». Бо якжеж можна мостити «шлях», коли не знати, як і куди? Чи моя гадка і ці мої замітки дадуть ясну відповідь на таке питання, чи я взагалі як слід визнаюсь у цьому ділі, просто не знаю, але можу запевнити, що в тому, що скажу, використовую весь мій досвід, усі мої помічення та оцінюю їх із можливою в людини безсторонністю. Думаю, що коли не інакшу, то хоч таку воно матиме вартість, що комусь іншому можливо буде порівняти мої погляди і мій досвід зі своїми, а порівняння дає найкращу змогу дійти до загальних правил.

На що звернути в першу чергу увагу? Маємо виховувати масу чи одиниці? Чи, може, масу через одиниці? Треба собі цей намір безсторонньо усвідомити: ми, існуюче і якоесь там виховане покоління, маємо чи там хочемо відірватися від сучасности та від себе самих і нове покоління створити іншим, ніж ми є, і пристосувати до обставин життя інших, ніж наших.

Мені це виглядає на зовсім сміливу претенсію до ясновидючости і до екскорпорації. Людина вже не раз пробувала «вилізти із себе» і створити щось поза чи понад себе, але при наймогутніших вискоках уяви завжди — тільки різно комбінувала те, чим сама є, чим є її сучасне середовище, і те, що сама пізнала. Так виглядають її найвищі поняття і мрії, коли доводиться їй собі їх уявити: янголів бачить вона окриленими людьми, безсмертні духи привиджуються їй з людськими рисами тіла і в одягах, які з безсмертністю не мають зовсім нічого спільного, лет у піднебесні простори уявляла вона собі — і ледве, чи досі про це не мріє — як лет птаха при допомозі рухових крил, і все інше, що опісля з'являється їй ураз в іншій, несподіваній формі, з'являється, як нова, непередбачена нею дійсність. Не мушу, либонь, пригадувати, як зовсім інакше, ніж усі передбачення, обчислення, приготування, виглядала світова війна, як зовсім інакше поводитись би ми тепер, якби перенесено нас у передвоєнну епоху, а як усе ж таки знову зле підготовані зустрічали б ми нову всесвітню катастрофу, коли їй сподобалось би зараз вибухнути. Просто сказати: уміємо жити минулим і сучасним, але не вміємо вжитися у май-

бу т н е. А коли так, то чи можемо братися за виховання молоді для цього майбутнього життя, для цих майбутніх обставин?

Скажете: цей сумнів, це питання означало б взагалі утрату віри у можливість і потребу всякого виховання, не тільки пластового. Тільки відрізняйте добре виховання від навчання, бо для навчання такий сумнів не вирине ніколи: щоб щось нове створити, треба конче навчитися того, що досі пізнано. А виховання — це надавання думкам і почуванням якогось напрямку. Одначе, відрізнім кожне інше виховання від пластового виховання. Отже, кожне інше виховання, усупереч повищим сумнівам, є можливе: могу виховувати молодь для сучасности, сказати б: до «вірности» тим обставинам, які тепер існують. Можна теж виховувати молодь для минувшини з наміром повороту у майбутньому до обставин, які нам подобалися в минулому. Ці наміри виховання цілком викональні, реальні, і про них у різних формах не раз чуємо. Тільки Пласт узяв у свою програму виховання для майбутнього.

Із цих труднощів треба собі здати докладно справу. А кажу це тому, що багато між нами є таких, які пластове виховання утотожують зовсім з вихованням узагалі — для сучасности або для минулого. Дехто вважає навіть це останнє за конкретне виконання абстрактивної програми пластового виховання. За непорозуміння дуже легко, а ще легше за викривлення ідеології Пласту. Це викривлення, коли ще не в нас, то в деяких чужих уладах є вже фактом: в деяких скавтових уладах виховують молодь уже не для майбутнього, а з виразним наміром зберігати сучасність, а навіть повернутись до давним-давно минулого. Це наміри й цілі, скажу, приватної ідеології, приватних інтересів, і тому такий Пласт у практиці б'ється завзято з голошеним собою пластовим законом. Пластовий закон при такому розумінні Пласту є чимось дуже умовним, просто у практиці невикональним. Тимсамим падає основа Пласту, Пласт — усупереч назві, часом навіть законно забезпеченій — перестає бути Пластом, пластовою ідеєю.

Щоб оминути зайвих непорозумінь, поясню, що пам'ятаю добре вислів: «у молоді наша майбутність», себто, що кожне виховання думає про майбутність. Тільки коли кажу про виховання для сучасного або минулого, то маю на думці той плян, з яким виховники приступають до виховання молоді. Саме цей плян може відповідати сучасній або минулій формі, стилеві будівлі громадянського життя. Отож, Пласт мав би виховувати за пляном не сучасного і не минулого, а майбутнього, до-

сі не виконаного, просто ще неіснуючого стилю. Якже це можливе?

Якщо можливе, то Пласт є Пластом, якщо неможливе, то Пласт, у його властивому розумінні, є неможливий.

Я думаю, що **Пласт є можливий і можливе пластове виховання**. Розумію це так: є напевно деякі прикмети спільні взагалі всім стилям громадського співжиття. Їх можна вишукати, вибрати і поставити як аксіоми, які мусять бути респектовані при кожній будівлі сучасній, минулій, майбутній. Ці прикмети якнайкраще укріпити в характері молоді — це перша викональна, реальна ціль пластового виховання, виховання майбутнього громадянства, не вдаючись навіть у трудну штуку передбачування майбутніх обставин. Друга річ не так у пляні, як у методі.

Майбутніх громадян у властивому розумінні можуть виховати тільки сучасні, себто в нашому випадку теперішні пластуни. Кінець-кінцем, у зв'язку із цим є і те перше: бо тільки пластуни (у повному значенні цього слова, це ще лише кандидати на назву пластунів) можуть як слід вичути, вислідити стихійність, необхідність деяких прикмет, що повторюються, що мусять повторюватися у кожній будівлі громадянського устрою, обчисленого на якесь тривання. Говоримо конкретно: у позапластовому вихованні бачимо, напр., як виховник поучує молодь, що нездорово чи хочби й негарно, нечемно курити тютюн — а сам курить. Таких прикладів у різних барвах і відтінках можна б, як відомо, навести безліч. Мені йдеться тільки про пояснення мого погляду. Отож, у пластовому вихованні не тільки щось таке є недопущенне, але недопущенна є навіть думка, що треба виховувати інших власним прикладом. Така теоретична (а здебільшого невиконувана) засада може бути добра у позапластовому вихованні. У Пласті виховник не має бути аскетом, що жертвує свої забаганки для спасіння інших, ані не є він штучно викованим моделем людського ідеалу — зробленим, бо легко щось пошкодити і модель перестане бути ідеалом, зразком. Пластові виховники мусять бути самі собою і для себе пластунами, без почуття, що роблять із себе жертву ідеї, скажу коротко: вони мають бути пластунами без пози.

Це не щось дуже нове. Маю на думці виховників давнього старовинного стилю: тих грецьких філософів, що творили школи, в яких вони самі були першими і постійними учнями. Вони були самоуками й гуртували довкола себе інших самоуків. Мабуть, ясно висловлююсь: пластовий виховник мусить бути й почувати себе постійним пластуном, учнем-самоуком,

на якому інші, охочі до пластового самоуцтва, можуть побачити, чого й як цікаво навчитись би. Тому, по-моєму, не мають сутнього значення в Пласті якісь почесні титули для пластових виховників, а ставлять на недоступні п'єдестали, де місце не живим людям, а якимось статуям, нараженим на — обтовчення та утрату форми. Це добре для представників державної влади, для війська, для товариств, підприємств, тільки не в Пласті, бо Пласт — це школа самоуків, а хто бажає сам учитися, того не треба гіпнотизувати титулами. Говорю тут про ролю й почування виховника, а не вихованка, значить: вихованок може й дуже шанувати і відзначувати виховника (не обов'язково «повинен» — бо це його внутрішня справа, справа його почувань, викликаних простою симпатією до такого типу людини, як даний виховник), але виховникові не повинно прийти на думку перейматися тими проявами симпатії, хіба за симпатію віддячувати симпатією.

Вертаючись до речі: такі пластуни і таким способом можуть пластово виховувати молодь для майбутнього. Чому?

Бо — діючи прикладом природньо, ненароком — **пластун виховник викличе** в інших, передовсім у молоді, **охоту наслідувати його**. Це будуть поодинокі обставини і поодинокі способи, як ладнати з ними, виконані виховником, з яких вихованок мусітиме дорогою висновків і проб дійти до суті цієї штуки: виробити в собі потрібну рису характеру або здобути відповідне знання. За свої помилки він не буде почувати жалю ні до виховника, ні до його теорії, тільки бачитиме свою невмілість порівняти обставини, серед яких йому, виховникові, щось не вдалося. Коли ж догляне помилку у виховника, не висміє його, тільки подумає, як краще було інакше зробити, і колись попробує, чий спосіб кращий. Таким чином вихованок зрозуміє мету пластових метод виховання, користатиме з них, щоб здобути багато досвіду й знання і щоб дорівняти або й перевищити виховника, не на те, щоб почванитися: «Ось я мудріший», тільки для власного вдоволення, вдоволення, яке випливає з умілости. Цей вихованок не думатиме про те, щоб виховника обдурити або йому чимось імпонувати, бо цей виховник теж із ним не лукавив і не удавав ні ліпшого, ні розумнішого, ніж дійсно був. Цією дорогою вихованок набуде сам відповідно до свого хисту ті вмілости і ті риси характеру, які, наслідуючи виховника, виніс із боротьби з обставинами, дійсними, не уроєними і не вмовлюваними кимось для якогось інтересу. Такий вихованок ростиме й розвиватиметься за пластовими засадами, разом з обставинами, ростиме характером і знанням у товаристві свого пластового виховника.

Так можна творити майбутність, можна виховувати за пластовими законами, не спинюючи розвою нереальними уроєннями, не доводячи до гострих конфліктів, які є завжди зударом минулого із майбутнім і обману з правдою. Тим способом можна і пливати з течією життя вперед і тим життям керувати. Туди Пластові одвертий, свобідний, добрий і певний шлях у майбутне.

По-моєму, ціллю нашого часопису повинно, отже, бути не вчити, тільки допомагати самоуцтву. Пластуни провідники, яким повелося подолати у пластовому дусі якусь трудність, повинні безпретенсійно подавати тут, в який спосіб це довершили. Для інших це був би цінний досвід. Може, це не правильно, але щодо мене, то не визнаю добрими кандидатами на пластових провідників тих, хто кажуть: «Поведу вам Пласт, тільки дайте інформації, як це зробити». Деінде таке фабрикування пасивних провідників можливе, у Пласті ні. Це виходить із того, що я вище сказав про поняття і ролю пластуна виховника. Тому й часопис не повинен поучувати, тільки подавати досвід, а річ читачів, коли вони хочуть бути пластовими виховниками, на цьому досвіді вчитися самим. **Майбутність Пласту не у пластовій молоді, тільки у пластунах виховниках-самоуках.** «Пластовий Шлях» повинен стати органом їх взаємної самопомочі.

Степан Охримович

ПЛАСТОВА І ГРОМАДСЬКА РОБОТА

(Передрук із незначними пропусками із "Пл. Шляху", ч. 1 із 1930 р.)

“Ахілловою п'ятою” нашого Пласту є без сумніву проблема належного поставлення і ефективної дії уладу нашого Старшого Пластунства (УСП). Члени цього уладу повинні бути повновартісним продуктом нашої 11-річної виховної в УПН і самовиховної в УПЮ пластової діяльності, а як повноцінні члени Пласту повинні включатися активно до провідної праці в нашому Пласті, як теж на різних ділянках нашого багатогранного національно-громадського життя нашої національної спільноти в діаспорі, щоб засвідчити своєю пластовою поставою та активною працею, що “у Пласті справді росте новий люд”, якого наше суспільство так дуже потребує.

У зв'язку із цим передруковуємо нижче статтю одного із найвизначніших провідників нашого старшого пластунства і на-

шої студентської молоді на західньо-українських землях з-перед 40 років, ст. пл. Степана Охримовича, в тому переконанні, що вона сьогодні, в 1969 році, так само актуальна, як була тоді — в 1930 році. Сутнім є, що з цими думками треба не лише зазайомитися, але — і це найважливіше — їх треба реально виконувати. Друзі і подруги, члени УСП, чи є у Вас зрозуміння і рішення це реально провести в життя? — Редакція.

**
*

Пригадуючи перебіг усіх попередніх з'їздів УУСП, не трудно усвідомити собі цілу еволюцію, що її пройшов цей улад від початку свого існування, щоб остаточно прийняти сьогоднішні, назагал уже твердо скристалізовані, ідеологічні та організаційні форми.

Однією із перших стало порушуваних проблем було завжди питання про ставлення Пласту як організації до різних громадських установ та участь старших пластунів у т. зв. громадській роботі. Питання, без сумніву, одне із засадничих для цілого УУСП.

Для юнаків, і тимбільше для новаків воно не існує. Для них Пласт є єдиною організацією, мініатюрою громадянства, світом, що у цілості вичерпує їхні заінтересування та обов'язки, наказує, як поступати на кожному кроці. Праця поза Пластом, т. зв. служба Батьківщині, подумана у першу чергу як педагогічний засіб, має свій початок і нормується тільки від одного осередку, яким є Пласт.

Справа змінюється, коли рівночасно із переходом в ряди УУСП пластуна стає членом громадянства з усіми правами та обов'язками. Місцем, де він повинен виявити себе, є не тільки сама пластова організація. Із природи речі він увіходить у коло різних станових, культурних та політичних завдань, до яких Пласт як організація не має безпосереднього відношення. Служба Батьківщині перестає бути виховним засобом, вона стає першим завданням, яке треба реалізувати по думці прийнятих та органічно засвоєних принципів Пластового Закону.

І звідси питання, яке стало предметом дискусій усіх попередніх з'їздів і причиною нерішучих, половинчастих пояснень на практиці в ідеологічній та організаційній справі: Чи Пласт як організація має брати участь у громадському житті і в якому характері? Чи силою своєї моральної вищости повинен монополізувати у своїх руках усі ділянки громадської роботи, в усіх без вийнятку справах займати суверенні становища? Тоді яке

його ставлення до політичних партій і т. д., і т. д.? Коли ж Пласт у першу чергу виховна організація для юнаків, то чи потрібно тоді поза пластовими інструкторами окремої організації старших пластунів? Чи, може, всі старші пластуни мають займатися виключно інструкторською працею, нічим більше? Усі ці екстремні питання, питання не тільки такої чи іншої діяльності, але питання цілі й призначення уладу взагалі сьогодні вже поза нами. Трохи міркувань, більше досвіду — і життя само принесло їм розв'язку, поставило на єдиний правильний шлях. Останньому з'їздові довелося тільки без зайвих дискусій з'ясувати дійсність і зафіксувати у коротких резолюціях...

Про призначення уладу ст. пластунів як найвідповіднішої форми для зберігання ідеалів доброї громадської служби, а ніколи для безпосереднього вмішування як організованої цілості до тієї чи іншої громадської роботи — після останнього з'їзду можемо говорити і в нас. Тільки у нас, ідучи за точкою Пл. Закону про слухняність, організованість, організаційні форми більш зв'язані, не такі свободні, як у англійців. У цій формі УУСП є продовженням цієї школи доброї громадської служби, як і ціле життя для людини є школою.

Зокрема наші курені старших пластунів у формі нових студентських корпорацій з розвиненим товариським життям і суверенним впливом цілого гурту на погляди і вчинки кожного члена на всіх ділянках життя виявилися найкращою формою співжиття на засадах пластової ідеології та найприроднішим місцем для виявлення індивідуальності в колективі.

Другим питанням щодо громадської праці старших пластунів, яке вже від довшого часу вимагало категоричної відповіді, є питання: Чи і наскільки зайняття у Пласті звільнює даного пластуна від активної участі в громадському житті? Із позапластових кіл пластуни не раз зустрічаються із закидом, що замикаються виключно у своєму колі, марнують час на марні зайняття і забави та не виконують навіть примітивних громадських обов'язків. Ці закиди подиктовані передовсім недоцінюванням цілої пластової роботи, її регенеруючого виховного значення для нації, подібно як ще дуже недоцінюють у нас, напр., спорту. І тут не могло бути іншої відповіді, як та, що її ясно поставлено на з'їзді. Пласт як такий є вже сам дуже важливою громадською установою, і тому пластуни, зайнятий працею у Пласті чи як інструктор, чи як член провідних його органів, має повне право поза загальними

громадськими обов'язками відмовитися від вимаганої від нього іншої громадської праці. Цього вимагає розвиток і поширення самого Пласту, про що дбати є в першу чергу, звичайно, такі річчю пластунів. З другого боку, ніяк не провинюється ані проти громадської моралі, ані проти Пластового Закону пласту, що реалізацію своїх пластових обов'язків бачить поза пластовою організацією, у тій чи тій ділянці громадського життя, і для цього свою працю у Пласті обмежує до дрібних, буденних, загально-вимаганих чинностей. Відповідно до власного зацікавлення, вродженого нахилу чи набутих кваліфікацій пластунам залишаємо вільну руку вибрати пластову чи іншу ділянку громадської праці, ту чи іншу форму служби Батьківщині, щоб виконувати її згідно із принципами Пластового Закону і вносити всюди в найрізноморідніші прояви життя елементи пластового духу. Річчю проводу УУСП (знову згідно із винесеними резолюціями) є тільки нормувати і контролювати працю поодиноких ст. пластунів у різних ділянках. Цілком речево винесено при цьому критерій ініціативної та звичайної, буденної роботи. самі ж пластуни вже досі виявили у великій мірі свій розмах і спромогу боротися із твердими вимогами життя, і ми певні, що ще краще виявлять їх далі.*)

*) Степан Охримович, * 18. IX. 1905, † 10. 4. 1931, ст. пластуни (член 2-ого куреня УУСП "Червона Калина"), визначний студентський діяч, голова комітету I-ої Кравчої Студентської Конференції у Львові і член I-ої студентської репрезентації СУСОП, I-ий голова студентського ідеологічного Т-ва ім. П. Могили у Львові (1928-29), видатна постать українського націоналістичного руху, член КЕ ОУН на ЗУЗ, політичний в'язень, співробітник пластових і студентських видань.

ТАКІ КНИЖКИ

можна набути в адміністрації "Пластового Шляху":

- 1) **КІБЕРНЕТИКА, ЇЇ ВИНИКНЕННЯ ТА ЗНАЧЕННЯ.** Написав: Атанас Фіголь. Мюнхен, 1966 р. 48 сторінок. Ціна: 50 центів.
- 2) **СВІТОВИЙ КОНГРЕС ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ.** Написав: Атанас Фіголь. Мюнхен — Рим — Париж, 1965 р. 32 сторінки. Ціна: \$1.00.
- 3) **ОСНОВОПОЛОЖНИК ПЛАСТУ.** До 80-річчя з дня народження д-ра Олександра Тисовського-Дрота. Мюнхен, 1966 р. 48 сторінок. Ціна: \$1.00.
- 4) **УКРАЇНСЬКИЙ ПЛАСТОВИЙ УПАД.** Написав: Северин Левицький. Мюнхен, 1967 р. 136 сторінок. Ціна: \$3.00.

Замовлення і належність посилати до адміністрації "Пл. Шляху":
Plastovy Shliakh Magazine, 2199 Bloor St. W., Toronto 9, Ont., Canada.

ВИКЛИК ПЛАСТОВОМУ МАЙБУТНЬОМУ

Багато з нас, пластових провідників, тепер активних у пластовій роботі, а ще більше тих, які, утомившись, відійшли з провідних постів у Пласті, намагаються відповісти на питання: Чи варто, щоб у наших обставинах існував Пласт? Реалізувати пластову програму стає щораз то трудніше і щораз то менше є таких, що готові включатись ув активне пластоє життя, жертвуючи для нього своє дозвілля, часто й здоров'я, обмежуючи свою особисту свободу, беручи на свої плечі часто непосильні зобов'язання і тягарі. Чи не краще включитись пластовому активові в інші масові молодечі та загальногромадські організації і служити ширшому загалові?

Пласт мусить залишитись україномовним, а в житті бачимо зневажання української мови не тільки серед молодого покоління, але на кожному кроці серед дорослих: широкий загал нашого громадянства засмічує її, нашу рідну мову, а тим щораз то віддаляє її від мови нашого народу, що живе в Україні. Робітники пера не розуміють потреби її культури, от хоч би устійнення одного обов'язкового правопису, — (наша кожна редакція в діяспорі має "свій" правопис). Наші наукові установи не можуть знайти ані часу, ані людей, щоб випрацювати правописні норми для вжитку наших рідних шкіл. До речі, проект такого правопису вже опрацьований за ініціативою учительської організації, треба тільки, щоб наші наукові авторитети цей правопис апробували. Ми є свідками, як багато нашої молоді, що дістала дбайливе національне виховання, покидає свій народ, одружуючись із чужинцями. Не вважаємо доцільним наводити тут ще більше отих настирливиx "Чи варто?". Адміністрація та редакція "Юнака" дістає часто багато признання за корисну працю, яку цей журнал виконує, але буває, що приходять до "Юнака" листи англійською мовою від колишніх юнаків (-ок), які лайливо, а то й з погрозами відмовляються від передплат. І лихо наркоманії, неморальної поведінки трапляється серед приналежних і до Пласту. Скільки ж серед нас є таких, які хочуть боротися із цими лихами, які знають і цінують справжні вартості Пласту та які вірять у можливість існування справжнього Пласту в умовинах еміграції.

Кажуть, що існування народу, його культура, навіть кордони держави — це власний витвір цього народу, це його пси-

хічне усвідомлення, відчуття цих кордонів. Нам відомі факти з історії людства і нашого народу, що мала горстка ідеалістів могла воскресити напівзабуту національність, чи то її мову, чи культуру. Адже ж на початку 19 ст. жменька чеських інтелектуалістів відродили напівмертвий народ. А наш народ підвівся з довговікового сну підо впливом полум'яного Шевченкового слова.

Саме тепер, перед закінченням дій Пластового Конгресу Другого, перед загальними зборами КУПО, і в часі, коли і в найвищих пластових проводах та у крайових і низових клітинах провід Пласту переходить майже повністю в руки молодших, є час, щоб з'ясувати цим молодшим пластовим провідникам усю складність завдань і вагу відповідальности за дію Пласту в майбутньому. Теперішні наші молодші провідники вирости і виховалися повністю без впливу на їх національний світогляд рідного українського підсоння. Вони мають сказати “бути чи не бути” Пластові в майбутньому на тих самих ідейних спрямуваннях, із тією самою метою, що досі, і з давніми засадами, на яких він діяв в Україні. Тож вони, наші молодші подруги і друзі, повинні б дати виклик пластовому майбутньому.

ДІЯЛОГ СТАРШИХ З МОЛОДИМИ У ПЛАСТІ

Щоб Пласт міг діяти у діяспорі з тими самими засадами, із тією метою на тих самих ідейних заложеннях, що дотепер, і в майбутньому, мусить відбуватися постійний, жвавий діалог старших провідників із молодшими. Теперішній діалог між цими групами має свої особливості. Візьмімо виступи молодших наших подруг і друзів на зборах пластових станиць, прочитаймо їхні дописи у “Пластовому Шляху”, у “Там-Там-і”, у “Зозульці” чи в будьякому старшопластунському курінному журналі. У їхніх виступах багато молодечої бравури, дорікань старшим за неуспіхи, багато мови про права для молодих, про те, що, мовляв, старші не допускають молодих “до влади”, ще більше стверджень про те, що Пласт треба реформувати, усучаснювати тощо. А старші, втомлені непосильними обов'язками, хоча позитивно сприймають і таку форму активности молодших, але не знаходять ані часу, ані не є вони спроможні у цей діалог вносити такі ідеї, які позитивно впливали б на молодь, тобто які темперували б молодих, спонукували б оцінювати ситуацію реально, які допомагали б молодим успішно включатися у пластову діяльність тощо.

Щораз то гірший стан УСП, який ми всі спостерігаємо останніми роками, спричинений у великій мірі всім нам відомими впливами середовища, у якому виростає наша молодь у найважливіших періодах свого життя, тобто у віці здобування університетської освіти після закінчення середньої школи, в періоді, коли в найбільшій мірі формується світогляд людини, є тепер найосновнішою і найважливішою проблемою у нашому Пласті. — Якщо ми її не розв'яжемо тепер, то не буде кому зробити виклику пластовому майбутньому.

Якщо йдеться про проблематику діалогу старших з молодшими, то — що особливо відрадне — немає розходжень поміж ними щодо ідейних заłoженнь Пласту, щодо мети та основних засад Пласту. Молоді свідомі того, що не можна забезпечити існування народу чи певної його частини серед чужого моря, без національно-культурних вартостей. Молоді розуміють і те, що завданням Пласту не є загально українська діяльність, але що Пласт у першу чергу повинен стати кузницею характерів, а з тим і заборолом перед загрозливою стихією сучасних “молодечих рухів”, що часто стають небезпечними не тільки для національного самозбереження, але для морального і фізичного здоров'я молоді.

Молоді знають, що Пласт має рацію існування тільки тоді, коли він зуміє підносити свою діяльність на вищий рівень від рівня діяльності довкілля, і через те саме життя вказуватиме на елітарний характер Пласту, саме життя поставить Пласт на цьому особливому місці. Тож зробімо висновок — від наявності молодих провідників у теперішньому Пласті, від їх ідейного вироблення, від їх світосприймання, гарту духа і шляхетності їхніх характерів та активності у Пласті залежатиме дальша доля Пласту.

Теперішні молоді провідники, які народилися і виростили на чужині, якщо зможуть відповідати цим великим вимогам, стануть найпереконливішим аргументом про живучість Пласту, ліками для тих, які зневірилися, стоять осторонь і чекають, коли то їхні пророкування про кінець Пласту стануть дійсністю.

А ЩО З УСУЧАСНЕННЯМ ПЛАСТУ, ІЗ ПОТРЕБОЮ ЗМІНИ?

Через те, що ми живемо у часі величезних змін в усіх ділянках життя, багато з нас уважає, що поправу ситуації у Пласті також треба починати від змін. Із цією метою відбувається і Пластовий Конгрес Другий. Як дотеперішні

матеріяли ПКД інформують, усучаснення Пласту зводиться до усвідомлення усіх складностей у виховній пластовій праці та до удосконалення метод праці. Ось наприклад, — тому, що серед нас є багато висококваліфікованих спеціалістів різних ділянок, у Пласті повинні б бути висококваліфіковані спеціалісти різних ділянок пластування. Повинно бути багато форм різноманітної діяльності, цілі ланки спеціалістів-інструкторів, які допомогли б виховникам дати дітям цікаві, захопливі заняття. А крім того, пластові виховники повинні б мати для своїх занять із молоддю різноманітні методичні посібники та виховні матеріали. Усучаснення повинно б віддзеркалитись у вишкoлі виховників, які повинні б знати про психологію, літературу, організацію, кібернетику, географію чи біологію та методику куди більше ніж знали ми у їхньому віці.

Та найбільше треба нам усучаснень у методах боротьби з нашим найстрашнішим ворогом, який завойовує щораз то більше місця у нашому нутрі, роблячи нас невибагливими, згідливими із злом, задоволеними малим. Для цієї боротьби треба не тільки стійкого характеру, почуття власної особистої і української гідності, але високої інтелігенції, цивільної відваги, самостійного думання. Тут треба знайти твердий ґрунт, щоб устояти на ньому власними силами і свідомо йти проти течії, яка постійно підмиває наш український ґрунт, на якому стоїмо.

Наші теперішні подруги і друзі із старшого пластування стоять перед такими важкими і відповідальними завданнями, яких досі ще не мало ні одне покоління у Пласті. Якостями своїх характерів, своєю працею, своєю освітою, загальною культурою, жертовністю та передусім ідейністю могли б вони ці свої важкі завдання виконувати, могли б дати виклик пластовому майбутньому.

ЧИ БУДЕ КОМУ ДАТИ ВИКЛИК МАЙБУТНЬОМУ?

Виклик пластовому майбутньому зможуть давати ті з молодих, які уважатимуть, що Пласту не накидають їм старші, що Пласт не є залишком відмирання еміґрації, що завдання Пласту — не сповільнювати асиміляційний процес серед української молоді, але — що пластова організація потрібна їм для їхнього особистого життя, для розв'язки багатьох конфліктів у цьому житті, які вириваються через їхню українську національність і життя поруч з іншими національностями.

Бо не є це науковою правдою, що історична функція еміґрації — це беззаперечна асиміляція, а коли боротися з нею, тоді,

як твердить проф. Юрій Луцький (Торонто), це доводить не тільки до поглибленої “прірви поколінь”, але й до “безнастанних і глибоких непорозумінь, уболівань і протиріч” поміж поколіннями, батьками і дітьми. Прірва і конфлікти поміж батьками і дітьми є куди глибшими і болючішими, коли діти втікають від своїх батьків, переходять до іншого народу, стають духовими сиротами з багатьма комплексами безбатченків. Каже сучасний квебецький поет і соціолог Фернан Уеллетт, що “гетто твориться з гори”, тобто його творять “власність імуші” державного колективу, у якому це гетто постає. І не втечою із свого середовища, зрадою безбатченка, закриванням свого походження і прибранням культури та психіки сильнішого наше молоде покоління зможе стати здоровим психічно і культурнотворчим. Навпаки — психічну, моральну, інтелектуальну повноцінність допоможе йому здобути таке середовище, яке розвиває національну гідність, плекає характер, допомагає засвоїти національні цінності до тієї міри, щоб почуватися сильним, щоб не жити з почуттям неминучої національної смерті, того комплексу поразенства, що його нам підсувають усі ті, хто бачить добро в асиміляції, ті, що називають себе “реалістами”, “гуманістами”, “науковцями”, ті, що ніби то думають і правильно оцінюють майбутнє, ті, які стають помічниками “геноциду свого власного народу”.

У сучаснення Пласту — це передовсім прослідження його вартостей і можливостей виконувати свою шляхетну роль в житті української молоді поза Україною, це знайдення тих справжніх наукових і провірених життям основ, які висвітлювали б його вартості з погляду сучасних наукових теорій. А у висліді — це поставити Пласт на тверді основи, відкрити для нього сильне, оздоровне джерело віри, молодечого запалу та ідейного підходу до життя. Пласт, черпаючи з християнського і українського культурного джерела, забезпечить нам нашу неповторність, те багатство, що міряється не долями, але візіями багатьох структур, нових метод, правил, вимог, що їх треба впроваджувати і практикувати у пластовому житті, якщо наш Пласт має стати і в діаспорі кузнею українських характерів.

Нарис таких змін ми вичікуємо від пленарної сесії Пластового Конгресу Другого, що має відбутися вже у вересні 1970 р., і від теперішніх та майбутніх провідників Пласту. І коли у майбутньому провіді Пласту ми побачимо потенціяльних молодих наших друзів і подруг поруч із старшими у поході, а не у

стереотипному пластовому естаблішменті, тоді це буде справжній діалог поміж поколіннями, зникне “розходження поколінь”, постануть нові структури і методи, зміцниться переконання, що не слід нам умирати. Пласт дасть нам відвагу жити повноцінно і творчо, а не тільки з гнітючою візією неминучої смерті нашої української спільноти в еміграційній діаспорі. Візія майбутнього, надія, віра — це плоди духа молодих, не обов’язково віком. У їх руках доля Пласту. Чи є вони серед нас сьогодні? Чи прийдуть на заключну сесію ПКД і на наради КУПО у вересні 1970 р. підготованими і з повною свідомістю ваги хвилини? Чи справді буде кому дати виклик пластовому майбутньому? Віримо, що так!

Тарас Дурбак

ДО ПИТАННЯ ПОБУДОВИ ПЛАСТУ У ДІАСПОРІ

У моїх міркуваннях про організаційну побудову Українського Пласту в діаспорі хочу спинитися над питанням персонального складу зборів Конференції Українських Пластових Організацій (КУПО). Я вибрав це питання тому, що в підході до нього ми все ще думаємо категоріями, типовими для наших крайових пластових організацій, членами яких є фізичні особи. Ми, якимось, не можемо з’ясувати собі, що Український Пласт складається із шістьох окремих, суверенних крайових організацій, які діють на трьох континентах та які створили федерацію для збереження одности ідейних основ та устроєвої подібності.

Цю федерацію названо Конференцією Українських Пластових Організацій (КУПО) і виразно зазначено у її статуті, що її членами є крайові пластові організації. Неконсеквентно, однак, з цією основною засадою розв’язано спосіб репрезентації поодиноких країн у зборах КУПО. Логічно, на зборах Конференції ці країни повинні бути репрезентовані делегатами, які є речниками поглядів своєї організації і мають обов’язок ці погляди заступати. Тимчасом, ми увели в репрезентаціях країн ду а л і з м, приймаючи з одного боку делегатів, які є речниками своїх країн (представники крайових провідів), а з другого боку допускаючи до участі у зборах представників членства, які практично є свобідними у своїх висту-

пах (дискусія, праця в комісіях, голосування тощо) на зборах КУПО. Цю схему перейнято із складу крайових пластових з'їздів, де теж маємо учасників з'їзду з уряду (члени крайових та місцевих проводів, пластові провідники) та делегатів членства. У схемі крайової організації це правильне, бо вона побудована в основному на індивідуальному членстві. Зате на поземі КУПО індивідуального членства немає, членами є тут крайові пластові організації, і тому тут мусимо застосувати інші критерії репрезентації.

Може, якщо кількість репрезентантів індивідуального членства була б незначна, це так не кидалось би у вічі. Означе, коли порівняти особовий склад зборів КУПО та крайового пластового з'їзду у США на підставі діючих тепер статутів, то виходить, що у зборах КУПО, що є зборами крайових пластових організацій, делегати індивідуального членства диспонуєть понад 70%-ами голосів, а у зборах крайової організації, яка оперта на індивідуальному членстві, ця категорія делегатів диспонує тільки 50%-ами голосів. Отже, на зборах КУПО домінуючу роль мають не делегати крайових пластових організацій, членів Конференції, але представники індивідуального членства, яких з правила обирають поодинокі пластові станиці. Вони (делегати пл. станиць) часто не ведуть керівної пластової діяльності (принаймні на крайовому поземі), значна їх кількість не має вироблених та узгіднених поглядів на справи, що є предметом розгляду зборів, а деякі навіть не орієнтуються в цих справах взагалі. Для схвалення звичайних постанов витрачаємо непропорційну кількість енергії і часу, бо делегати дискусіями поміж собою затягають наради і навіть зводять їх на несуттєві справи. А як надходить час закінчення зборів КУПО і від'їзду, більшість делегатів покидає наради без огляду на те, в якій стадії ці наради проходять. Ми всі мали нагоду обсервувати це під час 3-їх і 4-тих Зборів КУПО.

Щоб надати зборам КУПО належного їм значення й поваги, конечно в и е л і м і н у в а т и з їх складу репрезентантів членства, а принайменше обмежити їх до мінімум. Цей тип репрезентації індивідуального членства Пласту повинен бути обмежений до виступів і дії на поземі крайових пластових з'їздів.

Можна б закинути, що тут намагаємось обмежити демократичні права індивідуального членства Пласту. Я вже так і чую заміти прихильників «широкого демократизму» про намагання звузити кількість учасників зборів КУПО до «горстки

головачів», що хочуть накинути загалові свою думку. Але не так воно є. Членство завжди може видвинути всяку справу на терені своєї країни, під час крайового пластового з'їзду, і провести тоді відповідне вирішення, яке зобов'язувало б делегатів дотичної країни поставити відповідну справу під розгляд зборів КУПО і заступати її по думці ухвали свого крайового з'їзду. Ми повинні змагати до того, щоб перенести обговорення важливих справ у широкому колі нашого членства на терен крайових пластових з'їздів і в цей спосіб забезпечити всім членам Пласту однаковий вплив на постанови зборів КУПО, але в демократичний спосіб — по думці більшості. Воно логічне, що коли справа не знайде відповідної кількості прихильників навіть на терені однієї країни, то як виправдати вимогу, щоб нею займалися представники всіх крайових пластових організацій на зборах КУПО.

Справу складу зборів КУПО по думці представництва країн розглядала Статутово-організаційна комісія, що підготувала зміну статуту КУПО на її 4-ті Збори. Один проєкт пропонував прийняти схему Світової Скавтської Конференції, в якій кожна країна, без огляду на кількість членства, заступлена на зборах Конференції делегацією з 6-ох осіб, які мають шість голосів і голосують одним бльоком. Інший проєкт пропонував, щоб усі члени крайових пластових рад і старшин творили збори Конференції. Найбільше прихильників, одначе, знайшла концепція, яка крім основної репрезентації, однакової для всіх країн, пропонувала ще додаткові голоси, залежно від кількості членства. Концепція була така: у зборах КУПО беруть участь з правом голосу представники крайових пластових організацій за таким ключем:

а) кожній країні прислуговує три голоси, належні представникам крайових пластових проводів (два від КПС, один від КПР чи перевірної комісії);

б) додатково кожна країна має один голос від кожних 500 членів (разом УПН, УПЮ, УСП і УПС) з тим, що кожна розпочата п'ятисотня управнює до одного голосу більше; крайові пластові організації самі вирішують спосіб покликання чи вибору тих представників (напр., призначення КПСтаршиною або вибір на крайовому з'їзді);

в) крайові пластові організації в Австралії, Англії, Аргентині і Німеччині можуть кумулювати всі приналежні їм голоси в одній особі, яка з їхнього терену приїздить на збори КУПО;

г) члени органів КУПО (ГПБ і президії ГПР) не мають права голосу, хіба що вони мають мандати як представники крайових пластових організацій.

Цей проєкт забезпечує всім членам КУПО, без огляду на їх величину, найбільше зрівноважену репрезентацію у зборах. Порівняльні дані розкладу сил на зборах КУПО, згідно з теперішньою і запропонованою схемами, бачимо нижче у таблиці.

Організація	Членство	Теперішня схема		Пропонована схема	
		голоси разом	%	голоси разом	%
Гол. провід	—	15	15	7.5	—
США	4,000	7+80=87	43.0	3+8=11	31.5
Канада	1,700	7+34=41	20.0	3+4=7	20.0
Австралія	950	7+19=26	13.0	3+2=5	14.0
Англія	200	7+4=11	5.5	3+1=4	11.5
Аргентина	200	7+4=11	5.5	3+1=4	11.5
Німеччина	200	7+4=11	5.5	3+1=4	11.5
—Разом	7,250	57+145=202	100.0	18+17=35	100.0

З цієї таблиці можемо вичитати, що при теперішній схемі збори КУПО мають характер міжкрайових з'їздів США і Канади, бо обі ці країни враз із головним проводом диспонуєть більшістю понад 2/3 голосів і можуть провести всі постанови без огляду на становище делегатів інших чотирьох країн. Самі ж делегати із США разом із голосами головного проводу диспонуєть більшістю понад 50% голосів і можуть провести всі постанови, які схвалюєтья звичайною більшістю голосів (напр., вибір проводу). При відсутності представників від менших кр. пласт. організацій на зборах КУПО, рівновага сил пересуваєтья у користь більших кр. пласт. організацій. В гіпотетичному випадку, коли б Австралія, Англія, Аргентина і Німеччина взагалі не вислали своїх делегатів на збори КУПО, ці збори будуть важні, бо самі тільки голоси делегатів США і Канади забезпечують їм правне кворум (63%), але рівночасно делегати США змайоризують збори, диспонуєчи більшістю 2/3 репрезентованих голосів. При новій запропонованій схемі прояв майоризації не такий наявний. При повній репрезентації зборів спільні голоси делегатів США і Канади мають, ледве малу більшість, але до проведення постанов, що вимагають кваліфікованої більшости (2/3), треба співпраці делегатів США із делегатами принаймні трьох інших кр. пласт. організацій. А, навіть, може зайти випадок, що делегати Канади разом із трьома іншими малими кр. пласт. організаціями могли б змайоризувати делегатів США. Новий проєкт, даючи меншим кр. пласт.

організаціям кориснішу пропорцію голосів, зменшує можливість майоризації малих кр. пласт. організацій великими, хоч її не виключає. Виключає він, одначе, можливість, щоб одна країна, навіть у найдогідніших обставинах, змогла сама провести всі постанови зборів, як це може зробити в теперішній схемі США при відсутності делегатів чотирьох далеко віддалених малих кр. пласт. організацій.

На поземі КУПО повинен бути чітко проведений поділ між уставадавчими і виконавчими органами. Право децизії на зборах КУПО є виключною прерогативою членів Конференції, а такими є тільки крайові пластові організації. Членам виконавчих органів КУПО (президія Головної Пластової Ради і Головна Пластова Булава) не прислугує право голосу. Вони беруть участь у зборах як звітодавці, референти чи знавці, вони можуть ставити пропозиції на розгляд зборів та відповідно їх аргументувати, вони можуть займати становище до пропозицій, зголошених делегатами поодиноких крайових пластових організацій, але вони не можуть брати участі у вирішуванні справ на зборах КУПО.

Які є додаткові користі із повищої концепції? Постараюся коротко їх назвати:

1. На зборах КУПО крайові пластові організації будуть репрезентовані делегатами, що заступатимуть думку загалу членства своїх організацій.

2. Мала кількість учасників зборів КУПО дасть поваги і зборам і делегатам. Кожна країна буде дбати, щоб її делегати мали відповідні кваліфікації для гідної репрезентації. Бага кожного голосу збільшиться, а у зв'язку з тим зросте й відповідальність за цей голос. Кожний делегат буде свідомий, що його виступи будуть завжди видні і що їх будуть критично оцінювати. Це стимулюватиме заінтересування делегатів справами, які збори будуть розглядати, а теж вплине на спосіб виступів делегатів. Усе це улегшить проведення зборів та досягнення порозуміння у контроверсійних справах.

3. Такий склад зборів КУПО забезпечить відповідну репрезентацію тим кр. пластовим організаціям, які зможуть вислати тільки одного представника. Серед малої групи людей і диспонуючи розмірно поважною кількістю голосів (в тій ситуації рахують кожен голос!), ці делегати не загубляться у масі учасників і їхні виступи завжди будуть помітні і впливові.

4. Відбуття зборів буде багато економічніше. При відповідній фінансовій політиці, заощадження, зроблені на проведенні зборів, будуть використані на оплачення коштів подорожі для делегатів усіх крайових пластових організацій. ¹

5. При малому складі делегатів, збори можна б проводити в різних реченнях, а не тільки в догідних для ширшого загалу довгих «недільницях». У випадку потреби збори можуть тривати й декілька днів, щоб спокійно і ділово, а головню без поспіху, розглянути всі проблеми, які будуть на програмі нарад.

6. Такий склад зборів КУПО дозволяв би, щоб делегати поодиноких країн були визначувані на довший час (напр., від одних зборів до других). Це дало б змогу перетворити збори Конференції у перманентно діючу уставодавчу установу, яка не тільки збиралась би у визначених реченнях на свої збори, але в невідкладних справах могла б діяти кореспонденційним способом. Це дійсно була б Конференція Українських Пластових Організацій.

7. Врешті, при наявності перманентно діючої уставодавчої інституції, можна було б застановитися над переходом від двоступневої схеми головного пластового проводу до одноступневої, залишаючи тільки виконавчий координуючий орган.

Виринали б ще одне питання, на яке треба б відповісти. Чи можна кількісно малій групі людей, представників крайових пластових організацій, довірити вирішальний вплив на діяльність Українського Пласту. У зв'язку із цим застановимось, що ж увіходить у компетенцію зборів КУПО? Наводжу у скороченні із статуту КУПО: приймати звіти керівних органів, обирати керівні органи, шукати засобів для успішного реалізування завдань Конференції, схвалювати її бюджет, вирішувати у справах, що мають вплив на утримання ідейної одности та устроєвої подібности крайових пластових організацій, схвалювати напрямні для членів КУПО, приймати нових членів і проводити зміни статуту.

З усіх цих справ тільки постанови у справах ідейної одности та устроєвої подібности крайових пластових організацій та ще, евентуально, зміни статуту можуть викликати застереження. Одначе, хочу пригадати, що останні, 4-ті Збори КУПО внесли у статут дуже важливу постанову, а саме, що постанови зборів КУПО у справах ідейної

одности та устроєвої подібности, не тільки мусять бути схвалені більшістю 2/3 голосів приявних на зборах КУПО делегатів, але для своєї важности вони вимагають ще додатково ратифікації крайових пластових з'їздів щонайменше 2/3 крайових пластових організацій, членів КУПО, і то більшістю 2/3 голосів. Такий спосіб схвалення цих постанов виключає можливість помилок і уводить двосторонній обмін думок, на поземі зборів КУПО та на поземі крайових пластових з'їздів.

Орест Гаврилюк

БІЛЬШЕ УВАГИ ПЛАСТОВИМ ТАБОРАМ!

Упродовж свого майже 60-літнього існування наш Пласт зазнав чимало змін. Багато змін зайшло теж у ділянці пластового таборування. Здебільшого, поза щоденними турботами життя, приймаємо ці зміни без великої задуми над їх значенням. Тепер, одначе, коли в рамках Пластового Конгресу Другого аналізуємо всі аспекти діяльності Пласту, слід нам поглянути критичним оком теж і на спосіб ведення наших пластових таборів. Чи дійсно відповідає він нашим вимогам і допомагає досягнути наші виховні цілі?

Мої помічення пороблені в більшості у пластових таборах на терені США. До певної міри вони віддзеркалюють теж і стан в інших країнах, у яких таборує пластунство.

Візьмімо, для прикладу, 1966 рік, який можна уважати типовим у нашому таборуванні. У тому році, на всіх 4,240 членів Пласту у США, таборувало 1,589, отож 37% (дані на підставі звітів Крайової Пластової Старшини на 8-мий Крайовий Пластовий З'їзд в 1969 р.). Коли проаналізуємо участь у таборах членства поодиноких уладів, то дістанемо такі числа:

- УПС — таборувало 5% членства,
- УСП — таборувало 28% (УСП-ів 26%, УСП-ок 30%),
- УПЮ — таборувало 48% (УПЮ-ів 51%, УПЮ-ок 46%),
- УПН — таборувало 43% (УПН-ів 46%, УПН-ок 40%).

Коли взяти на увагу, що деяка кількість членства брала участь у двох або й більше таборах упродовж року (т. зн. їх раховано двічі або й більше разів), то фактичний процент таборовиків серед пластунства є ще нижчий.

Що ці числа означають? Зупинімось лише над найяскравішими з них. Заледве 5% пластових сеньйорів почувуються до обов'язку допомогти у проведенні пластових таборів. В УСП справа трохи краща, але теж майже 3/4 старшого пластунства не таборує. Чи ж можна дивуватися, що нам хронічно бракує кваліфікованих комендантів таборів? У кожному з наших виховних уладів таборує менше, ніж половина членства! Лише юнаки (хлопці) переступили “магічну” цифру 50% і то лише на 1%. Знаменний є теж факт, що лише 40% новачок їде в табори. І такий стан маємо у часі, коли всі погоджуємося, що **табір — це найважливіша форма пластової праці**; що в таборі можна створити середовище, якого ніяк не вдасться досягнути упродовж одногодинних сходин кожного тижня; що в таборі можемо провести найбільшу частину нашої програми! Висновок із повищого такий, що **пластунство не радо їздить у табори**. Які в цьому причини?

Передусім кладемо замалий тиск на участь у таборах. Типовим наставленням виховника є запит: “Чи поїдеш цього року в табір?” — що відразу кладе в сумнів можливість участі дитини в таборі. Замість того **ми повинні прийняти, як самозрозуміле, що вся молодь їде в табір**, а коли хтось туди не вибирається, то це повинен бути випадок дуже виїмковий, що дає привід до великого здивування так з боку виховників, як і ровесників. Батьків треба усвідомити, що **пластовий табір — це найважливіша частина пластової програми** і що їхню дитину приймають до Пласту тільки під умовою регулярної участі у таборах, а не лише в зайняттях упродовж шкільного року. У сучасних умовах добробуту української громади аргумент про завищений кошт таборів відпадає. Якщо навіть зустрічаємо поодинокі випадки, де батьки не можуть собі дозволити на висилку дитини в табір, то для них можна знайти розв'язку (що, наприклад сталося із традиційним пластовим заробітком та ощадністю?). Коротко: **від пластової молоді слід вимагати щорічної участі у пластових таборах**.

До того, що молодь не любить їздити у табір, спричинюється теж і характер наших таборів. Ми закупили ряд пластових осель, які постійно розбудовуємо, і створюємо для молоді люксові обставини. **Загубився зовсім чар таборування**, що впливав із життя у примітивних, спартанських умовах.

У таких великих окружних таборах (що часто досягають 100, а то й 200 учасників) **поодинокі дитина губиться**, тратить свою індивідуальність і стає лише маленькою частинкою вели-

кої маси таборовиків. Додаймо до того ще, що часто дитина не знає нікого в проводі табору, то й вислідом є, що вона чується в таборі розгублена і другим разом уже не схоче їхати туди. Наші виховники в більшості, на жаль, теж вважають, що їх обов'язок є виконаний, коли вони приходять на сходини раз на тиждень упродовж шкільного року. Що діється з їхніми вихованками під час літа — їм байдуже. Отож треба вимагати, щоб **виховники їздили до табору разом із своїми роями чи гуртками**, тим способом даючи запоруку тяглости виховної праці упродовж цілого року.

Деякі з наших таборів є рішуче задовгі. Чотиритижневі табори виснажують як молодь, так і булаву табору, а на тому терпить виховна програма. Не заперечуючи великих заслуг адміністративних органів пластових осель, треба, одначе, ствердити, що часами, у своєму запалі, вони нехтують вимогами виховного порядку. Наприклад, на сугестію, щоб чотиритижневі табори скоротити на тритижневі, ми дістали відповідь, що “мусимо мати чотиритижневі табори, бо потребуємо грошей на розбудову оселі”. Заходить, отже, питання, **чи ми маємо оселі для пластунів, чи може пластунів для осель?**

Мені здається, що цю справу можна розв'язати інакше. Коли б напр., замість двох чотиритижневих таборів кожного літа ми мали три тритижневі табори, то це не лише мало б позитивний вплив на виховну програму, але й зменшило б кількість таборовиків у кожному таборі до рівня, де провід табору зможе присвятити більше індивідуальної уваги кожній дитині, та й улегшило б батькам оплачення побуту своєї дитини в таборі. Рівночасно продовження таборового сезону на один тиждень збільшило б прибутки оселі. Для молодшого юнацтва, зокрема такого, що їде перший раз у табір, я рекомендував би навіть обмежити таборування до двох тижнів.

Негативне враження з таборів виносять **учасники** теж і тому, що **часто вони не є до табору належно підготовані.** Ціло-річна пластова праця повинна бути великою підготовкою до табору. Не можемо дозволяти на такі випадки, що, напр., батько зголошує дитину до табору, і тоді виявляється, що дитина не є членом Пласту. Тоді дитину рівночасно вписують до Пласту і приймають у табір. Дитина їде до табору без жадної підготовки, є в таборі проблемою для булави і вертається з табору знеохочена. Вислід є такий, що ця дитина для Пласту пропадає, хоча, можливо, за рік (упродовж якого вона не бере ніякої участі в пластовому житті) батьки її знову силою висилають у табір, із іще гір-

шим вислідом. Із цього виходить, що до таборів можемо приймати лише тих, що відбули відповідну підготовку шляхом цілорічної пластової праці. А для того **приймання нових членів до Пласту, як теж і переходи до вищих уладів**, повинні мати місце **восени**, щоб дати можливість молоді за рік пластової діяльності належно підготуватися до нового табору.

Не можна теж приймати до табору замолодих дітей. Деякі мами зодягають свою п'ять-літню дитину в однострій і посилають у табір, бо це “гарно виглядає”. Не здають собі справи з того, яку кривду роблять цим своїй дитині. Таборова адміністрація не має відваги відкинути дитини (зокрема, коли батьки її — сеньйори), тим більше, що ця дитина означає кількадесятя долярів до каси оселі. Але дитина ще не досить розвинена до таборування. Братчик чи сестричка мусить бути для неї нянькою, через що всі в таборі є нещасливі. А коли батьки повторюють це в наступних роках, то дитина до восьмого року життя перейшла вже всю новацьку програму і домагається прийняття до юнацтва, куди вона ще зовсім не надається. Натомість, коли йтимемо за приписами і приймемо дитину до новацтва восени, по скінченні сьомого року життя, тоді вона, по цілорічній підготовці у пластовій станиці, поїде у свій перший табір як восьмиліток, що вже може пристосуватися до таборової рутини і повністю скористати із таборової програми.

Важливим є теж, **щоб зголошення до табору приймали виховники дитини, юнака чи новака**, які його знають із щотижневої пластової праці. В деяких наших пл. станицях, на жаль, завівся звичай, що зголошення до табору приймають адміністративні чинники, які не лише не знають потенціяльних учасників, але й часто не визнаються на виховних справах. У висліді не раз бачимо на картах зголошення повиписувані такі “чудасії”, що зовсім дезорієнтують коменданта щодо пластового вироблення таборовика і дуже утруднюють його працю, як також викликають незадоволення з боку дитини, її батьків та виховників. Остаточна **ухвала щодо прийняття дитини до табору** мусить прислужувати **єдино комендантові табору**.

Виховна програма табору, як і ті, що її проводять, мусять стояти на відповідно високому рівні, щоб табір був успішним. Для цієї цілі введено вимогу, що програма табору і склад його проводу мусять бути заздалегідь схвалені крайовою пластовою старшиною. На жаль, цієї вимоги не проводиться у життя. Кожного року зустрічаємо випадки, що програма табору не є передана до затвердження абож є незадовільна, а намічені члени

проводу табору не відповідають своїми кваліфікаціями встановленим вимогам. А проте, КПС не має відваги заборонити проведення таких таборів, мовляв, краще відбутися поганий табір, як його взагалі не мати. Організатори таборів теж уже навчилися, що вимогу задовільної програми і задовільного проводу можна ігнорувати, бо й так ніхто із того ніколи не витягає ніяких консеквенцій. А я кажу, що **поганий табір приносить більше шкоди, ніж користи**, і краще, щоб його взагалі не було!

Чуємо багато закидів, що Пласт занадто мілітаристичний і що “треба його пристосувати до духа часу”. Можна б зліквідувати у Пласті весь упоряд, однострої, дозволити в таборах спати до обіду, перестати здоровити старших тощо. Та чи це по думці наших виховних цілей? По-моєму, **мілітаризм має також свої позитивні сторінки**. Поважне число нашої молоді відбуватиме військову службу. Життя ставить перед ними щоразу більші вимоги. І до того ми її мусимо відповідно приготувати. Мені самому пластовий вишкіл дуже став у пригоді на війні.

Часами зустрічаємося з бажаннями батьків **післати дитину до табору лише на його частину**, напр., лише на один чи два тижні. Коли погодимося на те, то **таборовик** не зможе пройти всієї виховної програми і, у висліді, **є покривджений**. Його частинна присутність у таборі вносить теж нелад у таборове життя. Тому такі прохання батьків треба рішуче відкидати. Не можна в даному випадку кермуватися можливістю збагачення каси оселі.

Ще гірше є, коли члени проводу табору змінюються під час його тривання. Це є дуже невиховне явище, яке прориває тяглість виховної програми, вносить зміни в спосіб її проведення та підриває авторитет проводу табору. Таборовики часто сприймають це як: «ось я відбуваю цілий табір, а мій виховник не є в стані тут довше витримати, ніж один тиждень”. Тому треба вимагати, щоб члени проводу табору були в ньому від початку до кінця. Не говорю про принагідних інструкторів, які приїзять до табору на день-два, щоб провести свою ділянку, але члени булав не повинні мінятися. А вже ніяк не можна допустити до зміни коменданта під час табору!

Заторкну тут ще **контроверсійне питання винагород для членів таборових проводів**, яке вже було порушене на сторінках “Пластового Шляху”. Очевидно, що я цілком підтримую ідейність і безінтересовне жертвування нашими виховниками свого часу для Пласту. Але не можемо теж запліщувати очей на реальні вимоги життя. Коли наші найкращі виховники не мо-

жуть собі дозволити на посвяту кількох тижнів свого часу на табір, бо потребують коштів на прожиток, чи студії, — то, чи краще, щоб вони працювали кельнерами у вакаційних ресортах, чи щоб вели наші табори за відповідною винагородою? Нехай кожний читач сам собі знайде відповідь на цей запит!

Переглядаючи таборіві звіти, бачимо, що більшість таборувиків у юнацьких таборах є у віці 13-14 років. **А де ж старші?** Вони вже втратили зацікавлення. Вони їздили на ту саму оселю кожного літа упродовж кількох років, знають її кожний кутик, кожне деревце, — і вона більше їх не цікавить. Щоб цьому запобігти та зберегти зацікавлення юнацтва таборуванням, **раджу ступенувати табори**, переходячи в юнацькій програмі ступнево від простіших до щоразу то важчих таборів. Перший свій табір юнак повинен відбутися зі своїм куренем (т. зн. курінний табір) під проводом свого зв'язкового та ради гурткових. Тут він навчиться підставових таборових умінь. Цей табір дає нагоду юнакові ізжитися з іншими членами свого гуртка і куреня та повинен завершитися складенням 1-ої пластової проби і пластової присяги. “Життя в Пласті” (стор. 335-339) виразно говорить, що перевірка 1-ої проби має відбуватися в рамках куреня та що пл. присягу має прийняти зв'язковий юнака.

У наступних роках юнак (юначка) може вже брати участь у складніших таборах. **Пропоную для юнацтва таке ступенування таборів:**

- 12 років — курінний табір,
- 13 років — окружний табір,
- 14 років — мандрівний табір,
- 15 років — спеціалізаційний табір,
- 16 років — вишкільний курс (КВ),
- 17 років — член булави табору.

Варто було б теж організувати **табори для УСП і УПС**. Багато з нас були б зацікавлені у таких таборах. Референти УСП і УПС та курені УСП і УПС повинні присвятити цій справі більше уваги.

Реасумуючи, моя “рецепта” на ревізію пластового таборування така:

1. Слід вимагати щорічної участі у пластових таборах, так молоді, як і виховників.
2. Табори повинні тривати три тижні (не довше). Спеціальні роди таборів (напр., спеціалізаційного пластування) можуть бути ще коротші.

3. Передумовою прийняття до табору є попередня цілорічна участь у пластовій праці.

4. Приймання нових членів до виховних уладій мусить відбуватися восени.

5. У пластових зайняттях (включно із таборуванням) може брати участь лише молодь у приписаному правильними віці.

6. Зголошення учасників до табору мають проводити їхні виховники (гніздові, зв'язкові). Остаточне вирішення про прийняття залежить від коменданта табору.

7. У випадку, коли організатори табору не мають задовільної програми чи кваліфікованого проводу табір не може відбутися.

8. Усі члени проводу табору, як і учасники, мусять відбутися його повністю: від початку до кінця.

9. Для виховників, що потребують грошей на прожиток чи на студії, слід установити відповідний гонорар за ведення таборів.

10. Пластові табори, зокрема для юнацтва, слід ступенювати, як сказано вище. Треба теж організувати табори для УСП і УПС.

**

*

ДУМКИ ПЛАСТОВИХ ПРОВІДНИКІВ ПРО ТАБОРИ

Дрот:

«Пластовий табір є лише виконанням у практиці деяких уміlostей, що зобов'язують пластуна, який цілий рік, чи дальші цілі роки безупинно піддається пластовому вихованню. Без правильної цілорічної діяльності за пластовими приписами — якась принагідна оселя, хоч би в найкращій околиці, хоч би і під шатрами, хоч би щовечора при ватрі, не має в собі нічого правдиво пластового».

**

*

Сктом. Іван Чмола:

«У постійному таборі треба завжди звернути належну увагу на мандрівки, бо вони дають змогу пізнати не тільки околиці табору, але доводять до тісного співжиття та зближення таборовиків: зокрема на мандрівках виявляються їх добрі та погані прикмети... Змагання в терені необхідні для вияву фізичної справності і волюдиння собою, також як джерело невичерпних зусиль і вражень пластунів таборовиків».

Сктом. Іван Чмола:

«Табори мусять стати місцем, до якого дістатися повинно бути постійним змаганням кожного пластуна... Табори мусять бути школою пластового вироблення та скріплення пластових умілостей. Порядок дня у таборі мусить вимагати від пластуна зусиль володіння собою; він мусить виробити у пластуна почуття дисциплінованости, ладу і точности. Він мусить дати пластунові певні емоції, що закріплять табір в його пам'яті і дадуть у висліді певну гордість із довершених зусиль».

**

Ст. пл. Андрій Пясецький:

«Окремий чинник таборового виховання це — фізична праця. Є вона в кожному інструкторському таборі в різній формі, головню, як піонерство. У таборовому вишколі вона займає незвичайно важливе місце: освоює незвиклих до фізичного труду, виробляє на ціле життя пошану до фізичної праці, виробляє гарт, витривалість і фізичну справність, розбуджує творчий розмах і енергію, а вкінці викликає емоції та вдоволення з докананого діла».

Володимир Соханівський

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЮНАЦТВА

"Вміння провадити молодь і її формувати — це зміня вмін і мудрість мудростей".

Св. Григорій з Назіанзу

Справою молоді, а юнацтва зокрема, цікавилися і цікавляться всі, усюди і завжди, а особливо тепер, коли постали великі різниці у думанні та у світосприйманні молодих у відрізненні від консервативних поглядів старших. Деякі різниці між поколіннями були завжди, зокрема внаслідок поглиблювання рівня знань, тобто розвитку культури і цивілізації. Ці різниці маркантніші і очевидніші якраз тепер через такий наглий і великий прогрес науки, техніки і матеріального добробуту та, можливо, занедбання або меншого прогресу у сферах духових, філософських, які залишають деякі сліди у світосприйманні наймолодшого покоління.

Кажуть, що наш доріст дуже невідповідно поводитьсь, що серед нього багато злобних бунтівників, «деліквентів», які покидають завчасу школи, щоб у юнацькому віці заробляти гроші, але потім ціле життя почуватися невдачниками. Молоді часто захоплюються невідповідними ідейними рухами, ідеологіями, стають біт-

ніками, гіппісами та їм подібними «монкесами». Хоча вони у великій меншості, однак мають можливість, через несумлінних промоторів та нечесних підприємців, бути часто на телевізійних програмах, в радіо та у пресі. Досліди Інституту доросту в Чикаго вказують, що молодь нижчого класу населення наполегливо зневажає авторитет дорослих, що вона схильна до фізичного насильства над іншими, відкидає школу, виказує тенденцію до статевого насильства та шукає швидкої насолоди в наркотиках. Молодь з багатших домів також відкидає авторитет дорослих, але не так деструктивно і драстично. Відчувається також брак дисципліни по школах та надто низький моральний тон у масовій комунікації, брак поважніших зацікавлень, нахил до лінивства. З другого боку твердять також, що юнацтво, особливо старше, — краще освічене і відповідальніше на свій вік, як попередні генерації. Тому то держава плянує знизити вік виборців із правом голосування.

Сучасна молодь інша від попередніх поколінь ще й через те, що має економічну безпеку. Якщо батьки не зможуть дати їй утримання, то зроблять це державні установи, якщо хтось прямує до чогось кращого та якщо має для цього дані. Молодь тепер не журиться майбутнім, бо держава за неї дбає. У неї подостатком грошей, повні шлунки, вона вже з раннього віку користується свободою надто поблажливих батьків. Тому молоді стають швидко скептичними критиками. Вони вибирають нові професії чи ремесла, інші від тих, що їх мали їхні батьки, створюють нові традиції і новий спосіб життя, про який батьки багато не знають і не можуть ні в чому їм допомогти, якщо попадуть в небезпеку. Сорок відсотків усієї американської молоді іде до високих шкіл, а тільки приблизно 5% бере участь у різних протестах, бо протестують тому, що нема задля чого протестувати.

За своєю природою вік юнака чи юначки важкий, але через те і дуже важливий. Частинно він є продовженням розвитку дитини до дорослого життя. Тому не диво, що юнацький вік називають «батьком людини» або що говорять: «дитинство показує людину, як ранок показує день». Я непевний — чи це наскрізь правдиве, але якраз від розвитку юнака залежатиме його вдача (характер) у зрілому віці.

Тому виховникові юнацтва треба багато знати про юнацький вік, бути зацікавленим проблемами виховання юнацтва та набути вміння мудро і доцільно керувати зацікавленнями та активністю молоді. Бож із сучасних юнаків колись будуть непересічні суспільні діячі, політики, інженери, лікарі, можливо письменники, науковці та інші корисні професіоналісти. Знаємо, що будуть між ними невдачливі, може й «боми», піяки тощо. Багато з них залишаться добрими і характерними українцями, а дехто, може, покине український народ і принесе неславу нашій спільноті.

Не зважаючи на це все, молодь мусить відчувати наше зацікавлення нею, наше намагання правильно її оцінювати як індивідуальності, а не як тільки дівчаків чи плястичну масу, якою можна бавитися. Беручи на увагу всі обвинувачення молоді, про які знаємо із преси, телевізії, радіо, усі розповіді про глупоту певної кількості загубленої, безцільної групи «молодих сердитих людей», загал юнацтва, а зокрема пластового, на диво, ідеалістично наставлений до життя у наші матеріалістичні часи. Вони шукають правди своїми власними ладами і шляхами, вони не люблять удавання і гіпокритизму, що в ньому любуються старші. Навіть їхній скептицизм можливо виправданий, коли глибше приглянутися до його причин, які випливають з обставин нашого громадського життя та із цілого нашого довкілля.

В одному американському журналі мені довелось прочитати: «Традиції не є для нас «святою коровою», а минуле із своїми помилками і трагедіями не є нашим, а вашим. Наше — теперішнє, і особливо майбутнє». Ось так висловлюються молоді американці. Інша цитата: «Погляньте на себе» — молоді звертаються до старших — «сполоскувачі мозку цілих генерацій молодих, яким наборзі говорите різні нісенітниці. Погляньте на себе тоді, коли ви випиваєте кілька чарок на те, щоб викресати силу волі, потрібну для розмови з іншою людиною (це про «коктейли»). Погляньте на себе тоді, як залицяєтеся до жінки сусіда, щоб доказати, що ти ще повний життя. Оцініть себе тоді, коли використовуєте землю, воду, повітря для матеріальних користей, називаючи цю фікцію «великим суспільством». Яке ж право ви маєте казати нам, як жити? Люди — чи ви жартуєте?»

Молоді сьогодні не приготівляються до життя, вони ним живуть. Сучасна генерація є ідеалістичною, але також і прагматичною. Хоча це є теорія, але правдою також є те, що реальним є все, що приносить успіх, що діє. Про правду не міркуймо, але осягаймо її. А досягнення здійснюється практичним розслідуванням.

Є певний парадокс у тому, що ідеалізм лучимо з прагматизмом. Та ці спостереження не є тільки моїми. У своїй статті п. н. «Наші завдання у виховуванні дітей» п. Б. Гнатиків (дивись Жіночка Сторінка «Гомону України» за червень 1967 р.) пише: «...У цьому збентеженні і культурному замішанні щораз більше і більше наших молодих людей стараються сьогодні відкинути все те, що вони вважають непрактичним. Вони міняють свої прізвища, відмовляються говорити своєю українською мовою та уникають всякої участі в українському житті».

Президент «Сіті Коледжу» в Нью-Йорку казав, що ця генерація не знає утопії. Її ідеєю є те, що стається. Будьмо конкретні життєві, будьмо собою. Хай це буде вже! Нова генерація оцінює і відчуває наглість моменту, для неї вартісним є винахідливість,

ініціатива, ясність вислову, чесність, елегантність, добра зовнішність. Ця генерація не знає фантазії. «Ми — діти бомби. Ми виростили з радіоактивними речовинами у нашому молоці. Ми не квіти в городі, ми соснові дерева під час бурі».

Я не можу не згадати ще однієї цитати з Марк Твена про його молодість ще з «Голд-Раш» часів: «Ця каліфорнійська філософія — статися швидко багатим, хвороба моєї молодости, поширилася як дикий вогонь. Вона випродукувала цивілізацію, яка знищила довіря до життя, поезію, м'які романтичні мрії і візії та замінила їх гарячкою грошей, брудними ідеалами, вульгарними амбіціями і сном, який не відсвіжує... Вона створила тисячі безкорисних люксусів і перемінила їх у конечність, і нікого не задовольнила. Вона детронізувала Бога та поставила монету на його місце. О, сні нашої молодости... які гарні вони та швидкопроминальні!»

ДИСЦИПЛІНА

Однією з найчастіших причин нарікання на сьогоднішню молодь є брак у неї дисципліни. Очевидно, що всі батьки і ті, що мають відношення до дітей і молоді, цю проблему добре знають, терплять через неї та журяться, намагаються своїх вихованків здисциплінувати.

Що ж таке дисципліна? Чи існує якась одна дефініція цього поняття? Для одного директора школи «дисципліна є розвиток здібностей і сили ума, розсудку, та набуття знання. Сила характеру формується тільки через вивчення і виконувannya потрібних завдань». Для інших — дисципліна є тоді, коли діти тихі, спокійні, чемні, слухняні, бо якщо ні, то вони знають, що їх чекає... Дитина у такому випадку знає, що коли вона нечемна — дістане по штанях чи не дістане грошей, чи що заборонять їй піти до кіна, чи дивитися на телевізію. Для ще інших дисципліна — це мудра самоконтроля, це вміння діяти чи поводитися відповідно, згідно з нормами законів, традиції чи взагалі стандартів, установлених авторитетними особами, родиною, церквою, товариством, спільнотою чи кимось іншим.

Те, що для одного буде дисципліною, іншому буде видаватись тупоумністю, пасивністю, комформізмом, опортунізмом. Словом, проблема заплутана. Вона забирає роки наполегливої і мудрої виховної праці всіх, хто займається молоддю. Праця на те, щоб розвинути у молоді це внутрішнє, особисте поняття добра і зла, поняття духовних вартостей, поняття відповідальності за свої добрі і лихі вчинки, за цінності родини, своєї спільноти та вірності і лояльності до них, здібність робити постанови та виконувати їх, розвинути в собі прагнення бути добрим і корисним, уміти мудро користуватися свободою.

Дисципліна — це також ідейність. Психологи, між іншим, дораджують виховникам підвищити власний авторитет, указати молодим на наслідки їхньої поганої поведінки, уміти оцінити добрі

діла молодих, уміти подавати нові пропозиції та обговорювати з молодими різні проблеми тощо, щоб зашепити почуття дисципліни у молодих.

Еріксон в одній з конференцій у Білому Домі казав, що кульмінаційною точкою розвитку людини є почуття чести чи чеснот («інтегриті»). Він вважає це новою, іншою від звичайної любов'ю батьків, любов'ю дітей до батьків, що не знає вирахування і не ставить передумов, а любить батьків такими, якими вони є. Людина розвиває почуття гордості, сприймає правду, що життя — це його власна відповідальність. Дружні почування до людей з різних часів і різних ідейних напрямків належать також до чеснот. Бо їм належить пошана за те, що вони творили лад, речі та ідеї, у яких пробивається гідність і любов, і готовість боронити добро, честь людини та її життя.

Тоді, коли Канада святкувала урочисто своє сторіччя, і тоді, коли ніхто ще не може сказати точно, що це є канадець, — то українець за своє величне, історією втотоване тисячоріччя повинен це про себе знати, повинен уміти зберігати свою людську і національну гідність. Місцеві великі розуми допомагають нам у цьому та вказують, наскільки важливим є почуття пошани до давніх людей і часів нашої історії.

У книжці Макса Лернера «Америка ез Сівілізейшен» говориться про т. зв. культурний плюралізм, у якому етнічні групи плекають свої власні традиції та одночасно не відмовляються від місцевої культури.

Асиміляція там визначається як однонапрямна («уан вей») їзда, яка має на меті позбутися минулого, вона не прив'язує ваги ні ціни до свого минулого. Інтеграція — це двонапрявне («ту вей») коло, де національна свідомість увіходить у нові виміри із старою етнічною традицією. Стара традиція додає емоційної глибини і допомагає розростися корінню нового культурного продукту. Тому мудрі автохтони не хочуть, щоб нові етнічні групи асимілювалися та пропадали безслідно. Вони хочуть мати людей творчих із власним міцним хребтом. По-моєму це також має зв'язок із дисципліною.

ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК

Про фізичний розвиток багато говорити не доводиться, бо ці справи загально відомі. А проте, виховники повинні знати і розуміти, які труднощі виривають у зв'язку із фізичним розвитком хлопця чи дівчини, які помітні зміни наступають у зв'язку із цим розвитком. Фізичний розвиток пов'язуємо з ростом дітей вгору, ширину з побільшенням ваги, із переміною голосу (т. зв. мутацією) у хлопців, із виникненням заросту на обличчі тощо.

У дівчат, крім побільшення ваги і росту, тіло прибирає заокруглених форм, поширюється мидниця, розвиваються груди. Ве

дикі зміни настають у житті дівчинки у зв'язку із місячкою. У декого вона болюча, нерегулярна, виснажлива. Місячка приходить в різному часі — між 11 і 15 роком.

Усі ці зміни у дівчат і хлопців залежать від маленької залози, величиною горошини, т. зв. пітуїтарної залози, що міститься під мозком. Вона впливає на всі інші залози, не тільки на статеву.

Багато підлітків у цьому часі дістають великі апетити та мають тенденцію грубнути. Якраз у цьому часі вони потребують доброго харчування з потрібними речовинами, які є у м'ясі, рибах, яйцях, сирі та молоці. Їм потрібно мінералів та інших складників для енергії. Корисними є звички споживати відповідні сніданки, бо це найважливіша їжа упродовж дня. Правильна дієта, рух, свіже повітря особливо важливі для правильного фізичного розвитку.

Розвиток і дозрівання підлітків залежить також від спадковості, особистої конституції та гормональної системи, від національних психологічних рис, від клімату, соціального стану та від загальної фізичної активності та заправи. Зрілими стають підлітки не всі в одному часі. У дівчат це настає найчастіше між 14 і 18 роками життя, а в хлопців між 18 і 25 роком. Пізне дозрівання в декого може мати психологічні забурення. Тому виховник повинен бути цього свідомим та відповідно реагувати. Також слід пам'ятати, що на фізичний стан дитини в однаковій мірі як і на її психіку впливає великою мірою також спадковість. Зовнішні впливи тільки сприяють, або спиняють розвиток вроджених рис.

СТАТЕВЕ ДОЗРІВАННЯ

Із статевим розвитком з'являються нові зацікавлення, пристрасті, турботи та внутрішня боротьба. На жаль, у нашому середовищі про ці справи дуже мало дискутується, батьки мало освідомлені про те — як про статеві справи говорити з дітьми, а через це багато дітей мають не раз великі турботи. А варто було б почути погляди на ці справи від наших фахівців-лікарів та духовників.

Учені кажуть, що теперішнє молоде покоління розвивається фізично і статево на декілька років швидше як їхні батьки в юнацькому віці. Тож дозвольте хоча б коротко зупинитися над цими проблемами.

Проблема статі, статевих гонів існує вже від Адама та Еви. У декого статеві гони такі сильні, що тій особі треба здобути на великі зусилля, щоб їх опанувати. Так як з одного боку вони вважаються даром Божим, бо служать для продовження людського роду, так з іншого огляду статевий гін приносить багато турбот, нещастя і горя. З ним пов'язана велика відповідальність, а передчасне статево життя приносить молоді захитання рівноваги та руїну цілого життя. Декому з молодих вистачає в розсудливій і приязній формі з'ясувати величезну відповідальність та можливі наслідки статевого

акту, щоб їх обергти від нерозсудливого вчинку. Із статевим актом пов'язана не тільки проблема приходу на світ дитини. Проблема є те духове заламання, яке руйнує психічний спокій, призводить до конфлікту з релігією, батьками, суспільством, невідготованість молодих до зрілого життя, щоб забезпечити дитину опікою; проблемою є венеричні недуги, клопоти із школою, яку вони часто мусять залишити тощо.

В багатьох випадках такі молоді люди нарікають на своїх батьків, які не вияснили їм своєчасно проблем, пов'язаних із статевим життям.

Але не тільки це належить до обов'язків батьків. У великій мірі взаємини поміж батьками, їхнє тепле, щире відношення поміж собою, вияви ніжності от хоч би у формі приголублення, поцілунку створює здорову родинну атмосферу, гармонію, взаємний респект, обопільну лояльність, толеранцію, любов і довір'я. Діти, дивлячись на це, ідентифікують себе з родиною, засвоюють собі етичний, моральний та природний спосіб відношення між статями. А це важливе у сексуальному вихованні.

Про біологічні справи статів діти довідаються у школі із книжок чи інших форм загальної освіти. А батьки повинні давати не тільки особистий приклад гармонійного співжиття, але й повинні сприяти товариському співжиттю своїх синів та доньок з іншою молоддю, улаштовуючи вечірки, гостини. Але з молоддю все повинні бути також і старші. Треба знати батькам, що їхні діти роблять, куди вони йдуть, із ким і коли мають повернутися.

Хлопці з природи сексуально агресивніші від дівчат, тому вони збуджуються статево на вид невідповідно одягненої жінки, на запах перфуми, на любосні пісеньки, на танці з певними рухами тіла. Вони повинні уникати поганих спокусливих журналів, фільмів, знімок, товариства тощо. Деякі з них підо впливом збудження користуються мастурбацією, заспокоюються подражненням своїх статевих гонів. Цього треба уникати, розвиваючи силу волі, поборюючи такі пристрасті якоюсь корисною працею, читанням, спортом, думками про щось гарне і шляхетне, прохаючи сили в Бога молитвою.

Коротко сказавши, батьки і виховники стараються подати молоді гарні зразки до наслідування. Коли ж цього молоді не одержать у доброму домашньому і організованому довіллі, то вони шукатимуть за зразками поза домом серед своїх ровесників, а це не завжди певне, що ці зразки будуть гідними, щоб їх наслідувати. Бо є такий ненаписаний моральний кодекс родини, який переходить від генерації до генерації. Закон цей авторитетніший за закони держав чи інституцій, навіть церкви, бо він постав іще перед існуванням релігійних вірувань та існує в усіх народів. Наука міняє поняття, звичаї міняються, але моральні духові вартості не міняються, бо вони вічні (Д-р В. Пенфілд).

КУРЕННЯ

При всіх цих проблемах варто згадати і про справу курення. Нею медичні та державні чинники опіки над здоров'ям також занепокоєні. Статистика виказує, що найчастіше у нашій країні звичка курення починається між 12-14 роками життя. Одна третина дівчат курить у 17 році. На питання — чому так багато курить у ранньому віці, є такі найпопулярніші відповіді: «це приємно, бо настає нервові відпруження», «курення робить молодих дорослими», «воно вказує на статус людини», бо «мають подостатком грошей», «наші товариші і товаришки курять»... Тут також відіграють роль такі чинники, як пропаганда тютюнових компаній у пресі і в телевізії, різні реклями тощо.

Куренням деякі молоді висловлюють ребелію проти дорослих чи виявляють ним брак самодовір'я. Найкращими аргументами, щоб переконувати, чому не слід курити, чи чому треба перестати курити, є такі: курення небезпечне для здоров'я, бо курці частіше хворіють на недугу рака легенів, недуги серця та інші. Курці — звичайно погані спортсмені, менше успішні у школі та взагалі вони вчасніше вмирають як некурці. Деякі речовини з папіросів спричинюють у лабораторіях недугу рака у тварин та, взагалі, занечищене димом повітря створює їх більшу податливість захворіти на рака та інші недуги. Внаслідок курення вигляд людини, зуби, шкіра робляться завчасно старими, пожовклими та зморщеними. Безсумнівно, що надмірна витрата грошей на такі шкідливі речі як тютюн може також багатьох нарозумити.

ПЛЮЛІ «ЛСД»

Нещодавно, у Швейцарії знайдено мертве тіло 21-річної дівчини на хвилях ріки. У її записнику було записано, що вона споживала ЛСД. А на хвилях океану біля Каліфорнії знайдено тіло молодого хлопця. У Лос Анджелес на бульварі лежав мертвий хлопець, що хотів зупинити вуличний рух під впливом ЛСД. Одній жінці хтось кинув таблетку ЛСД у каву без її відома. Вона поповнила самогубство. Недавно молодий студент музики в Торонті скочив із мосту і загинув під впливом ЛСД. Чи не досить цих разючих прикладів?

Що ж таке ЛСД? Це хемічна речовина, що походить від грибка, який росте в житі. Його винайшов дослідник, який випадково натрапив на цю хемікалію, зазнав психічних змін, що подібні до шизофренії. Як ця хемікалія діє, ніхто ще точно не знає. Тепер продукують її синтетично та вживають у медицині для спроб лікування певних недуг у психіатрії.

Останніми роками, крім алкоголю і нікотину, поширилося вживання цієї отрути серед молоді (понижче 20 років), часто з

доброю освітою та з добрих домів середніх чи навіть вищих клас населення. Споживання цієї отрути, як твердять деякі науковці, може навіть докорінно змінити ядро людського роду, а також здеформувати новонароджених. Деякі особи, які вживали ЛСД, описують, що їхнє життя було страшне, вони переходили живе пекло, розщеплення персональності, розпучливу депресію «параною». Вони попадали у панічний страх, терор, психотичні епізоди, вони відчували немов з'єднання тіла з оточенням; їм здавалося, що вони можуть здобути цілий світ, і часто при тому поповнювали самогубство через різні несвідомі скоки чи вчинки. У декого цей стан повторюється навіть після однорічної перерви у споживанні пілюль. Споживачі ЛСД почуваються у новому фіктивному чи уявному стані, зазнаючи «поширення та поглиблення свідомости», самопізнання, у них буйна фантазія щодо речей і подій, які не існують. Але ніхто ще досі не сказав чогось такого геніального підо впливом ЛСД, чого не могло б бути без них, а до того, наркомани ЛСД взагалі не можуть розказати добре про свої почуття. Дослідники твердять, що наркомани ЛСД і без пілюль мають звичайно спотворені ідеї, думки та фантазії, а підо впливом пілюль вони побільшуються і переходять із підсвідомости у свідомість.

Чому ж деякі люди вживають наркотиків? Найчастіше — це охота втекти від реального життя, — це шукання за штучними і сповидними приємностями, перебуваючи у товаристві подібних собі та маючи містичні видива. Це ті люди, що шукають успіхів у житті без праці, без боротьби. Багато містиків часто вживали різних способів, щоб мати візії. Сучасні «жреці» ЛСД також називають цю трійливу та особливо шкідливу манію уживання наркотиків «новою релігією». А нам треба знати, що наркотиків уживають люди: незрілі, слабосилі, психічно не зовсім нормальні, ті, які не мають вищих ідеалів, які мають життєві труднощі та які з ними не можуть дати собі ради. Найсхильніші до цього — підлітки та молоді дорослі. Згадують ще й інші причини, що їх пов'язують з «науковістю», з потребою «мистецтва», бо, мовляв, ці таблетки поширюють горизонт візій, бо, мовляв, їх винайшов науковець, доктор психології.

Те, що нещасні жертви ЛСД розповідають про ЛСД, немов би то вони зазнавали «найважливішого почуття у житті», не сміє бути захоотою, щоб і собі користуватися цією отрутою. Треба вживати всіх можливих зусиль, щоб нашу молодь усвідомлювати про такі небезпеки і щоб вона не попадала у сіті цієї гидкої манії.

Я доцільно навів декілька думок різних авторів, дослідників і знавців цієї ділянки для загальної орієнтації, а зокрема для тих, що мають вплив на нашу наймолодшу генерацію, бож вона передовсім наражена на небезпеку, живучи серед своїх ровесників-наркоманів та дозріваючи разом з ними у тих самих обставинах.

ДУХОВИЙ РОЗВИТОК

У парі з фізичним і тілесним розвитком відбувається умово-емоційний, товарисько-соціальний та душевно-релігійний розвиток. Родина і всі інші середовища, в яких виростає дитина, мають великий вплив на формування її особовости. У домашньому та позадомашньому середовищі впливають на дітей батьки, брати і сестри, приятелі — добрі чи лихі, школа, церква, організації, товариші забав, радіо, телевізія, преса, а навіть клімат, погода, забезпечення грошима чи їх брак, війна і мир, відносини в державі чи країні, що в ній діти виростають.

Новородок, що є найнемічнішим сотворінням, уповні залежить від оточення. Йому помагають інстинкти, тобто рефлекси, якими домагається помочі, коли голодне чи коли йому невідгодно. Але вже у перших місяцях немовлятко інстинктивно відчуває присутність матері, її теплу, щирю опіку, безпеку, довір'я та любов. Ці перші взаємозв'язки залишають незатерту печать і вплив на ціле життя. Коли немовляткові треба заспокоювати його потреби і бажання, то дитиною треба дбайливо опікуватися, повчати, унапрямувати її поведінку, обмежувати, а тим формувати мозок, що є посередником між інстинктами чи рефlekсами і зовнішнім світом. Упродовж усього процесу росту і дозрівання дитина мусить учитися модифікувати та гальмувати свої бажання і гони. Дитину треба привчати до того, що можна і чого не можна. Бо крім уміння ходити вона вчиться говорити, сприймати, наслідувати, «малпувати», запам'ятовувати та взагалі думати.

Дитинство є підставою правильного духового та емоційного розвитку. Свідомість цього повинна бути завжди в осередку дії батьків, навчаючи дітей добрих звичок при їдженні, навчаючи порядку, доброї поведінки, зберігати режим дня, послух тощо. Усього цього треба навчити в дитинстві. Неконсеквентність батьків, тобто — одного дня забагато обмежувань, а іншого забагато свободи, дуже шкідлива для розвитку особовости дитини. Дитина повинна відчувати, що вона важлива, люблена, їй треба почуття безпеки і опіки, але поруч із цим вона повинна знати, що їй багато дечого невільно робити для її власного добра.

Родина, батьки стануть згодом для дитини тими — спільною і людьми, до яких вона захоче себе уподібнити. Тут починається і національне виховання. Проблемою другого покоління емігрантів є якраз те, що вони не хочуть ідентифікувати себе із своєю національною групою через свою родину, бо вона їм не імонує. Вони шукають за зразками поза родину. Щойно у третьому поколінні вони можуть повернутися, шукаючи за глибшими джерелами своєї національної та особистої ідентичности. Ідентифікація з власною родинною не значить, що такі одиниці перестають бути собою, навпаки — це їм дає більше можливостей розвинути своє власне «я», переходячи гармонійним шляхом виховний процес.

ДРУЖБА І ТОВАРИСЬКІСТЬ

Потребу дружби і співвідношення з іншими виявляє немовлятко вже усміхом. Згодом її бачимо у потребі мати товариство до забави, до науки, згодом у юнацькому віці розвивається потреба приналежності до гурта, зразків до наслідування у ровесниках чи старших. Юнак починає вибирати собі тих до наслідування, яких він уважає. У тому часі він хоче незалежитися у виборі товариства, хоче сам вирішати, здобувати успіхи, виявляє свої амбіції, бажання успіху, здібність співпраці, толеранції до дорослих, він учиться, здобуває професію і вкінці завершує свій розвиток, стаючи самостійним нарівні з дорослими.

Молоді часто зле розуміють свою незалежність у відношенні до батьків. Непошанування батьків є виявом незрілості, дитячими вибриками, бо зрілість виявляється саме пошаною батьків, свідомим респектуванням їх бажань і порад, а це через те, що вони здають собі справу з доброжичливості батьків, з їхнього досвіду. З другого ж боку батьки повинні розуміти те, що їхні діти можуть мати власні рішення, що придушування самостійності у дітей може спричинити їм шкоду та привести до бунту проти батьків і всякого авторитету. Психологи кажуть, що треба доцільно давати дітям нагоди самим вирішати певні справи — господарити грішми, виходити із клопотів у науці, вибирати приятелів. Тут можна дораджувати, але не накидати своєї волі. Допомагатиме тут розумна виміна думок з молодими, вислів довір'я до них особливо буде особовістю дитини. Хоча у теперішні часи «нової моралі», яку дехто називає «старою неморальністю», де так багато небезпек від наркотиків, алкоголю, поганого товариства, не можна уповні давати свободу дитині. Довір'я дуже вартісне, але його можна виявляти багатьма способами гідно та уважно. Нам треба дуже терпляче та поважно трактувати юнацькі шукання за своєю ідентичністю, за вибором їхніх життєвих цілей, за тим, щоб повірити їм, що вони хочуть бути добрими, що хочуть робити корисне та що справді їх хтось оцінює. Коли цього всього молоді не знаходять у своєму оточенні, вони роблять реbelie.

У виборі приятелів відіграють велику роль молодечі організації. У них діти знаходять не тільки відповідне товариство, але й потрібну атмосферу, цілі, якими вони кермуються, щоб приготуватись до дорослого життя. Ми можемо легко помітити різницю поміж молоддю, яка належить до організації, і тією, що ходить безцільно самопас і знаходить товариство з вулиці. Пласт має ще й ту вартість, що своєю самовиховною метою він сприяє юнацькому бажанню бути самостійним, але ця самостійність у Пласті спрямована до шляхетних цілей. Тут є широкі можливості для вияву сили, енергії та ідеалізму. Природжену потребу молоді бунтуватись, бути запальними, захоплюватись, шукати нагоди для переживання пригод,

радості у Пласті спрямовуємо у правильні і дуже корисні для спільноти вияви пластової діяльності. Це все рятує молодь від невдоволення, модного пригноблення, смутку, попадання в депресію.

Кажуть, що основи духовості людини закладаються вже від сьомого, чи навіть вчаснішого року, але від 12 року життя дитина починає реалізувати свої дитячі міркування своїми вчинками. Замість дитячого себелюбства, підсвідомої зависти, ненависти розвивається сумління, поняття добра і зла, реалістичне думання, розсудливість, спроби розв'язування проблем. Діти починають зацікавлюватися теоріями, абстрактними поняттями, проектувати пляни на майбутнє. Тут починають розвиватися пристрасті до ідей, починають філософувати та знаходити співвідношення між інтелектуальними і суспільними процесами.

Однією з прикмет ідеального українця в діяспорі є його здібність бути творчим, тобто оригінально творчим в різних ділянках, а не тільки в тих таких типово українських, в літературі чи в мистецтві взагалі. Ми повинні навчитися оцінювати і перецінювати вартості наново, свіжо і своєчасно. Важливою є здібність самокритики власних ідей і діл та здібність робити певні зміни, щоб давати здоровий і гідний продукт.

Це все можна прищеплювати молоді, піддаючи їй ідеї, прищеплюючи звички, допомагаючи їй вибирати своїх друзів, підсуваючи зразки до наслідування та вказуючи життєві шляхи. Це тут ми допомагаємо формувати світогляд — тобто «ціль наших духових мандрівок, їх внутрішній сенс». Людина з добрим світоглядом «має в душі порядок мислей, носить у душі міру цінностей». «Такої людини вже не засакають легко життєві події». Вона відразу відчуває їх ціну і знає їх місце в житті й у світі. А у висліді цього у їхній поставі супроти людей і світу віддзеркалюється послідовність, тобто певна вироблена форма, а це вже х а р а к т е р. (Повищі цитати ми взяли із «Прогулянки до Великої Столиці» Миколи Шлемкевича). У цьому віці людина стає свідомою свого «я», тобто знає собі ціну, усвідомлює свої здібності, нахили, вроджені чи набуті риси, якими вона відрізняється від інших людей. Це значить, що людина стає зрілою. А із цим приходиться і зрозуміння щодо спільноти, у відношенні до друзів, людства і супроти Бога. Молоді часто хочуть змінити чи бодай поліпшити світ, не усвідомляючи того, що це треба починати від себе самого.

ЯКИЙ ЖЕ СТУПІНЬ ЗРІЛОСТІ СЕРЕД ПЛАСТОВОЇ МОЛОДІ?

На сходинах ОП УПС у Торонті старше пластуство і сеньйори обговорювали проблеми нашого буття в Канаді. Старше покоління було здивоване тим глибоким розумінням і без сентиментів зрілим підходом до проблем нашого життя, що його виявили молоді — студентка і студент. Пластунка, що щойно вийшла із середньої

школи, дуже речево та об'єктивно представила дійсний стан нашої молоді, її турботи, можливості і потреби. Вона подавала характеристику нашого громадського життя, різницю між духовним станом молоді і старшої генерації та наслідки, які з того випливають. Патріотизм старших, наприклад, вистачає їм у праці пластовій, а молодим цього замало. Молодь шукає трохи глибших, раціональних вияснень багатьох «чому?» з нашого життя. Чому та, а не інша молодеча організація? Чому стільки сварок поміж старшими, тоді, коли молоді так легко нав'язати контакт поміж собою? Щоб ширити правильну інформацію про Україну, молодь хоче мати документальні праці чужими мовами. Молодь, наприклад, виявляє бажання пізнати українських піонерів на Заході, щоб голосити їм про живучість українства. ЕКСПО вона плянувала використати як певну нагоду для української місії. Молодь цікавиться розвитком нашого мистецтва, але у поважних виявах, а не у формі народньої вишивки чи козачка і тільки. Вона хоче, щоб мистецтво служило нам для творчого життя.

На багато «чому?» з боку молоді ми не могли знайти відповіді. Бо тяжко нам було вказати на такі позитиви у нашому житті, які б могли їх переконати, що так не є, як вони бачать. Не могли ми й дати їм багато зразків з-поміж живучих для наслідування. Тут якраз і суть справи. Чи зуміємо ми нашу молодь правильно оцінити, непомітно унапрямувати її життєві шляхи та надхнути вірою в те, що продовжувати і реалізувати великі національні ідеї — це їхня велика місія. Від сповнення її залежить наше майбутнє тут і великою мірою там, в Україні.

ВИСНОВКИ

Я намагався хоча б загально вказати на важливість деяких проблем юнацького віку, використовуючи для цього досить об'ємисту літературу. Я пробував подати загальну характеристику сучасного юнацтва, сьогоденне докільля з його впливами, небезпеками та одночасно й можливостями. Тільки заторкнув я справи фізичного та психологічного розвитку. Виховників прошу перевірити ці теорії своїми спостереженнями із життя. Ваші зауваження з обсервації були б незвичайно корисні, їх треба було б подати до загального відома.

Хотілося б, щоб ми дали можливість юнацтву відчувати, що пластова ідеологія добра, що вона покривається із поглядами найновішої науки. Хотілося б, щоб ми започаткували збирання та упорядкування матеріалів про юнацтво, про цю таку важливу ділянку. Вивчання цієї ділянки допоможе нам дивитись у майбутнє тверезіше, упевненіше та надійніше.

ЗДОРОВЕЛЬНІ ПРОБЛЕМИ В ЛІТНІХ ТАБОРАХ ТА ОСЕЛЯХ НАШОЇ МОЛОДІ

(Із праць Лікарської Комісії Пластового Конгресу Другого)

Традиційно, кожного літа наша молодь виїздить на вакації — у табори, відпочинкові оселі, на лоно природи, щоб відпочити по цілорічній праці у школі та набрати гарту тіла й розуму. Проте, слід усвідомити собі, що вплив таких вакацій на здоров'я тієї ж молоді залежатиме від цілого ряду, знаних і незнаних нам, факторів. Ці фактори можна загально поділити на дві головні групи, а саме:

1. прикмети самого таборовика (стан його здоров'я, підготовка до табору тощо) — та

2. прикмети довілля, у якому таборовик проведе літо.

Уже самий факт, що дитина в літньому таборі знаходиться в новому оточенні, до якого вона не звикла, та де вона не має опіки своїх батьків — може дуже заважити на її здоров'ю.

Досвід автора обмежений до пластових таборів, і ці думки постали власне із звітти винесених обсервацій. А проте, можна припускати, що подібний стан існує теж і в більшості інших наших виховних осель. Тому зроблені тут зауваження можна застосувати в загальному до всіх наших літніх вакаційних осель.

ЩЕПЛЕННЯ

Підготовка дитини до літнього табору не повинна починатися тиждень перед табором, але далеко перед тим. Коли візьмемо на увагу, що на типовій оселі маємо скупчення кількадесяти а то й кількасот дітей з різних місцевостей, та що по неділях є там сотні відвідувачів, то слід нам пам'ятати, що така ситуація сприяє виникненню і поширенню пошесних недуг. На щастя, в більшості випадків маємо добрі вакцини на ці недуги. Важливим є лише подбати, щоб дитина їх своєчасно одержала.

У наших літніх таборах назагал нема ясно поставлених вимог щодо щеплень, які таборовик повинен мати. На підставі рекомендацій професійних медичних товариств і власного досвіду вважаю ось такі щеплення за необхідні:

1. Щеплення проти кору. Вакцина Шварца забезпечує проти цієї недуги, і ми не повинні ризикувати низкою можливих

комплікацій, які трапляються у дітей хворих на кір. Як відомо, ця недуга потягає за собою у 40% випадків запалення легенів, а електроенцефалографічні відхилення зустрічаються у 50% випадків. Часами вони переходять у явний енцефаліт. Вакцину Шварца даємо дітям вище одного року життя, які не хворіли на кір ані не були попередньо проти цієї недуги щеплені. Не вільно щепити проти кору дітей алергічних до яєць чи курей, ні дітей, які мають пошкодження мозку, ні тих, що заживають ліки з групи стероїдів.

2. Щеплення проти віспи. Як відомо, віспа в останньому часі дуже поширюється в Індії, Китаю та інших країнах Азії. Було також недавно кілька випадків віспи в Європі. Постійно існує, отже, загроза, що якийсь турист може привезти цю недугу в одне з наших великих портових міст, де якраз і живуть більші скупчення нашої молоді. Цілком реальною є загроза зараження, наприклад, на автобусовій чи залізничній станції при виїзді на оселю. Отож, щеплення проти віспи мусимо вимагати від наших таборовиків.

Загально рекомендують щепити проти віспи дітей на другому році життя. Защеплену дитину слід оглянути один тиждень пізніше, щоб ствердити, чи щеплення прийнялося. У випадку, коли ні — слід поновно защепити. Щеплення повторюємо, заки дитина починає ходити до школи, а потім — не рідше, як щодесять років. З уваги на небезпеку загальної вакцини, не щепимо проти віспи у випадку, коли хтонебудь у домі пацієнта має висипку чи якунебудь шкірну недугу.

3. Щеплення проти черевного тифу. Випадки цієї недуги не є рідкі на нашому терені, а в наших оселях, де санітарні умовини часто залишають багато до побажання, слід цю небезпеку завжди мати на увазі. Вистачить, щоб затруднити в таборовій кухні одну особу, яка випадково є носієм черевного тифу, а вже матимемо дуже загрозливу ситуацію. Багатьом із нас, наприклад, відома історія “тифозної Марії”, яка працювала як кухарка в різних домах в околиці Нью-Йорку і впродовж своєї кар’єри спричинила принаймні 1,351 випадків черевного тифу.

Проти черевного тифу даємо два впорскнення, при чому другий даємо не раніше ніж чотири тижні після першого. Для дітей між ½ та 5 роками життя кожна доза становить 0.2 кубічного сантиметра (ксм). Між 6 і 9 роками — 0.3 ксм, а від 10 років угору — 0.5 ксм. Не щеплять дітей, які мають гарячку, ані перед плянованим інтенсивним зусиллям (спортові змагання тощо), ані коли погода дуже гаряча. Це тому, що в тих випадках існує не-

безпека, що щеплення може викликати високу гарячку у щепленого.

4. Щеплення проти дифтериту та правця (тетанусу). Маємо вакцину, яка забезпечує проти цих двох недуг рівночасно. Для дітей нижче 5 років життя вживають т. зв. потрійну вакцину, тобто на дифтерит, тетанус і коклюш, але вище цього віку небезпека коклюшу зникає, але й потрібна вакцина викликає непотрібні ускладнення (головним чином високу гарячку, часом конвульсії). Є два роди вакцини проти дифтериту і тетанусу: педіатрична, для дітей від 6 до 10 років, — і вакцина для дорослих, яку стосують від 10 років угору. Дітям старшим ніж 5 років, даємо дві дози вакцини у відступі 6 до 8 тижнів одна від однієї, а третю таку дозу один рік після другої. Зміцнюючі ін'єкції слід давати після того за три роки.

Цієї вакцини не слід давати особам недужим, при наявності пошкоджень мозку, і пацієнтам, які дістають ліки з групи стероїдів. Дальші скріплючі щеплення проти правця слід повторяти щодесять років. Важливість цієї вакцини можна зілюструвати фактом, що хоча у США маємо тепер лише близько 200 випадків дифтериту річно, та вони спричиняють поважні комплікації, що кінчаються смертю в 10% випадків. Статистика виказує теж упродовж одного року 300 випадків тетанусу, а в тому 180 випадків смерті на правець, з яких 99 припадає на дітей нижче 5 років життя, а дальших 32 на молодь від 5 до 19 років.

5. Щеплення проти дитячого паралічу (поліо). Ця недуга останніми часами стала рідкістю. Проте, не можна легковажити собі загрози, яку вона все ще собою представляє.

Найпопулярнішою є т. зв. три-валентна вакцина, що її заживають доусно. Беруть її у двох дозах, по дві краплі кожна, у відстані принаймні 8 тижнів одна від одної. Третю таку ж дозу дають 6 або більше місяців пізніше тим дітям, що дістали свою першу дозу перед закінченням першого року життя.

Не вказано давати цієї вакцини дітям, які блюють або мають розвільнення. У цих випадках організм видалює вакцину, заки вона може виконати своє завдання.

НЕДУЖІ ДІТИ

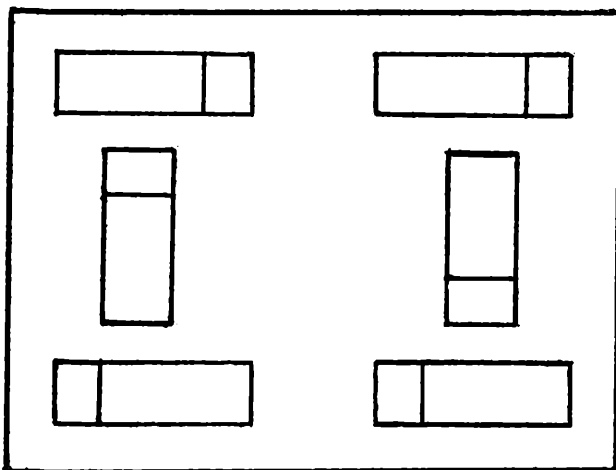
За чергою приходимо до другої важливої процедури у підготовці до літнього табору, якою є лікарські оглядини. Найкраще, коли ці оглядини переводить лікар, який має постійний нагляд над дитиною і добре познайомлений із станом

її здоров'я. Це тому, що перед табором дитина потребує ґрунтової лікарської перевірки. Принагідні оглядини, проведені прихвощем, зокрема в ситуації, де організують масові передтаборові оглядини більшої кількості дітей, коли то лікар не може присвятити більше ніж кілька хвилин часу кожній дитині, часто не в стані виявити поважних браків організму, що потім, під час самого табору, можуть стати поважною загрозою для здоров'я.

Хворі діти не повинні їхати до літнього табору. Їхні здоровельні проблеми спричинюють відразу різні труднощі, так для інших дітей, як і для таборового проводу, у висліді чого хвора дитина різко відчуває, що вона інша, гірша від решти дітей. У такій ситуації таборування приносить більше шкоди ніж користи. Не кажу вже про загрозу різних можливих комплікацій, як напр., у дітей, що хворіють на цукрицю, падачку тощо. Розумово недорозвинені діти та ті, які терплять на розумові забурення, теж не повинні їхати до табору.

ЖИТЛОВІ ПРИМІЩЕННЯ

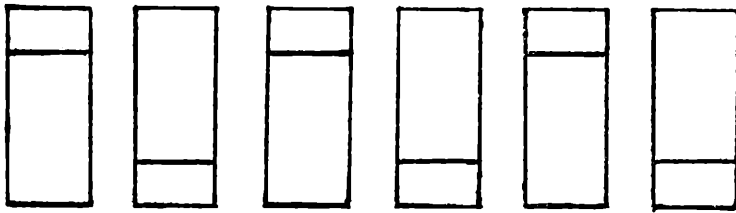
Наші молодечні організації повинні подбати, щоб у їхніх таборах молодь мала задовільні щодо гігієни приміщення. На

Розміщення ліжок у шатрі.

жаль, часто є тенденція переповнювати кімнати і шатра надмірною кількістю дітей, що сприяє поширенню пошесних недуг.

Назагал рекомендують, щоб на кожного таборовика призначити мінімум 40 квадратних стіп поверхні долівки у кімна-

Розміщення ліжок у кімнаті.

ті чи шатрі. Цього слід і нам дотримуватися. Деякі стейти (провінції) можуть мати ще суворіші приписи. При цьому слід подбати, щоб діти спали т. зв. “системою шахівниці”, тобто голова звернена до ніг сусіда і навпаки (дивись рисунки вище).

Приміщення повинні бути задовільно освітлені. З уваги на небезпеку вогню, не слід уживати відкритого полум'я в приміщеннях. Оселя мусить мати задовільне число вогневих гасниць, дію яких слід періодично перевірювати, а всі мешканці мусять точно знати, як поступати на випадок вогню. Для того слід проводити пробні вогневі алярми.

Відповідна вентиляція також необхідна в житлових приміщеннях. Найкраще, щоб вікна у кімнатах були постійно відчинені. Шатра слід провітрювати, підкочуючи під час дня їхні боки.

ВОДА

Табір мусить бути добре забезпечений доброякісною водою. Пересічне запотребування води — це два гальйони (вісім літрів) на особу на день. Слід здати собі справу з того, що місцеві криниці чи джерела не завжди постачають воду придатну до пиття. Буває теж, що добра вода стає пізніше занечисненою, що може викликати такі недуги, як черевний тиф, запалення печінки тощо. Тому слід періодично піддавати воду аналізу, пересилаючи пробки до державного уряду здоров'я. Помпу слід відповідно забезпечити перед занечисненням. У випадку яких-небудь сумнівів слід воду дезинфекувати (часто для тієї цілі вживають хльорку) або переварювати перед ужитком.

Військо часто вживає на воду полотняно-гумових мішків, т. зв. мішків Лістера. Кожний такий мішок містить 36 гальонів (140 літрів) води і є дуже придатний на питну воду для таборовиків там, де вони відбувають свої зайняття. Такі мішки можна набути в крамницях, що перепродують військові речі. Мішок завішуємо у вигідному місці (напр., на тугій галузі дерева, в тіні),

наповнюємо водою і для дезинфекції додаємо $\frac{3}{4}$ унції (23 ксм) звичайного хльорку до прання. Можна теж замість хльорку вжити 10 ксм (дві чайні ложечки) звичайної аптечної йодини (тим, що вибираються у мандрівку, радимо додати 2 до 3 краплі йодини до повної польової пляшки води). По доданні хльорку чи йодини слід заждати 30 хвилин, заки воду можна пити. Якщо вода є початково каламутна, треба, щоб постояла декілька годин, а за той час осад опадє на дно.

ЛЯТРИНИ

У наших молодечих таборах, у переважній більшості випадків, уживають лятрин, в яких відходи відпускається прямо в землю. Азотуючі бактерії в землі знаходяться по більшості у верхніх її шарах — не глибше ніж 18 до 24 цалі (45-60 сантиметрів — см), отже, не грають вони ролі у розкладі видалень у лятринах, які мусять бути викопані куди глибше. Отже, у цьому випадку розклад залежить лише від кишкових бактерій, і цілий процес розкладу забирає понад рік часу. Це й є причиною, чому на місці старої, засипаної лятрини через пару років не рекомендують ніяких інших споруд.

Число сідал у лятрині повинно бути достатнє, щоб одночасно могло вживати її 5 до 10% (найкраще: 8%) мешканців табору. На 100 осіб, отже, потребуємо 8 місць. Рів копаємо довжиною 2 стопи (60 см) на кожне сидження, отже в поданому прикладі — на 16 стіп (5 м) довгий. Рів глибокий на 4 стопи (120 см) вистачає на 2 тижні вжитку. На довший період копаємо одну стопу (30 см) глибше на кожний додатковий тиждень ужитку. Так, напр., на 6-тижневий табір яма повинна бути глибока на 8 стіп ($2\frac{1}{2}$ м). Коли лятрина вже готова, слід довкруги неї викопати рівчак, глибокий на 6 цалів (15 см) так, щоб дощова вода не спливала в лятрину.

Домашні мухи кладуть яєчка на відходах, а їхні гусенички шукають сухого місця для відбуття метаморфози. Вони можуть продістатися через 4 стопи (120 см) зрушеної землі, а молода муха може продістатися ще через бодай 1 стопу (30 см), щоб видістатися назовні. Тому слід подбати, щоб ці комахи не могли видістатися з лятрини, якщо не хочемо мати мух в оселі. Для того треба привчити таборовиків, щоб отвори в лятрині завжди щільно закривали накривками.

Коли ґрунт, у якому копаємо лятрину, є сипкий (напр., пісковий), слід теж при будові лятрини поробити окремі заходи

проти мух, а саме: у промірі 4 стіп (120 см) довкруги лятрини викопуємо всю землю (усуваємо верхній її шар) до глибини 6 цалів (15 см). Дно викопаної в той спосіб ями вистелюємо мішками, змоченими в оливі. Мішки кладемо в той спосіб, що вони звисають у викопаний для лятрини рів, до глибини 18 цалів (45 см) від поверхні. Тоді засипаємо назад викопану довкруги лятрини землю на мішки і втоптуємо (втискаємо) її, щоб поверхня була тверда і щільна. Коли не можна дістати мішків, слід змішати викопану довкруги лятрини землю з оливою і тоді втискати її на місце. Коли не можна дістати оливи, можна поливати землю довкруги лятрини водою і втискати її, поки не ствердне. Саму лятрину і все довкруги неї (у промірі 4-ох стіп — 120 см.) слід скроплювати щоденно розчином Д-Д-Т.

Скриню (сідало) в лятрині треба щодня мити водою з милом, а двічі у тиждень — 2%-овим розчином крезолу. Скриню (сідало найкраще збудувати так, щоб її верх був широкий на 2 стопи (60 см), а підстава була вирока на 2½ стопи (75 см). Тоді можна поставити її на рів, який є вирокий на 2 стопи (60 см) — так, що вона сягає з кожного боку 3 цалі (7.5 см) поза край рова. Довкруги скрині втискаємо землю, щоб мухи не могли дістатися ні до рова лятрини, ні назад.

Якщо можливо, слід забезпечити всі лятрини стандартним туалетним папером. Порожні пушки із консерв надаються на те, щоб у них тримати туалетний папір і в той спосіб схоронити його від вогкості. Слід теж уможливити миття чи полоскання рук. Баньки з милянню водою уставлямо так, щоб таборовики могли мити руки при виході з лятрини. Або можна поставити відро з розчином хльорку (4 унції — 120 ксм хльорку на гальон — 4 літри води), в якому таборовики полоскатимуть руки.

Коли відходи в рові лятрини досягають до 2-ох стіп (60 см) від поверхні, слід їх добре скропити оливою або Д-Д-Т, засипати землею, і насипати на верх землі до висоти 18 цалів (45 см) понад поверхню.

У хлоп'ячих таборах можна лятрину забезпечити в ринву на сечу. Ринва відпроваджує сечу до ями лятрини. Щоб неутралізувати сморід, ринву можна скроплювати оливою.

На короткий час (не більше, як 3 дні), напр., під час мандрівок із нічлігом в терені, коротких зустрічів тощо, можна викопати провізоричну лятрину. Є це звичайний рів на 1 стопу (30 см) широкий і 4 стопи (60 см) глибокий. Його довжина залежить від числа таборовиків. Такий рів, довгий на 8 стіп (2½ м), вистачає для 50 осіб. Викопану землю накопичуємо при кінцях

рова і залишаємо на місці лопатку, щоб кожний відвідувач присипав свої відходи землею. Коли рів наповнений до 1 стопи (30 см) від поверхні, засипаємо його зайвою землею і накладаємо на верх землю до висоти 18 цалів (45 см) понад поверхнею. Із часом та земля осядеться.

УМИВАЛЬКИ

Щоб кількість умивальок була достатня, рекомендують такий ключ:

кількість осіб	умивальки для хлопців	умивальки для дівчат
1— 15	1	2
15— 30	2	3
31— 50	3	4
51— 75	4	6
76—100	6	8
101—150	8	10

Понад 150 осіб одна на кожних дальших 50 хлопців, одна на кожних дальших 20 дівчат.

Крім того слід мати душі (з теплою і зимною водою) за таким ключем:

кількість осіб	кількість душів
1— 15	1
16— 30	2
31— 45	3
46— 60	6
61—100	10
101—150	12

Подані числа мінімальні. У випадку, де до миття вживають одне довге корито, 24 цалі (60 см) довжини корита вважають рівнозначним одній умивальці. Воду з умивальок і душів слід відпроваджувати до викопаних у тій цілі критих ям, а в крайньому випадку на поверхню землі рівчаком, довгим бодай на 100 стіп (30 м) і то в місці, положеному нижче від криниці, з якої черпаємо воду.

КУПІЛЬ

Купіль для молоді є однією з головних атракцій у літніх таборах. Проте і тут треба дотримуватися деяких підставових правил. Не кожна вода надається до купелі. У басейнах слід дотримуватись рекомендацій щодо дезинфекції, провірюючи періодично її стан.

Величина басейну є важливим фактором, який слід мати на увазі і при його будові, і пізніше, під час ужитку басейну. 27 квадратних стіп (3 м. кв.) басейну для кожної особи вважають мінімальною вимогою. Отож, у великих таборах слід так розпланувати час купелі, щоб кількість тих, що купуються в один час, не переступила цієї межі.

Перед купіллю у басейні таборовики повинні взяти душ і сполоскати ноги в розчині хльорку (0.3 — 0.6%). Ця процедура забезпечує проти поширення грибка ніг. Отже, слід подбати, щоб у безпосередній околиці басейну була задовільна кількість душів (мінімум 1 на 40 осіб), а також лятрини (1 місце на 40 дівчат і 1 на 60 хлопців).

Слід вимагати, щоб усі дівчата при купелі мали гумові купальні шапки. Особи з недугами шкіри, запаленням очей, перестудюю, катаром, запаленням ушей, чи якоюнебудь заразливою недугою не повинні купатися. На рани, відкриті піхурі тощо може легко кинутися інфекція, тому діти з такими проблемами не повинні купатися. При купелі слід безоглядно притримуватися засобів безпеки на воді, яких допильнують кваліфіковані рятувальники. Мусить бути теж задовільна кількість рятувальних приладів, у доброму стані.

Коли купіль відбувається у природніх водозборах (озеро, ріки), то й тоді слід упевнитися, що вода в них повсякчасно відповідає санітарним вимогам, тобто не є занечищена до тієї міри, що купіль у ній не вказана. Слід, отже, періодично переводити аналізу пробок води, щоб упевнитися, що вода відповідає вимогам державного уряду здоров'я.

В озерах північних і середніх стейтів США можна дістати т. зв. "сверблячку пливаків". Її спричинюють гусенички тваринних схістосомів. Ці червяки не здібні дійти до зрілості в людському організмі. Вони дістаються, одначе, до шкіри, спричинюють дерматит і гинуть у шкірі. Стрічаються схістосоми у водах, замешканих слимаками, у яких вони мусять перейти частину свого життєвого циклу. Позбутися їх можна, винищивши слимаки, для цього вживаємо сульфату міді, у кількості 2-ох фунтів (1 кг), розсипаних рівномірно на кожних 1,000 кв. стіп (100 м. кв.), якщо кількість хемічних лугових речовин у воді менша ніж 75 частин на мільйон частин води. Якщо ця кількість більша, тоді вистачає 1 фунт ($\frac{1}{2}$ кг) сульфату міді на 1,000 кв. стіп. (100 м. кв.) води. При цьому розсипаємо сульфат міді не на ціле озеро, а лише до глибини 4 до 5 стіп (120-150 см) води, як також на

самій пляжі, і яких 100 до 200 стіп (50 м) у напрямі проти північних вітрів від пляжу. Цей препарат, звичайно, вистачає на ціле літо по одноразовому його ужиттю.

ХАРЧУВАННЯ

В умовах таборування харчування часто буває причиною захворювань, починаючи від різних шлункових забурень, аж до таких недуг, як затроєння, запалення печінки, червінка і черевний тиф. Тому потрібно якнайсуворіше дотримуватися санітарних приписів у цій ділянці.

Кухонні працівники

Кухонний персонал у наших літніх оселях мусить не лише бути здоровий, але й мусить знати, яких заходів притримуватися, щоб харч таборовиків не був загрозою для їхнього здоров'я. Тому слід вимагати, щоб кожний кандидат до праці в таборовій кухні відбув перед початком сезону лікарські оглядини та пред'явив лікарську посвідку, що він вільний від заразливих недуг. Лікарські оглядини повинні включати пересвітлення легенів. Ця остання вимога стосується властиво до всього персоналу табору. Бували випадки, щоправда не в наших таборах, що виховник з нерозпізною туберкульозою заразив тією недугою десятки дітей.

Усі кандидати до праці в таборовій кухні повинні перед початком сезону пройти курс із таким змістом:

1. Вияснення, що таке бактерії, з підкресленням тих бактерій, що спричиняють пошесні недуги.
2. Способи поширення частіших пошесних недуг, зокрема тих, що пов'язані із харчуванням, включно з ролею комах і гризунів.
3. Лекція про санітарні заходи у приготуванні, подаванні, магазинуванні та заморожуванні харчів, як також про збукт відпадків.
4. Показ миття і дезинфекування посуду та кухонного приладдя, як також засобів збереження порядку в кухні.
5. Особиста гігієна та естетичні практики у приготуванні і подаванні харчу.

Шеф кухні повинен кожного ранку перевірювати своїх працівників, щоб упевнитися, що ніхто з них не має інфекції шкіри, як чиряки, ані висипки, ран, розвільнення, простуди тощо. Особи з тими проблемами не повинні працювати в кухні, аж доки лікар не ствердить, що вони можуть повернутися до такої праці.

Приготування харчів і їх переховування

Слід пам'ятати і притримуватися таких правил:

1. Харчі, які можуть зіпсуватися, слід переховувати в температурі нижчій ніж 50 ступенів Фаренгайта (10 Цельсія).

2. Температуру нижчу ніж 50 ступенів Ф. (10 Ц.) можна досягнути в пивницях або в щільних пушках (відрах), які завішуємо у струмку чи річці.

3. Десерти з битою сметанкою, будині тощо часто спричинюють затроєння.

4. Усі харчі повинні бути добре і швидко зварені.

5. Харчі ніколи не повинні стояти в температурі між 50 і 110 ступенів Ф. (10 і 43 Ц.). Це значить, що вони повинні бути спожиті годі, коли їхня температура вища 110 ст. Ф. (43 Ц.) або нижча 50 ст. Ф. (10 Ц.). Якщо страву виймасмо з печі, слід або спожити її гарячою, або зараз заморозити.

6. Ніколи не слід уживати с и р о г о молока. Молоко пастеризоване, в чистих пляшках або картонах, є назагал безпечне для вжитку. Молоко у пушках (конденсоване) або спорошковане є безпечне, якщо з ним уважно обходитися. По належному розпущенні його водою, слід його ужити впродовж 3-ох годин, в іншому випадку треба переварити перед ужитком.

7. Конденсовані і спорошковані харчі (молоко, яйця тощо) слід розпускати лише питною водою, яка відповідає вимогам, що про них ми говорили вище.

8. Перед ужитком консервованих харчів слід упевнитися, що консерва не проявляє ознак зіпсуття.

9. Слід берегтися перед хемічним затроєнням відповідними заходами (напр., не тримати пушки із дезинфекційним порошком там, де його може хтось помилково вжити замість цукру).

10. Меню повинно бути нескладне. Слід вистерігатися харчів, які вимагають багато праці при варенні. Для менших таборів і на мандрівки рекомендуємо супи, консервоване м'ясо і квасоллю, консервовану городину, спорошковану бараболлю, консервовані соки, консервовані овочі та сухарі.

11. Усякі залишки слід зужити впродовж 24-ох годин або викинути.

12. Страви слід варити так, щоб вони були готові на призначений час. Якщо страви не можна подати таборовикам зараз по зваренні, слід тримати її на вогнищі, щоб була гаряча, та у прикритій посудині.

13. Харчі мусять бути забезпечені від комах і гризунів.

14. Змагазиновані харчі слід складати так, щоб повітря могло кружляти та відпроваджувати надмірну вогкість. Харчі повинні бути так легко прикриті, щоб тепло не нагромаджувалося в них надмірно.

15. Посуд і кухонні приладдя повинні бути миті і стерилізовані після кожного вжитку. Найкраще при митті занурити посудину на 2 хвилини

у гарячу хочби на 170 ст. Ф. (77 Ц.) воду або на 4 хвилини в окріп (кип'яток). Само поливання посуду гарячою водою не вистачає. Дерев'яні поверхні (столи, дошки до краєння тощо) слід шурувати і змивати дезінфекційним засобом. Посудина повинна сохнути на повітрі.

16. Слід уникати харчів, які споживаємо у сирому стані.

17. У випадку підозріння, що харч занечищений радіоактивним порошком, слід негайно покликати спеціалістів у цій ділянці.

Складники харчування

Складники харчування в наших літніх оселях і таборах часто залишають багато до побажання. Меню назагал не є складне під кутом забезпечення ростючої молоді задовільною кількістю кінцевих харчових речовин. Помічуємо значний брак протеїн, які заступають надмірною кількістю крохмалю і цукрів. Часто теж меню не постачає таких складників, які забезпечили б таборовикам мінімум вимаганих вітамінів (напр., вітаміна "Ц").

Поданий нижче плян харчування задовільний для пересічних таборовиків у новацьких і юнацьких таборах (хлопців і дівчат). Деякі незначні відхилення можливі, зокрема на рекомендацію таборового лікаря.

Такі харчі слід споживати кожного дня (кількість на одного таборовика):

1 кварта молока; 1 або 2 яйця; 1 порція м'яса, може бути печінка або риба замість м'яса); 2 роди городини; 1 помаранча або яблуко, або помідор, а крім того овочі іншого роду (в додатку до повищого); 400 одиниць вітаміни «Д». Вітаміна «Д» буває часто вже в молоці.

Інші складники як хліб, каші і бараболю можна додавати для заспокоєння апетиту та утримання ваги, але в кожному випадку вони не повинні замінити нічого з поданого списку. Не слід давати каш частіше ніж один раз денно. Слід заохочувати таборовиків споживати побільше овочів і городини, щоб діти не привикли лише до чогось одного. **Коли йде про городину маємо дві групи:**

1) салата, шпінат, помідори, селера, каляфйори, зелена квасоля, шпараги, капуста;

2) горох, морква, буряки, бруква, цибуля.

З першої групи городини можемо щодня вибирати і давати два роди, але з другої групи не слід вибирати більше ніж один рід на день. Бараболя, сушена квасоля і кукурудза не задовольняють вимоги на два роди городини. Їх можна додавати, але не в заміну за один із вимаганих родів.

Поза сніданком, обідом і вечерею таборовики не повинні нічого більше їсти за виїмком садовини і молока. Крім молока, що є основним напитком дітей, повинні вони пити овочеві соки та свіжу воду. Правдава кава, як також і правдивий чай та штучно спрепаровані т. зв. відсвіжуючі напої, зокрема із екстрактом горіхів “коля” повинні бути виключені із таборового харчування дітей.

Якщо даємо мармелюду, цукерки, торт чи тістечка, то слід їх давати на десерт, після обіду чи після вечері. Назагал, краще давати більше поживні десерти.

Проектоване денне меню

Сніданок: Садовина (сира або варена), 1 або 2 яйця, різні кашки, з молоком і цукром, 1 склянка молока.

Обід: М'ясо (або печінка, або риба), 1 бараболя середньої величини (варена або печена), помащена городина, салата або селера, чи інша свіжа городина, 1 шматок хліба з маслом, будинь або морожене, або садовина, 1 склянка молока.

Вечеря: Яйце або свіжий сир, або печінка чи м'ясо, бараболя або риж, або макарон (клюдки), або молочний суп, помащена городина, або суп з городини, 1 шматок хліба з маслом, садовина (сира або варена).

На підвечірок, як також безпосередньо перед сном, слід подати склянку молока або дати дві склянки при обіді і вечері.

Якщо діти дістають затвердіння, треба давати побільше городини та садовини, зокрема зеленої квасольки, шпінату, свіжої капусти, шпарагів, каляфйорів, сушених сливок (можуть бути в компоті), ананасів, фіг, дактилів і родзинків. Давати менше бараболі, “сіріял”, каші, хліба і будинів. Давати більше сирої садовини і городини, як помаранчі, грейпфрути, яблука, салата, помідори і солодка капуста.

Солодощі у таборі

Каригідним проступком проти здоров'я таборовиків є наявність в оселі крамничок, які торгують солодощами і содовою водою. В такому випадку калорійні запотребування організму дитини заповнюються солодощами. У висліді в дітей наступає брак апетиту, вони не їдять у призначеному на те часі. Далі в них витворюється брак білковин та страта на вазі замість сподіваного прибутку. Батьки нарікають тоді на провід табору — і зовсім слушно.

На мою думку, у таборах слід обов'язково заборонити продаж солодошів і содової води. Діти і так дістають досить солодошів, які їм привозять батьки під час відвідин у неділю. На підвечірок, замість тістечок, слід давати садовину і молоко. Те саме на десерт після обіду.

СМІТТЯ І ВІДПАДКИ

На превеликий жаль, багато з наших осель часто нагадують своїм виглядом величезні смітники. Таборовики, а зокрема відвідувачі, кидають сміття і відпадки, куди попаде. Ніхто не любить прятати сміття, а тому воно накопичується до прямо загрозливих розмірів.

Слід подбати, щоб в оселі було досить пушок на сміття. Кожна пушка мусить мати щільну накривку. Таборовиків і весь персонал слід повчити, що пушка мусить бути завжди накрита. На жаль, накривки часто губляться (напр., новаки роблять із них щити). Цьому можна запобігти, прикріплюючи накривку до пушки за допомогою короткого ланцюжка. Пушки слід часто випорожнювати, щоб сміття з переповненої пушки не розсипалося. Бляшані пушки швидко псуються, коли стоять на землі (ржавіють), тому рекомендують тримати їх на цементовій підставі або на дерев'яному помості, який збудований бодай на 1 стопу (30 см) понад землю. Щоб запобігти множенню комах, слід цементову підставу під пушкою і довкола неї або землю під і довкола дерев'яного помосту часто замітати та скроплювати оливою.

Під час короткого таборування (менше ніж тиждень, напр., зустрічі, "свята весни") або якщо табір є малий (не більше ніж 100 осіб) сміття і відпадки можна закопувати в землю. Яму відповідної величини викопуємо у віддалі принаймні 100 стіп (30 м), і то в ґрунті, положеному нижче від джерела чи помпи, звідки черпаємо воду. Коли рівень відпадків у ямі досягає до 1 стопи (30 см) від поверхні, скроплюємо їх оливою та підпалюємо. Коли вогонь добре погас, скроплюємо ще раз оливою, присипаємо землею і сильно притовкаємо її.

У великих таборах відпадки слід спалювати щоденно. Це викликає сморід. Тому місце спалювання відпадків повинно бути так далеко від табору, як тільки можливо, а в кожному випадку не менше ніж 500 ярдів (метрів).

У порожніх пушках від консерв множаться комарі. Тому треба пушки стовкти до плоскості, щоб в них не могла збиратися вода.

КОМАХИ І ГРИЗУНИ

Найпопулярніші комахи у літніх оселях — це домашні мухи і комарі. Мухи не будуть множитися, якщо в оселі суворо дотримуватися санітарних приписів щодо будови і вжитку лярин та збутку відпадків. Комарів можна позбутися за допомогою відповідного скроплювання. Слід подбати теж, щоб двері і вікна житлових приміщень були забезпечені сітками.

Гризуні, про яких говоримо, — це у першу чергу щурі і миші. Вони являють собою дуже поважну економічну проблему. Кожний щур з'їдає річно харчів вартости 200.00 дол. Щурі у США роблять щороку різної шкоди на близько 500 мільйонів дол. Крім того гризуни розповсюджують різні пошесні недуги, як ось тиф, менінгіт, різні роди жовтячки і чуму.

Доривочне ловлення і троєння гризунів назагал не дає бажаних наслідків. Щоб їх позбутися, треба подбати, щоб усунути пригожі для них умовини. Для того будинки мусять бути так забезпечені, щоб щурі не мали де множитися. Всі отвори в зовнішніх стінах будинків мусять бути закриті так, щоб щурі не могли дістатися ні до середини, ні із середини назовні. Збуток сміття і відпадків згідно із санітарними вимогами теж конечний для контролі щурів. Щойно тоді, якщо застосовано ці підставові заходи, варто лапати чи троїти щурів за допомогою відповідних засобів. Очевидно, що цілу цю кампанію слід провести заздалегідь — досить вчасно перед початком таборового сезону.

ЛІКАРСЬКА ОПІКА

Якщо на оселі трапиться випадок чи захворіння, тоді треба, щоб недужим заопікувався хтось, хто знає, як у даному випадку поступити. Більші оселі ангажують лікарів. Слід пам'ятати, одначе, що таборовий лікар повинен мати державний дозвіл на практику (ліцензію) у місці табору, інакше наражуємося на можливі поважні комплікації правного характеру. Коли це неможливе — конечно мати умову з якимось місцевим лікарем в околиці табору і відсилати до нього всіх хворих таборовиків.

Тепер уже часто ангажуємо на наші оселі медсестри. І тут треба вимагати, щоб медсестра стояла на висоті свого завдання. Медсестри, які не працювали у своїй професії по кільканадцять, а то й кількадесять років, можуть більше зашкодити, ніж допомогти в таборі. Тому від кандидаток на таборових медсестер слід вимагати державної ліцензії, яка дає запоруку, що дана особа відповідає мінімальним вимогам, устійненим для практикуючих медсестер.

Лікарські оглядини

Якщо в таборі нема постійного лікаря, тоді треба подбати, щоб лікар приїхав до табору бодай на його початку і під кінець, та провів оглядини таборовиків. При таких оглядинах лікар повинен познайомитися з даними на “карті здоров’я” кожного таборовика, перевірити і записати ріст і вагу, та ствердити відсутність заразливих недуг чи інших захворювань, які можуть мати вплив на участь дитини у зайняттях табору. На підставі своїх стверджень лікар робить відповідні рекомендації проведові оселі чи табору.

Таборова аптечка

Таборова аптечка повинна мати найнеобхідніші ліки і приладдя для уділення першої допомоги. Можна легко дістати різні списки змісту аптечки. Це залежить, одначе, від потреб табору (важливою є тут його величина), як також від наявности осіб, що компетентні користуватися ліками. Дуже добре, що наші лікарі жертвують свої пробки ліків для вжитку в таборах. Ці ліки слід, одначе, підбирати під кутом їхньої придатности. Напр., ін’екції антибіотиків чи ліки з групи стероїдів не приносять ніякої користі, якщо на оселі нема лікаря, а є лише медсестра, яка не має права чи не знає, як ці ліки застосовувати.

Таборовий шпиталик

Недужі діти не повинні перебувати разом із здоровими. Тому добре мати на оселі таборовий шпиталик. В більшості випадків вистачає одна кімната для хлопців і одна для дівчат. У шпиталику повинна постійно перебувати особа досвідчена в ділянці догляду хворих. Управа оселі повинна поробити відповідні заходи, щоб уможливити прийняття до шпиталю в околиці табору таборовиків із поважнішими захворюваннями чи ушкодженнями. Також найкраще це забезпечити на підставі умови з місцевим лікарем.

Правні питання

Закон в англосакських країнах постановляє, що неповнолітніх не можна лікувати без виразного дозволу їхніх батьків чи правних опікунів. З того часом випливають ускладнення. Візьмімо, напр., випадок зламу кости чи запалення сліпої кишки, яке вимагає швидкої лікарської інтервенції. Якщо це трапиться у таборі, а батьки таборовика виїхали кудись на вакації і не можна з ними негайно скомунікуватися, тоді в засаді дитини лікувати не можна. Я пропонував би, отже, що б

при вписі дитини на оселю батьки підписували відповідну заяву з дозволем, у випадку потреби, на лікування, відіслання до шпиталю, операцію, анестетики тощо. Найкраще, якщо така заява була б видрукована на "карті зродов'я" (мовою країни поселення). При цьому треба б мати теж дані про забезпечення на шпитальні кошти і кошти лікування, яке дана дитина має (число поліси, асекураційна компанія тощо).

Найкраще, якщо ціла оселя чи табір мають забезпечення проти випадків, включно з покриттям коштів лікування, для всіх своїх учасників, таборового персоналу і виховників. Крайові проводи можуть часто дістати асекурацію для забезпечення всіх своїх членів під час зайнять, упродовж цілого року. Таке забезпечення є дешеве і дає запоруку, що не буде правних комплікацій через нещасливий випадок чи захворюння.

Участь лікаря у виховній програмі табору

Якщо лікар перебуває на оселі постійно, то мусить бути приготованим на те, що його проситимуть про допомогу у проведенні виховної програми. Окрім лекцій першої допомоги та особистої гігієни, таборовий лікар мусить не раз служити молоді порадами у проблемах, з якими вона зустрічається у періоді дозрівання. Обов'язком лікаря є провести освідмлення таборовиків про небезпеки, які потягає за собою курення тютюну, споживання алькоголю та вживання наркотиків і їм подібних речовин.

Таборовий лікар мусить теж служити порадами проводіві оселі в усіх ділянках, що мають вплив на здоров'я молоді, включно із такими, як санітарний стан оселі, харчування, фізкультура, безпека тощо.

Лікар повинен устрявати негайно, коли бачить ситуації, які можуть бути небезпечними для здоров'я молоді. Як приклад таких ситуацій можна подати довгі утяжливі марші, проводжені без відповідної заправи, акробатичні вправи, які не під силу для незрілого організму, фізичні кари, брак забезпечення таборовиків перед шкідливими впливами погоди (шатра, що затікають, брак потрібної постелі, перемоклий одяг), купіль у холодні чи дощові дні тощо. Крім того лікар мусить упевнитися, що завжди під час зайнять збережені відповідні засоби безпеки — від випадків, від вогню, від утоплення, від трійливих рослин чи небезпечних тварин (гадини, кажани, скорпіони, хижакі і інші). Найкраще зреасумувати це, сказавши, що лікар має бути постійним сторожем життя і здоров'я усіх мешканців оселі.

ОДИНИЦЯ І СУСПІЛЬСТВО

Кожна нова генерація стоїть віч-на-віч тих скомплікованих проблем, які створює доба і які суспільство намагається розв'язати. Суспільство, в якому живе одиниця, є основою для всіх аспірацій людини, але рівночасно і середовищем, яке для людини може принести невдачу та призвести її до упадку. Скільки людська винахідливість не збільшувала б матеріяльних багатств та культурних вартостей для заспокоєння людських потреб, людині того всього не вистачатиме. Людська уява така велика, що вона переходить поза межі потреб людини. Тому ніяке суспільство не в стані справитися із проблемою рівномірного розподілу природніх та культурних багатств, кінцевих для збереження та заспокоєння людського життя.

Зі зростом технології та життєвого рівня, суспільства стають чим далі більш скомплікованими, а тим самим і загострюється питання справедливості. Зі зростом освіти одиниці легше знайти своє місце в суспільстві, відчуті свій органічний і фізичний зв'язок із ним, признати потреби та права інших; це суспільство стає для одиниці сценою її дії. А проте, у кожній людині себелюбство перемагає її здатність на посвяту для інших. Родина як найменша суспільна клітина в усіх суспільствах виявляла найбільшу спаяність. Зате в більших суспільних групах — організаціях, корпораціях, громадах — без певного натиску чи примусу, кооперація не дописувала. Ніяка нація чи держава не може на довгу мету втримати одности тільки при допомозі примусу, але з другого боку, без відповідного примусу ні держава, ні нація тієї одности не збереже.

**
*

У культурному суспільстві глибоко вкорінене почуття відповідальності, правопорядку та розуміння обопільної згоди. Є вироблені певні методи для злагіднювання та полагоджування конфліктів внутрі організованих груп. Різниці зацікавлень, політичних поглядів створюють різниці в настановах серед членів суспільства. Добра воля та розум є тими факторами, які вирівнюють ці різниці, призводять до певної гармонійної дії суспільної групи. Для гармонійного функціонування суспільства завжди потрібна політична еліта, яка вміє здобути вплив серед суспільства і повести його за собою.

Кожна людина носить у собі задушевне бажання знайти щастя. Під тим щастям кожний з нас розуміє щось інше. У сьогоdnішньому масовому суспільстві навіть поняття щастя стає так само стандартним як і ціле життя. Цей гін до щастя являє собою динамічний фактор в історичному розвитку людства. В модерних суспільствах родина є тільки агентом для суспільства — вона має передати дитині вимоги суспільства, щоб у розвитку свого характеру дитина прямувала по бажаних рейках життя.

В дійсності, на довшу мету конфлікти ніколи не розв'язуються — навіть у демократичній системі. Бо навіть коли при допомозі зговорення та при застосуванні моральних принципів, якась група виборює певні права, цей факт створює нові конфлікти, і так у безконечність... Існує незаперечна правда, що політичні погляди одиниць мають своє джерело в економічних інтересах, як також те, що «загальна воля всіх» є вислідом тиску чи впливу тих, які мають бажання в суспільстві бути проводом. На дні всіх суспільних дій ідейних організаторів суспільства лежить певна доза бажання здобути для себе упривілейоване місце. Бачимо це на прикладі військових провідників, провідників господарства і церкви. Усяка бо влада в суспільстві створює соціальну нерівність. Але без тієї влади не може функціонувати ніяке модерне зрізничковане суспільство. Кожна людина свідомо того, що її обов'язком є допомагати своїм співгромадянам. Коли ж вона опинеться у групі — расовій, господарській, політичній чи національній — вона вже не діє як одиниця, як член групи. Ці групи вже діють так, ніби вони і тільки вони були єдині на світі.

**

В нашій технологічній добі найбільш наявною є влада індустрійних магнатів і корпорацій. Вона намагається підкорити собі всі інші сектори життя. Часто політична влада залежна від неї. Притаманним для кожної суспільної групи є бажання свою владу поширяти. Життя є змаганням між одиницями та групами, як також між поодинокими групами. Ніяке суспільство не в стані захопити абсолютну контролю над одиницями та групами. Така контроля була б шкідлива, бо вона вела б до духової смерти суспільства. Перманентного миру в суспільстві не можна установити. Кожне суспільство проходить шлях, що веде поміж деспотизмом з одного боку і анархією з другого боку.

Ідеалісти думають, що самолюбство спинює прогрес суспільства до стану благородности та справедливости. Вони підкреслюють ролю релігії в суспільстві, яка мала б ліквідувати егоїзм людини. Раціоналісти вірять, що освіта є тим засобом, який

мав би зміцнити та розвивати інтелігенцію людини і тим самим протидіяти суспільному лихові та соціяльній несправедливості. Усі виховники сьогодні схиляються до цього погляду. Тож рятунком для суспільства має бути універсальна освіта. Розум не є єдиною базою моральних чеснот людини. Щоправда, він допомагає людині краще розуміти своє середовище та свою ролі в ньому. Розум скріплює здібність людини панувати над інстинктами та гармонізувати свої конфлікти з оточенням, як також збільшує здатність самокритицизму.

**

Завданням виховної системи є передусім збудити та розвинути в людині почуття обов'язку супроти громади, обов'язку творити добро. У кожній людині є бажання допомагати іншим, бо кожна людина має сумління. Сумління (про це знали ще грецькі філософи) є неначе моральним джерелом людського життя. Без нього заломилась би всяка громадська дія, без нього не можна б утримати в порядку ніякої суспільної організації. Тільки відчуття зв'язку життя кожної одиниці із життям суспільства надає життю якийсь глузд.

**

Кожна релігія має у своїй основі ідеалізм, має на меті розвинути любов ближнього серед своїх вірних. Кожна релігія засуджує егоїзм, тому вона є найглибшим джерелом усупільнення людини. Релігійний містицизм кладе натиск на покору перед величчю Бога-Абсолюта. Релігійний месіанізм перенесений на націю може виродитися в поняття, що якась нація є Божим вибранцем, чи що вона є нацією «надлюдей», і що її волі мусять покорятися менше цивілізовані суспільства чи народи.

Релігія є в стані змінити та поширити засяг суспільних понять, великодушність людини у ставленні до інших рас і клас, як також до інших національних груп.

На жаль, дуже часто великі ідеалісти, розчаровані практикою суспільного життя та вадами людини, ставали або дефетистами, або сантимаенталістами. Ми за всю нашу історію особливо грішили сантимаенталізмом, бо ціла наша літературна спадщина дихає тугою за правдою та справедливістю, мріє про доброту людського серця. Тверде життя виявляло, що ані тієї справедливості ані тієї доброти в інших не було і нема. Розчарування кидало нас у сантимаенталізм, який нищив у нас здібність реально та розумово підходити до всіх суспільно-політичних проблем.

**

У кожному суспільстві провідна еліта хоче затримати своє упривілейоване місце; і це є зовсім природне. Лихо настає тільки тоді, коли ця еліта у своєму фарисействі думає тільки про власні користі, а забуває про тих, яких Шевченко називає «чистими серцем» і «добррозиздушними». Завжди існували у суспільствах жертви соціальної системи, які з меншими чи більшими успіхами боролися за свої права у межах свого суспільного середовища. Ідея соціальної справедливості присвічувала всім провідникам революцій. В основі модерних радикальних рухів серед негрів у США і серед студентської молоді в цілому світі є та ж сама думка про соціальну справедливість, змагання за зміну системи, яка, на їх думку, не забезпечує всім членам даного суспільства повности прав та рівномірного розподілу національного добробуту.

У кожній авторитарній, а особливо комуністичній, системі панує насильство над одиницею. Ця одиниця не являє собою ніякої вартости. Вона всім своїм еством приречена колективові. В демократичній системі технологія призвела до створення масового суспільства, у якому одиниця поволі теж утрачає індивідуальне обличчя, а стає тільки гвинтиком у величезній індустрійній машині. У комуністичній системі політична верхівка накидує свою волю цілому колективові. У демократичній системі кляса індустрійних менеджерів і технічно-наукових експертів надає тон масовому суспільству.

У кожному суспільстві є багато опортуністів і фанатиків. І ці і ті є небезпечні. Перші є нечесні та «пливуть із вітром»; другі — не кермуються розумом, хоч як ідеалісти можуть саме стати творцями нових ідей.

**

«Громадський мир» означає стагнацію суспільної дії та думки. Суспільство, як і одиниця, мусить виявляти динамізм. Конфлікти не повинні нищити основ, на яких тримається суспільство. Але засобом до гармонійного життя мусять стати моральні вартості. — оте почуття «повинности», про яке говорить Котляревський, яку одиниця має виконати, коли «общее добро в упадку».

**

Із погляду одиниці найвищим ідеалом є шевченківське братолюб'є. Із точки зору суспільства найвищим моральним імперативом є справедливість. В нашій історії українське суспільство мало незліченні легіони одиниць, які посвячувалися для загально-го добра, які змагалися за правду та розуміли потреби ближнього.

Одиниці стояли вище за суспільство. Чужа влада не дала змоги розвинути притаманних нам форм і метод суспільної праці. Не було об'єднуючого фактора — своєї держави, у якій могла б рости найвища форма суспільної організації — нації. Політичній, культурній чи економічній еліті не було змоги координувати всіх дій української людини. Усе, що творилося, було неповне, доривочне. Регіоналізм і дух гетта були характеристичні в усякій суспільній акції.

Щоб усунути з-поміж нас дух гетта, треба навстіж відкрити нам наші серця, віднайти довір'я одних до других, а не ігнорувати себе. В інших людей суспільна праця є душевним відпруженням, а в нас часто важким хрестом для тих, що мають ще якусь ілюзію про піднесення рівня нашого суспільного життя в діяспорі. Суспільні конфлікти існують у нас як і в кожному здоровому суспільстві, тільки в нас вони переходять у хворобливий стан перманентности, а не розв'язуються методами розумної конструктивної дискусії та критики, щоб у цей спосіб приводити до позитивної розв'язки пекучих проблем.

Шлях до соціальної справедливости веде через любов, взаємне виrozumіння та пошану до інших, які, може, ті самі проблеми розуміють інакше ніж ми. Суспільна праця повинна розвинути в нас відвагу — іти на зустріч життєвим проблемам і відмінним поглядам інших, та збуджувати в нас охоту їх розумово розв'язувати для добра наших найближчих.

Що з того, що ми здобудемо все знання та як одиниці блищатимемо освітою? Коли не навчимося жити в суспільстві та для суспільства, то всі наші і найкращі старання та найщиріші труди за українську правду можуть піти унівець...

Із думок Д р о т а :

«Щось інше — лише викладати, навчати моралі, а зовсім щось інше — виконувати правила моралі на кожному кроці. Слова повчають, але тільки особистий приклад вабить, справді виховує, викликає охоту наслідувати».

«Пласт дає спонуку, джерела і ринок збуту¹ для праці над собою. Він теж оцінює успіхи цієї праці. Завдання пластуна: зробити все можливе, щоб цими успіхами виказатися і здобути значення у Пласті — відтак у житті. Оце й є самовиховання».

РІДНА МОВА – БОЖИЙ НАКАЗ

Вивчання, вживання і плекання нашої рідної української мови як розмовної мови у діяспорі, зокрема нашою молоддю, — це одна із найважливіших проблем нашої національної спільноти у вільному світі. “Пластовий Шлях” не один уже раз порушував цю справу на своїх сторінках. Хочемо присвятити нашу увагу цій переважливій справі і в цьому числі “П. Ш.”. Тому передруковуємо одну дуже актуальну статтю із журналу “Слово на сторожі”, а другу із тижневика “Українські Вісті” в Едмонтоні. Дуже радімо нашим читачам прочитати ці статті, призадуматися над їх змістом і витягнути практичні висновки у нашій пластовій діяльності. — Редакція.

**
*

І тихнуть Божі Слова...

Т. Шевченко

Українська мова існує і розвивається у широкому світі у двох різних сферах. Перша з них — сфера примусової, насильної, друга — сфера добровільної мовної асиміляції.

Насильне мовне винародовлення йде повною ходою на українських землях під советським режимом. Сьогодні, після появи документів Чорновола, Дзюби та інших, немає вже найменшого сумніву в тому, що советська влада намагається всіма можливими засобами зашепити російську мову в офіційному і неофіційному мововжитку в некористь української. У висліді, замість природньо зростати, **українська мова** — друга щодо кількості мовлян словянська мова в ССРСР — виявляє всі **признаки поступового занепаду**, а то й зникну: в урядах, судівництві, у війську, у школах, засобах масового зв'язку (пошта, телеграф, преса, радіо, телевізія), у культурно-наукових закладах, в індустрії і торгівлі, врешті й у приватному житті. Хоч під теперішню пору немає царських лінгвіцидних «указів» (як у 1863 чи 1876 роках) і хоч існує конституційне забезпечення цієї мови в ССРСР, в дійсності там іде на всіх фронтах рафінована русифікація українського населення, підтримана всякими лжетеоріями про російську мову як мову «світової революції», концепціями «двох матірних мов» тощо.

Друга сфера мовного винародовлення — це т. зв. **вільний світ** з українськими населеннями в Європі, обох Америках, в Австралії і Новій Зеландії. Як згадано — це **сфера добровільної мовної асиміляції**. Бо хоч тут ніхто не силує нікого говорити такою чи іншою мовою, статистика мовної живучості і мовного самозбереження української діяспори говорить показово про **повільне завмирання рідної мови**. Тиск доквілля і почуття меншевартос-

ти всесильно впливає на мовне перекинчиство (деетнізацію) «вільних українців», а передусім на молоде покоління. Якась дивна мовна інерція і культурна байдужість панує всевладно в житті української діаспори.

Серед відповідальних кіл української спільноти поза СССР нема підтримки поважних зорганізованих і сконцентрованих дій, щоб забезпечити розвиток рідної мови. Мовне безпримусове винародовлення проявляється щораз дужче і у церкві, і в організаціях, у школах, у товариському і родинному житті. **Спроби рятувати українство** поза межами Батьківщини від затрати рідної мови не дуже ефектовні. Як приклад може послужити наше «Товариство Плекання Рідної Мови», що за п'ять років не викликало зацікавлення громадянства — такого, якого сподівалися його ініціатори у 1964-ому році.

Що ж далі? Яка розв'язка важкого і важливого питання — справи рідної мови в Україні і в діаспорі? На це питання були вже відповіді у попередніх числах «Слова на сторожі», а зокрема у 5-му, де висунуто теоретичну формулу української двомовности у світі. Ми впевнені, що **двомовність українця — це той знак, під яким можна перемогти**. До неї треба прямувати всіма організованими та індивідуальними засобами. У знанні рідної мови при одночасному знанні мови доквілля лежить майбутнє збереження української субстанції і зміцнення української культури в широкому світі.

(За журналом «Слово на сторожі», Вінніпег, ч. 6 за 1969 р.).

**

П Л А Ч М А Т Е Р І (З моїх йорданських відвідин)

На схилку свого віку, по тяжких пережитих роках за кращу долю своїх дітей, заплакала мати. Тепер, у добробуті своїх дітей, вона плаче. А таких стареньких матерів з наболілим серцем — тисячі.

Зажурена, похилила свою голову у глибокій задумі. Для кого я все це придбала? Чи мій син, моя доня буде жити лише тим матеріальним дорібком, що ми із чоловіком придбали, а духові надбання народу, що я хотіла передати їм пропадуть? Невже я не мати, що навчала? Невже я була тільки рабиня, що мала скінчити чорну роботу і тепер мене цураються мої таки діти? Невже я зле вчила їх любити своє рідне? Моє бажання із чоловіком було мати дітей, бо ми хотіли по собі лишити спадщину, щоб наші сини і доні жили для свого народу. Невчена я. Тому, може, не вміла передати

тієї любови до свого народу. Думала не раз, що моя дитина вивчиться, зрозуміє, як треба любити своє, ще й мене цим потішить.

А діти мої цураються свого рідного, яким я так дорожила, бо це давало мені снагу жити. Тепер, уже на відході, хто скаже слово над моєю домовиною: українське слово, слово мого народу? Не хочу, щоб мої діти примушували священника говорити по-англійськи про мою смерть, бо, мовляв, унуки не знають моєї мови. Як боляче, що відійду і слід по мені загине.

Невже невдячних дітей я привела на світ, щоб з мене сміялися і мене зневажали, тому що я українка? Що злого я вчинила своїй дитині, що вона цурається моєї мови, мене цурається?

Чи плач мій зворушить мою дитину? Чи вона знає, що я сумую? Гарні в мене діти і розумні; тільки до свого рідного чомусь байдужі.

Що ж мені діяти, старій людині, коли вже й сили немає? Мені здається, все глухе на мій плач. Лише часом думка-мрія прийде, що Бог зішле когось, щоб розбудив і запалив моїх дітей і тисячі таких, як вони, щоб пошанували рідну матір і рідну спадщину.

Жила і думала не раз: буде краще. І вірю, що діти мої пройдуть непевний шлях і таки відродяться мій нарід, відродяться наша українська духовна сила. Дивно мені: є в нас різні фахівці, люди з досвідом життя і з високою освітою. Чому вони не кажуть своєї думки? Може, якраз pomoже.

Умру я, але хочу, щоб жили мої діти і мої внуки тут, у Канаді, з роду в рід, із прізвищем українським, у роді українським.

Кличу до матерів: кого ми по собі лишаємо? Чи й нам байдужа доля свого народу в Канаді? Ні, не байдужа, жити лише як знаряддя для когось іншого — це сором для нас, що не вміли виховати своїх дітей. Краще було б їх у світ не вводити, ніж бачити, що не вміють жити з піднесеним чолом.

Стара я, спрацьована. Хотіла пишатися дітьми своїми серед народу свого. І, поки зійду із цього світу, щоб здати звіт зі свого життя перед Творцем Всевишнім, прошу дітей своїх: потіште мене тим, що віри своєї, обряду свого, звичаїв та мови вашої мами-українки не відцураєтесь. Я вас щиро любила; за цю любов хочу вашої любови. А пошануйте мене, коли збережете все своє рідне, українське.

Це є бажання однієї старенької української матері в Канаді.

о. Й. Кончак, ЧСВВ
Мондер, Канада

(За тижневиком "Українські Вісті", Едмонтон, Канада).

СТАТУС УКРАЇНСЬКОЇ ССР У СВІТЛІ ДЕРЖАВНОГО І МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

(Стаття друга. Перша стаття надрукована
у попередньому числі “Пл. Шляху” ч. 1-2 за
1969 р., стор. 66-76).

4. РОЛЯ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ — БОЛЬШЕВИКІВ*) У СИСТЕМІ СОВЕТСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

При аналізі советського державного устрою “треба все мати три аспекти на увазі...”, каже Леонард Шапіро у своїй відомій праці¹); поперше — це **помішання назовництва**, подруге — це важливість теоретичних основ і, врешті, специфіка історичного розвитку советської державної системи. Як приклад помішання назовництва він наводить м. і. “комуністичну партію” і “вибори” в ССРСР та пише:

“Традиційно і етимологічно “партія” це одна з кількох різних груп, які змагаються за участь у державній владі. В Советському Союзі цей термін примінюється до групи, яка... має фактичну монополію влади і, — на основі доктрини, — уважає себе управненою до цієї монополії”.¹)

Не зважаючи на те, що всі поважні дослідники советської державної системи основно аналізують роль і завдання партії та взаємну пов’язаність державних і партійних органів і осіб на всіх щаблях влади, творці і прихильники теорії про т. зв. державність УССР серед українських еміграційних науковців послідовно промовчують у своїй аргументації цей аспект, ніби не добачуючи, що в советській державній системі партія є справжнім носієм влади (“сувереном” — як каже другий дослідник²) у своїй праці) і тією уніфікаційно-централістичною силою, яка діє за фасадами “диктатури пролетаріату”, “влади советів” і т. зв. федеративного державного устрою ССРСР.

*) Хоч на XIX-ому партійному з’їзді в 1952 р. усунуено з назви партії слово “большевиків”, я вживатиму цього терміну не тільки в сенсі чисто історичному, але передусім тому, що “большевизм” як типowo російське явище не слід змішувати з комунізмом інших народів чи держав. На цю різницю звертали вже увагу різні дослідники, навіть і росіяни (Бердяєв), і ця чимраз глибша різниця між російським “большевизмом” і югославським, чеським, румунським, китайським і т. п. комунізмом унагляднюється тепер на тлі т. зв. “поліцентризму” чи вірніше розкладу серед комуністичних партій як у державах з комуністичним устроєм так і в партіях, що не є при владі.

При розгляді державного статусу УССР із погляду державного права отже ніяк не можна обійти чи промовчувати проблеми функційного відношення державних і партійних органів у цій “союзній республіці” тому, що:

1) домінуюча роль компартії-большевиків є виразно визначена у статті 126-ій конституції ССРСР (якій відповідає стаття 106 конституції УССР), категоричним ствердженням, що ця партія... «являє собою **керівне ядро всіх** організацій трудящих, як громадських так і **державних...**»;

2) у цілому ССРСР, хоч він і побудований, нібито, на засаді “федеративній”, існує і діє тільки одна-єдина “Комуністична Партія Советського Союзу”, — у противенстві, напр., до Югославії, де існують окремі національні партії у кожній зі складових частин федерації, чи навіть до Чехо-Словаччини, де також існують окремі чеська і словацька компартії;

3) т. зв. Комуністична партія України (КПУ) від самого основи була і є тільки обласною клітиною КПСС, — яка в роках 1918-25 називалася “Російська Комуністична партія (большевиків)” — РКП(б), а між 1925 і 1952 рр. “Всесоюзна Комуністична партія (большевиків)” — ВКП(б) — клітиною всеціло підлеглою керівним органам цієї-ж російської абож “всесоюзної” партії.

Керівництво РКП(б) хоча й погодилось, — під тиском обставин і з тактичних міркувань, — толерувати національні республіки, що постали на руїнах імперії Романових, дуже пильно дбало про те, щоб не допустити до перебудови партії на федеративних засадах. Це виявилось уперше у спробах створити формально незалежну від РКП(б) і з нею рівноправну українську партію в часі т. зв. Таганриської наради большевиків України, що відбулася від 19 до 20 квітня 1918 р. в Таганрозі, як теж під час 1-го (засновного) з’їзду КП(б)У, який відбувся в дні 5-12 липня 1918 р. в Москві; про це пишуть м. і. Іван Майстренко і Т. Д. Бондар.³⁾

Партійна нарада в Таганрозі, обговорюючи питання про “утворення самостійної партії комуністів-большевиків України” (точка 2-га денного порядку), що тісно пов’язувалось із питаннями про назву партії, про форми зв’язку з РКП(б), про керівні органи тощо, виявила основні розбіжності у підході до розв’язки національного питання всередині партії. Було висунуто три пропозиції про назву партії, що відбивали три різні точки погляду большевиків України; т. зв. “каторинославці”, які вважали що

КП(б)У повинна бути складовою частиною РКП(б), пропонували назву “Російська комуністична партія на Україні”, група большевиків з Полтавщини на чолі з В. Шахраєм і Г. Лалчинським та група лівих українських соціал-демократів, які співпрацювали з большевиками і були присутні на нараді, пропонували назву “Українська комуністична партія”, а М. Скрипник запропонував назву “Комуністична партія (большевиків) України” і цю назву більшістю голосів було прийнято. Щодо форми зв’язків поміж КП(б)У і РКП(б) Е. Квірінг від імені “катеринославців” пропонував: “створити автономну партію зі своїм центральним комітетом і своїми з’їздами, але підпорядковану загальному центральному комітетові і з’їздам Російської комуністичної партії”, а М. Скрипник запропонував створити “самостійну комуністичну партію, яка б мала свій центральний комітет і свої партійні з’їзди і була зв’язана з Російською комуністичною партією через міжнародну комісію (III Інтернаціонал)”. Поіменним голосуванням більшістю голосів (35 проти 21 і 1 утримався) було прийнято пропозицію М. Скрипника, що дає Майстренкові підставу твердити нібито “починаючи від Таганрізької наради 19-20 квітня і аж до 1-ого з’їзду КП(б)У у Москві, в липні 1918 року, існувала формально незалежна від РКП(б) і рівноправна з нею большевицька партія на Україні, подібна до польської, румунської, німецької чи якоїсь іншої, незалежної від російської, комуністичної партії іншої країни”.⁴⁾ Советський автор, Тихон Данилович Бондар, однак, твердить, що Скрипник, Затонський і інші:

“...запропонованою резолюцією намагались: а) не дати ніякого приводу звалити на уряд РРФСР відповідальности за воєнні дії на Україні, б) не дати австро-німецьким інтервентам приводу зірвати Берестейський мир, в) позбавити українську буржуазно-націоналістичну контрреволюцію можливости звести наклеп на большевиків про те, нібито перемога соціалістичної революції на Україні є “справою рук Москви”, РКП(б), російських комуністів, які прийшли на Україну”.

В дальшому він твердить, що:

“...пояснювати рішення наради про зв’язки КП(б)У з РКП(б) через міжнародню організацію тільки впливом у КП(б)У “лівих комуністів” і сепаратизмом Скрипника, як це намагались зробити деякі історики, буде порушенням історичної правди. На це була згода ЦК РКП(б) і В. І. Леніна”.⁵⁾

Якби там воно не було, 1-ий з’їзд КП(б)У, що відбувся після двох з половиною місяців у Москві, прийняв, — у питанні зв’язків поміж КП(б)У і РКП(б), — точку погляду “катеринославців” і перетворив КП(б)У в підлеглу РКП(б) організацію

обласного типу; у резолюції з'їзду із цього питання записано таке:

“Об'єднати партійні комуністичні організації України в автономну в місцевих питаннях Комуністичну партію України зі своїм Центральним Комітетом і своїми з'їздами, але яка входить в єдину Російську Комуністичну партію із підпорядкуванням у питаннях програмних загальним з'їздам Російської Комуністичної партії, а в питаннях загальнополітичних — ЦК РКП(б)”. (6-а)

На цьому ж з'їзді ось-як визначено завдання КП(б)У в ділянці державних стосунків України і Росії:

“...боротися за революційне об'єднання України з Росією на засадах пролетарського централізму в межах Російської Советської Соціалістичної Республіки”. (6-б)

Якщо пам'ятати, що “революційне”, тобто насильне, “об'єднання” має відбуватись на засадах “пролетарського централізму”, тобто відомого російського “єдиноначалія”, яке означає сліпий послух наказам і дорученням центральних партійних органів, і має довести до включення України в межі Російської ССР, то стає ясным, що всі без винятку члени КП(б)У мусіли (і мусять дотепер) беззастережно виконувати все, що вирішить центральний комітет чужої (російської) партії під загрозою суворих кар, включно до фізичної ліквідації. Як виглядав “пролетарський централізм” на практиці видно, м. і., із того, що ЦК РКП(б) 2 жовтня 1919 р. розв'язав ЦК КП(б)У, коли той не справлявся із завданням “об'єднання України з Росією... в межах Російської СФСР”. А коли на IV-ій конференції (на правах з'їзду) КП(б)У, що відбувалась у днях 17-23 березня 1920 р. в Харкові —

“в умовах запеклої боротьби лєнінців проти антипартійної групи ‘демократичного централізму’ (‘децистів’), які вимагали свободи фракцій і угрупувань у партії... виступали проти лінії ЦК КП(б)У, яка провадилась згідно з рішеннями партії і вказівками ЦК РКП(б)... до складу ЦК КП(б)У було обрано більшість ‘децистів’, ЦК РКП(б) прийняв рішення про розпуску ЦК КП(б)У... і створив тимчасовий ЦК КП(б)У”.⁷⁾

У питанні міждержавних стосунків України і Росії в резолюціях IV-ої конференції КП(б)У постановлено, що всякі намагання “розірвати або послабити зв'язки України із РСФСР” кваліфікуються як “контрреволюція, спрямована проти диктатури пролетаріату” (тобто російської компартії-більшевиків, що діяла з метою відбудови імперії). Правильно стверджує І. Майстренко, що: “КП(б)У продовжувала бути зовнішньою окупаційною силою...”⁸⁾

Десятий з'їзд РКП(б), що відбувся 8-16 березня 1921 р. (тоді якраз вибухло т. зв. Кронштадське повстання), окремою резолюцією виразно заборонив творення груп і фракцій інакочисельних членів партії, доручаючи ЦК РКП(б) повністю знищити всякі прояви фракційності; із того часу всякі дальші спроби "усамостійнити" КП(б)У стали просто немислими.

Треба ще додати, що КП(б)У ніколи не мала власної програми, хоч Таганрізька нарада прийняла постанову «виробити проект програми і подати його (на розгляд) партійній конференції». Советський автор (Т. Д. Бондар) стверджує, що ця ухвала

"...не була здійснена, тому що не було необхідности в окремій для КП(б)У програмі. КП(б)У керувалась єдиною програмою РКП(б), в якій розкривались цілі і завдання політичної діяльности всіх комуністів, в тому числі комуністів України"⁹⁾

А в програмі РКП(б), ухваленій VIII-им з'їздом, що відбувся 18-23 березня 1919 р., отже, кілька днів після прийняття 3-им з'їздом советів України т. зв. конституції УСССР, було вирішено, м. і., таке:

"Конечним є існування єдиної централізованої комуністичної партії з одним ЦК, яка керує цілою роботою партії у всіх частинах РСФСР. Всі рішення РКП(б) і її правлячих органів безумовно обов'язуючі для всіх частин партії, незалежно від їх національного складу. Центральні комітети українських, латиських, литовських комуністів користуються правами обласних комітетів партії і в цілості є підлеглі ЦК РКП(б)".¹⁰⁾

З нагоди ухвалення (на XXII-ому з'їзді КПСС в жовтні 1961 р.) нової партійної програми в журналі "Радянське право" ч. 1/1962 появилася стаття якогось доцента П. Полежаєва, у якій м. і. сказано: "...Політика партії... передує праву і у той же час дістає в ньому, як неодноразово відмічав В. І. Ленін, державне оформлення". А у статті секретаря Верховного Совету ССРСР М. Георгадзе, що появилася у журналі "Советы депутатов трудящихся" (ч. 1/1958) читаємо, м. і., що

"...всестороння діяльність Верховного Совету є вповні підлеглою всеунапрямлюючій партії і є спрямована на виконання завдань випрацюваних комуністичною партією, що являється керівною силою советського суспільства".

Як видно із цієї короткої аналізи ролі партії у советській державній системі, Українській ССР від самого її тьм'яного почаття¹¹⁾ бракувало того найсуттєвішого елементу державности, яким є т. зв. верховенство, тобто **власна верховна влада**, незалежна у своїй внутрішній і зовнішній діяльності від якихнебудь сторонніх чинників. Верховну владу в цілому ССРСР, а в тому і в

Українській ССР, виконує **єдина партія** (вірніше її керівні органи — Центральний Комітет і Політ-бюро), а тому, що КП(б)У є тільки обласною клітиною цієї ж партії, державні органи УССР не виконують навіть в галузях чисто “республіканських” (а таких є чимраз менше) стільки влади, скільки мають держави-сателіти, у яких владу виконують такі власні, більше чи менше від Москви незалежні фактично (але вповні незалежні юридично) комуністичні партії.

Усякі спекуляції на тему “державности” Української ССР, які не узгоджують **конституційно оформленю ролі партії в цій “союзній республіці”**, мусять провадити до фальшивих висновків тому, що советська державна система власне тим і різниться від усіх інших державних систем, що елемент влади пересунений з “виборних” державних органів на органи партії.

Андрей Я. Вишинський у своїй, відомій навіть на цьому континенті, праці¹²⁾ про “Советское государственное право” з неприхованою гордістю стверджує, що “сталінська конституція є єдиною у світі конституцією, яка відверто проголошує керівну ролю партії в державі”. А нещодавно згаслий проф. О. Юрченко у вступі до своєї праці¹³⁾ перестерігає перед спробами вивчення або клясифікування “правних і устроєвих форм, які стосуються советського державного і правового комплексу, сказати б “у відриві” від їх ідеологічної бази і політичної дійсности”.

5. КРИТИЧНІ РОКИ 1920-1923

Нав'язуючи до проблеми “тяглости і переємности” УНР — УССР і питань, якими я закінчив мою першу статтю (в попередньому числі «Пл. Шляху»), спробуймо проаналізувати і уточнити чи може, — після залишення Директорією та Армією УНР території, яку опанували большевики, — фіктивна дотепер держава і її ляльковий «уряд» таки перебрали права і обов'язки УНРеспубліки і її законного уряду, а якщо перебрали, то з якою метою — континуації чи ліквідації? На це питання доводиться відповісти негативно із ось таких причин:

1) За визначенням т. зв. конституції УССР з 10 березня 1919 р.¹⁴⁾ “Українська Соціалістична Республіка є **організація диктатури** трудящих і експлоатованих мас...” (початок 1-го уступу) із цілком конкретним завданням — “здійснення переходу від буржуазного ладу до соціалізму...” (згідно з текстом уступу 2-го), **але ніяка держава** в нормальному того слова значенні (характеристично, що в цілій конституції нема ніякої згадки про судівництво в цій «державі»!);

2) передавши Російській СФСР владу у п'ятьох найсуттєвіших ділянках державного керівництва (військо, господарство, шляхи, фінанси і праця), згідно з декретом Всеросійського ЦВК з 1 червня 1919 р., названі в “конституції” органи центральної влади Української ССР не були б навіть у спроможності перейняти і самостійно виконувати ці державні функції;

3) третій окупаційний уряд, створений в лютому 1920 р., який із кожної хочби найменшої нагоди випускав свої “звернення” і “дипломатичні ноти” дивним-дивом не випустив, після відходу Директорії на захід, ніякого документу, у якому був би хочби натяк на те, що той «уряд» переймає на себе виконання тих державних функцій, які дотепер виконувала Директорія.

Жонглювання фразеологією про “свою тверду волю охороняти незалежність і недоторканність Соціалістичної Советської Республіки України” у зверненні цього ж окупаційного уряду “до всіх народів та урядів, всіх, всіх, всіх” з 19 лютого 1920 р. було диктоване чисто тактичними міркуваннями, бо російські большевики хотіли:

а) затерти негативну реакцію деякої частини членства КП(б)У на централістичні потягнення ЦК РКП(б), а зокрема на розв'язання (2 жовтня 1919) ЦК КП(б)У і ліквідацію “Тимчасового Робітничо-Селянського Правительства», реакцію, яка проявилась, м. і., на т. зв. Гомельській нараді, що відбулась, — усупереч забороні ЦК РКП(б), — із кінцем листопада 1919 р.;

б) притягнути до тісної співпраці всі ліві українські самостійницькі групи (т. зв. боротьбістів, укапів, лівих есерів) згідно з директивами Леніна, який у грудні 1919 р. випрацював нову тактику в “українському питанні”, що її схвалила VIII конференція РКП(б);

в) домогтись визнання нового “уряду” (Совнаркому) з боку інших держав і урядів, які дотепер визнавали УНР і Директорію, ігноруючи різні ноти попереднього “уряду”, вислані у часі від лютого до 30 липня 1919 р.

Треба підкреслити, що хоч комісаріят закордонних справ (як також комісаріяти юстиції, хліборобства, освіти, зовнішньої торгівлі і пошт) залишився “необ'єднаним”, Христіян Раковський, як комісар закордонних справ, досить рідко вислав дипломатичні ноти від імені самого тільки “уряду УССР”, а в основному діяв в усіх справах як “супутник” комісаріату закордонних справ Російської СФСР, що його очолював Чічерін. Із 67 документів, передрукованих у збірнику “Українська РСР на міжнародній арені”.¹⁵⁾ під роком 1920-им, я нарахував тільки 9 самостійних

пот (але ніодної угоди чи договору), висланих урядам Польщі, Румунії та Прибалтики. Характеристична є, м. і., нота (з 1 липня 1920 р.) вислана міністрові закордонних справ Фінляндії із протестом проти визнання (вдруге) фінляндським урядом УНР і Директорії,¹⁶⁾ у якій є нахабне твердження, що —

"Фінляндський Уряд не може не знати, що уряд Петлюри є синонімом зовнішньої навали і насильства над волею українського народу..."¹⁷⁾

Коли російський Совнарком відкинув пропозицію англійського уряду з 11 липня 1920 р. припинити війну (з Польщею і УНРеспублікою) і почати переговори про мир, він випустив "звернення" до робітників, селян "і всіх чесних громадян Советської Росії і Советської України" з датою 20 липня 1920 р.¹⁸⁾, підписане самим тільки Леніном, як головою Російського Совнаркому, який уже тоді рішав про мир чи війну не лише в Росії, але й в Україні, хоч вона нібито була "незалежна" і мала "власний уряд". Так само основи угоди поміж Російською СФСР і Польщею були ухвалені Всеросійським ЦВК 23 вересня 1923 р.¹⁹⁾ без будь-якої участі т. зв. "уряду УССР".

Відомий дослідник советсько-російської політики супроти України в роках 1917-1957, проф. Саллівант стверджує, м. і., таке:

"Із 32-ох договорів і умов, яких учасницею була советська Україна, складених від 1919 до 1924 року (включно з договорами між советською Україною і советською Росією), в 15-ох (випадках) переговори вели і договори підписували представники російського уряду, що діяли в імені України, 14 (договорів) було таких, в яких представники советської Росії вели переговори, але договори підписували також представники України, а (тільки) у трьох випадках переговори вели і договори підписували самі українські представники..."²⁰⁾

Після підписання (12 жовтня 1920 р.) договору про перемир'я і прелімінарні умови миру з Польщею т. зв. уряд УССР вислав (25 листопада 1920 р.) однозвучні ноти до урядів Латвії, Литви і Естонії, пропонуючи їм почати переговори з метою "укладення мирного договору, аналогічного до тих, які укладені між Литвою, Латвією, Естонією і Російською Соціалістичною Федеративною Советською Республікою..."²¹⁾, зовсім не турбуючись тим, що між тими трьома державами і Україною ніколи не існував стан війни, який вимагав би "укладення мирного договору" між ними. Справжньою спонукою для вислання цих "дипломатичних нот" було залучення УНР до конференції прибалтійських держав, Польщі і Фінляндії, що відбулася на початку вересня 1920 р. в Бельдерінгсгофі біля Риги²²⁾; добиваючись визнання УССР і її лялькового "уряду", большевики хотіли ліквідувати

цей небезпечний для себе блок держав і дипломатичні зв'язки УНРеспубліки.

Виступаючи назовні захисником «незалежності УССР» органи т. зв. центральної советської влади в Україні проводили внутрі систематичну ліквідацію всіх проявів державности як це видно, напр., із постанов IV-го Всеукраїнського з'їзду советів, що відбувся між 16 і 20 травня 1920 р. в Харкові; в резолюції про державні відносини поміж УССР і РСФСР стверджено, що: —

“УССР, зберігаючи свою самостійну державну конституцію, **являється членом Всеросійської Соціалістичної Советської Федеративної Республіки...**”

З'їзд доручив українському ЦВК “вести і надалі цю саму політику тіснішого зближення» та погодити з Всеросійським ЦВК справу включення 30-ох представників советської України у склад Всеросійського ЦВК, що згодом (в червні 1920 р.) і сталося. У той спосіб, як стверджує проф. Саллівант, “поставлено Україну на рівень підлеглих областей Російської СФСР”.²³⁾

Своєрідним замаскуванням анексії України був т. зв. **“Союзний Робітничо-Селянський Договір між РСФСР і УССР”**, складений за формою звичайних міжнародних договорів, підписаний особисто Леніном і ратифікований негайно 8-им всеросійським з'їздом советів, що якраз тоді відбувався. Цей, за словами статті I-ої “воєнний і господарський союз” був по суті повторенням і поширенням уже згадуваного декрету Всеросійського ЦВК з 1 червня 1919 р., як це видно з наступного порівняння:

Декрет з 1. VI. 1919 р.

“визнає необхідним провести тісне об'єднання:

- 1) військової організації і військового командування,
- 2) рад народнього господарства,
- 3) залізничного управління і господарства,
- 4) фінансів,
- 5) комісаріатів праці”.

Договір з 28. XII. 1920 р.

уст. III-ий “обидва уряди оголошують об'єднаними такі комісаріати:

- 1) військових і морських справ,
- 2) вищу раду народнього господарства,
- 3) шляхів,
- 4) фінансів,
- 5) праці,
- 6) зовнішньої торгівлі,
- 7) пошт і телеграфів”.

Згідно із текстом уступу IV-го “об'єднані комісаріати входять до складу Совнаркому РСФСР...», а по думці уст. VI-го — “керівництво і контроль об'єднаних комісаріатів здійснюється через **Всеросійські з'їзди советів...**”

В договорі не зазначено, як це звичайно водиться у справжніх міжнародних договорах про “воєнний і господарський союз”, — ані часу його тривання, — ані (що важливіше) умов

його виповідження (денонсіяції) кожною з договірних сторін; отже нічого дивного, що як советські так і західні науковці мали і мають чимало клопоту з визначенням справжнього юридичного характеру цього договору, який має всі ознаки відомого в праві т. зв. октройованого (тобто накинутаго сильнішим) договору. Один з дослідників большевицької революції, Е. Г. Карр стверджує, що це договір (так само як інші подібні, заключені з Білоруською ССР і Закавказькою СФСР) —

“мав деякі ознаки союзу (альянсу), деякі ознаки федерації та деякі унітарної держави”.²⁴⁾

Він же додає, що в цій непевності щодо юридичного визначення договору

“...історія повторюється. Генерації істориків дебатували над питанням, чи Переяславський договір із 1654 р. становив персональний союз між Московщиною і Україною, а чи інкорпорацію України у московську імперію”.

Ця неясність не була випадковою, а свідомо наміреною; видно це, м. і., з резолюцій I-ої Всеукраїнської наради КП(б)У, що відбулася 2-4 травня 1921 р., у яких читаємо наступне:

“5. Питання про форми державних взаємовідносин між РСФСР і УССР в обстановці перемоги пролетарської революції як в Росії так і на Україні втратило свою попередню, властиву буржуазно-державним відносинам, гостроту. Там, де нема між державами інших кордонів, крім етнографічних, де нема ні мит ні економічної конкуренції, там питання про державні взаємовідносини **ров'язуються залежно від конкретної обстановки...**” (тобто, як треба Росії).

Після згадки про різні періоди “української державности” (розуміється, тільки советської) в резолюції далі стверджується, що:

“...при всіх цих зовнішніх змінах мінялася лише форма, а не мінялася природа державних відносин між республіками, побудована на началах братерського єднання і солідарності трудящих, що є досі незрозумілим для українських шовіністів, які розцінюють державні відносини советських республік за шаблонами буржуазних конституцій і буржуазного державознавства. Для Комуністичної партії України питання про ставлення УССР до РСФСР ніколи не було питанням принципу, а питанням виключно революційної доцільности, і той, хто всередині нашої партії спробував би питання про державні взаємовідносини (самостійність або єдиноеділимість) вилити у форми принципіальних незгод, фактично став би у партії провідником ідей або великоруського, або українського шовінізму...”²⁵⁾

Упродовж 1921 і першої половини 1922 рр. російський Совнарком і ЦВК РСФСР трактував Україну як істотну частину Росії, а не “незалежну і суверенну” державу-союзника. Російські

державні чинники навіть не пробували виконувати уступу V-го договору з 28. 12. 1920 р., який постановляв:

“Порядок і форма внутрішнього управління Об'єднаних Комісаріатів устанавлюється особливими угодами між обома урядами”.

Вони крім цього не допускали представників УССР до керівництва і контролі об'єднаних комісаріатів, як це було застережено в уступі VI-ому договору, а навіть, у численних випадках, давали директиви безпосередньо поодиноким комісаріатам УССР, також і тим, які залишались необ'єднаними, як напр., хліборобства, юстиції, освіти тощо. А коли вони узурпували собі право ‘заступати інтереси” УССР (і всіх інших “республік”) на Генуезькій конференції, що відбулась між 10 квітня і 19 травня 1922 р. та заключили з Німеччиною договір в Рапалльо (16 квітня 1922 р.) без участі представників УССР, тоді навіть і відомому Хр. Раковському стало ясно, що на ділі уявляє собою очолюваний ним, нібито “незалежний” комісаріят закордонних справ і цілий “уряд” УССР. У висліді формальних протестів Скрипника, Раковського і інших ЦК РКП(б) покликав був до життя (у травні 1922 р.) окрему комісію під проводом М. В. Фрунзе, яка випрацювала резолюцію “про недопустимість міропринять, які у практиці провадили б до ліквідації УССР і до зменшення влади її ЦК, Совнаркому і центральних органів»; ця комісія засудила потягнення комісаріату закордонних справ РСФСР і виготовила кілька проектів угод щодо дії комісаріатів обидвох республік, але це зовсім не поправило ситуації.²⁶⁾ Навпаки, російські більшовики, закріпивши свою владу і досягнувши значних успіхів на міжнародньому форумі, заходились ліквідувати навіть цю фіктивну “державність” республік, яку їм давали союзні договори; у другій половині 1922 р. почалася праця за поспішне організування єдиної неділимої Росії під ширмою СССР.

Політбюро ЦК РКП(б) покликало до життя (10 серпня 1922 р.) окрему комісію, складену із представників ЦК РКП(б) і Центральних Комітетів інших компартій, під проводом Сталіна, “для підготовки і розв'язки питання про взаємовідносини” між поодинокими “республіками” і Російською СФСР. Сталін випрацював проєкт т. зв. автономізації, за яким республіки мали б об'єднатись з РСФСР шляхом їхнього вступлення в Російську СФСР на засадах автономії, а не федерації, що відповідало особистим поглядам Сталіна, який ще в 1920 році висловив був думку (в листі до Леніна з 12. VI. 1920 р.), що

"між башкірським і українським видом федерації в дійсності різниці немає або вона така мала, що рівняється нулю".²⁷⁾

Проект Сталіна, що його він переслав для обговорення і затвердження центральним комітетам республіканських відділень партії, стрінувся з різким протестом передусім у Грузії, де на цьому тлі вибухла поважна афера, в яку згодом вмішався сам Ленін. Центральний комітет КП(б)У доволі довго зволікав з відповіддю і нарешті 3 жовтня 1922 р. ухвалив таку резолюцію:

"1. Категорично висловитися за прийняту останнім пленумом ЦК КП(б)У резолюцію про взаємовідносини між РСФСР і УССР, як необхідність збереження незалежності УССР і оформлення взаємовідносин, прийнятих комісією тов. Фрунзе... Фактичне централізоване керівництво незалежними республіками може бути повністю досягнуте відповідними директивами по партійній лінії.

2. В разі, коли ЦК РКП(б) прийме, однак, необхідність входження УССР до складу РСФСР, не наполягати на збереженні формальних ознак політичної самостійності УССР, а визначати відносини на підставі практичної доцільності".²⁸⁾

У висліді втручання Леніна, який був хитрішим ніж Сталін, ЦК РКП(б) вирішив створити СССР і для випрацювання проекту "договору про утворення Союзу ССР" покликав до життя другу, 11-членну комісію, складену із Калініна, Каменева, П'яткова, Рикова, Сталіна і Чічеріна та представників 5-ох "республік" (Україна, Білорусь, Азербайджан, Вірменія і Грузія). Новий проект федерації стрічав також спротив у Грузії і в Україні, де всередині КП(б)У провадилась боротьба між прихильниками конфедеративних зв'язків і ширших прав для УССР та "централістами", тобто росіянами і зрусифікованими "націоналами", які полізли в партію і державний апарат, щоб зберігати імперію; про цю боротьбу довкруги питання "федерація чи конфедерація" пишуть навіть і советські історики.²⁹⁾

29 грудня 1922 р., безпосередно після X-го Всеросійського з'їзду советів (23-27 грудня) відбулася конференція обраних з'їздами "республік" делегатів, яка схвалила відбутися чергового дня т. зв. 1-ий з'їзд советів СССР, на якому, після доповіді Сталіна, ухвалено:

а) Деклярацію про утворення Союзу Советських Соціалістичних Республік і

б) Договір про утворення Союзу Советських Соціалістичних Республік.³⁰⁾

В деклярації стверджено, м. і., що "обставини владно вимагають об'єднання советських республік в одну союзну держа-

ву...”, а “договір” уточнює у 26-ох пунктах засади цього “об’єднання”, які згодом лягли в основу першої конституції ССРСР. Не входячи в детальну аналізу постанов цього договору, мушу підкреслити, що визначення нового державного твору (як у декларації, так і в договорі, а згодом і в усіх писаннях советських юристів та істориків) “одна” (також “єдина”) — “союзна держава” вводить у поняття федеративності (“союзна держава”) елемент унітарності, бо досі “одна — держава”, у праві, є синонімом унітарної держави (по-німецькому «айнгайтсштат»). Згадуваний уже проф. О. Юрченко у своїй цікавій праці на цю тему, м. і., пише:

*“Можна припускати, що означення “єдина” у сполученні з “союзна” відбиває виразну тенденцію справді підкреслити й вирізнити особливий специфічний характер советського державного цілого, що поєднує в собі федеративну форму з централізованою суттю внутрішніх стосунків”.*³¹⁾

При цій нагоді треба згадати, що Ленін, будучи хворим, не брав особисто участі у з’їзді, але жваво ним цікавився і — як спритний тактик — бачив, що ЦК РКП(б) і Сталін пішли задалеко і зашвидко в напрямі відбудови єдиної невідомої під ширмою ССРСР. Вимусивши від лікарів дозвіл працювати по 10-15 хвилин денно, він диктував своїм секретаркам записки, з яких три, датовані 30 і 31 грудня 1922 р., присвячені національному питанню; ці записки не були публіковані в батьківщині Леніна аж до 1956 р. і, тільки після т. зв. “десталінізаційної промови” Хрущева, появились у журналі “Комуніст” ч. 9 з 1956 р. і згодом були включені в четверте видання творів Леніна з 1957 року (том XXXIII, стор. 553-559).³²⁾ У першій записці Ленін засудив “апарат” (партійний і державний) —

“запозичений від царату і тільки злегка намащений советським олієм...”

а щодо “свободи виходу із Союзу” (пункт 26 договору), “котрим ми себе виправдуємо”, Ленін ствердив, що це “право вільного виходу” —

*“окажется пустой бумажкой, неспособной защитить российских ииородцев от нашествия того истиннорусского человека, шовиниста, в сущности подлеца и насильника каким является типичный русский бюрократ. Нет сомнения, что ничтожный процент советских и советизированных рабочих будет тонуть в этом море шовинистической великорусской швали, как муха в молоке”.*³³⁾

Ці слова Леніна треба добре пам’ятати тим усім, які “право на вільний вихід», нічим і ніким негарантоване (давні римляни називали таке право “лекс імперфекта”!), вважають підставою “державности” УССР.

Я не вважаю потрібним спинятись над обговоренням інших двох записок Леніна, датованих 31 грудня 1922 р., хоч як вони цікаві, тому що висловлені в них міркування не мали вже ніякого впливу ані на хід подій у ССРСР, ані на історичну оцінку Леніна як того, хто тактичними хитрощами, а то й насильством зберіг російську імперію для “шовинистической великорусской швали” за рахунок пригнічених націй. Ленінську “розв’язку національного питання” (-асиміляцію) аналізують доволі влучно деякі західні науковці³⁴) і проводять послідовно в життя на терені ССРСР типічні “русские бюрократи”.

У першій половині 1923 р. проходили дебати над оформленням конституції ССРСР як в окремій конституційній комісії, так і всередині партії, а зокрема на VII-ій конференції РКП(б)У, що відбувалась 4-10 квітня і на XII-ому з’їзді РКП(б) від 17-25 квітня 1923 р. В усіх цих дебатах, що концентрувались довкруги національного питання, грузини Мдівані та Махарадзе і представники УССР (Шумський, Скрипник і навіть Хр. Раковський) склали різні контрпроекти з метою забезпечити в новому державному творі слушні права “республік”; однак з уваги на числову перевагу росіян і зрусифікованих “нацменів”³⁵), майже всі їхні поправки до конституції було відкинуто.

Конституцію схвалив 26 червня 1923 р. справжній суверен нової держави ЦК РКП(б), а 6 липня схвалила її 2-га сесія першого з’їзду советів ССРСР, надаючи їй негайної чинності, мимо того, що схвалений текст не був ще повний і остаточний (остаточно конституцію ухвалив 2-ий з’їзд советів 31 січня 1924 р.). 13 липня ЦВК ССРСР у зверненні “до всіх народів та урядів світу” повідомляв про створення “єдиної союзної держави”, а через 10 днів, 23 липня 1923 р., “уряд УССР” вручив чужоземним представникам у Москві нотифікацію про те, що УССР “передала Союзу ССР ведення всіх її міжнародних зносин... і здійснення зовнішніх торговельних зносин...”³⁶)

Процес складання нової російської імперії, розбитої в 1917 р. стихією поневолених націй, був у той спосіб завершений під новою вивіскою ССРСР і з новим автократом, монопартією та її політ-бюром, секретаріатом і ген-секом Сталіном.

А в Україні закінчився відворотний процес — ліквідації навіть і тої, створеної за вказівками Леніна і згідно з резолюціями VIII конференції РКП(б) з грудня 1919 р., фіктивної держави, з якою Російська СФСР “вступила у воєнний і господарський союз” 28 грудня 1920 р.

Професор Шарль де Вішер у своїй короткій студії³⁷⁾ стверджує, що договір з 30 грудня 1922 р. і конституція СРСР з 1923 року —

“довершили зникнення української держави шляхом реінонціяції цієї державою своєї незалежності в інтернаціональній площині”.

Підкреслюю, що ліквідація стосувалась **фіктивної держави — УССР**, тому що в розумінні “буржуазного державознавства”, тобто західного державного права, УССР не була ніякою державою, а **тільки анектованою територією УНРеспубліки без власних кордонів** (дивись — цитована вище резолюція 1-ої Всеукраїнської наради КП(б)У з 2-4 травня 1921 р.), яка постановою найвищого органу центральної советської влади (див. уст. 7 і 10 конституції з березня 1919 р.), IV-го Всеукраїнського з'їзду советів з 16-20 травня 1920 р. була **проголошена складовою частиною** (пор. слова “являється членом”) **єдиної держави РСФСР**, навіть ще поки була повністю мілітарно окупована.³⁸⁾ Зовнішні форми, як напр. конституція УССР, що була копією конституції РСФСР з липня 1918 р. і “уряд” УССР, що постав з волі окупанта і діяв виключно в його інтересах, “залежно від конкретної обстановки”, ніяк не давали підстави уважати УССР справжньою державою. Тільки з погляду советського державного права, якщо про таке можна взагалі говорити, зокрема в періоді т. зв. воєнного комунізму, коли принцип “революційної доцільности” правив за основну “юридичну” норму, — УССР могла вважатись державою у квазі-конфедеративному зв'язку з РСФСР.

Із погляду міжнародного права, яке не займається аналізою внутрішньої державної структури, ані ступнем незалежності держав, можна вважати УССР періоду 1921-1923 своєрідним державним твором, у якому “советський уряд” замінив “уряд Директорії”, дарма що він діяв як ліквідатор міжнародних зв'язків УНРеспубліки.

6. ОСОБЛИВОСТІ СОВЕТСЬКОГО ФЕДЕРАЛІЗМУ

Усі дослідники советського державного устрою підкреслюють і доказують, що до революції 1917 р. большевики були ворогами всяких федералістичних концепцій і прихильниками суворого централізму, як основного устроєвого принципу советської держави. Те саме стверджує навіть советський юрист Д. Л. Златопольський:

“...Тільки після жовтневої революції партія твердо стала на погляд визнання федерації як форми державного устрою советської багатонаціональної держави”.³⁹⁾

Він підкреслює, що федеративна форма державного устрою є “підпорядкована завданню розв’язання національного питання...”

Сталін, обґрунтовуючи прийняття федеративної концепції, так визначив причини цієї зміни поглядів відносно федерації:

“Поперше... на час жовтневого перевороту цілий ряд національностей Росії опинилися фактично в стані повного відокремлення і повної відірваності одна від однієї, через що федерація виявилась кроком вперед від розрізненості трудящих мас цих національностей до їх зближення..

Подруге... самі форми федерації, що намітилися в ході советського будівництва, виявились далеко не такими суперечними цілям економічного зближення трудящих мас національностей Росії, як це могло здаватись раніше, або навіть зовсім не суперечними тим цілям, як показала в дальшому практика...

Потрете... питома вага національного руху виявилась далеко серйознішою, а шлях об’єднання націй далеко складнішим, ніж це могло здаватись раніше в період перед війною або жовтневою революцією.

Ці рухи зайшли так далеко, що старий план автономії.. в ряді випадків виявився не до застосування...”⁴⁰⁾

Як з вище наведеного видно, вимушений об’єктивними обставинами “федералізм” советського зразка, російські більшовики задумали і хитро використовували як механізм:

- 1) постійного втручання російського центру у справи юридично і фактично відокремлених “окраїн”, а зокрема України;
- 2) ступневої інтеграції тих «окраїн» у склад відбудованої ними імперії;
- 3) маніпуляцій в ділянці «самовизначення народів» і у т. зв. розв’язці національного питання.

Згідно із програмою РКП(б) з березня 1919 р. “федеративне об’єднання держав організованих за советським типом” — треба вважати “як одну з переходових форм на шляху до повної єдності».⁴¹⁾ У процесі складання розбитої визвольними революціями поневолених народів унітарної, автократичної Росії советський “федералізм” був подуманий як тимчасове явище і виконував роль маскувального одягу, що закривав справжню ціль РКП(б) і державних органів нової Росії — відбудову “єдиної неділимої”; він ніколи не став тривалою, формою і змістом, засадою нормування міжнаціональних і міждержавних стосунків, як це напр. сталося згодом у Югославії. Для досягнення своєї цілі більшовики:

- a) вивели знані на заході форми союзної держави специфічним більшовицьким змістом⁴²⁾, зберігаючи, всупереч

дійсним федеративним принципам, **унітарну, централізовану монопартію**, якої членів відряджували на різні ключеві становища як в обласних відділеннях партії, так і в т. зв. «урядових союзних республік»;

б) з допомогою таких «відрядженців» цупко захопили в свої руки абсолютне і виключне керівництво всіма економічно-військовими справами, ще заки була створена «федеративна держава» ССРСР.

Відмінність політичних цілей і структурних засад західного і советського федералізму, на яку вказує чимало дослідників, можна коротко з'ясувати (зовсім не вичерпно) у таких пунктах:

1) Можливість зміни союзної конституції, отже, і заміни федеративного устрою на унітарний, ухвалою палат Верховного Совета без питання про згоду складових частин федерації;

2) брак судового органу, який вирішував би еventуальні спори поміж союзом і його складовими частинами та стояв би на сторожі згідності із конституцією («конституційности») законів видаваних як всесоюзними так і республіканськими органами влади;

3) бюджети «республік» становлять інтегральну частину єдиного державного (всесоюзного) бюджету і ухвалюються не республіканськими, а всесоюзними органами влади, при чому республіки не мають ніякого права накладати податки на свої окремі потреби;

4) плинність компетенцій «всесоюзних», «союзно-республіканських» і «республіканських» органів державного управління і можливість змінювати ці компетенції звичайними «указами»;

5) «право вільного виходу зі союзу», яке, мовляв, «зберігається за кожною союзною республікою», яке, однак, заперечує не тільки устав партії, але і кримінальний кодекс, що обов'язує на території всіх союзних республік.

Я не хочу довше спинятись над аналізою советського «федералізму», який за словами самого А. Я. Вишинського —

«...своєю клясовою суттю і своєю організаційною структурою гостро різниться від всіх існуючих форм федерації, конфедерації і унітаризму, що існують зараз у капіталістичному світі. Це тип держави без прецеденсу в історії...»⁴³⁾

Визначення характеру державного устрою ССРСР потрібне тому, що цей устрій детермінує і державний устрій УССР і самий юридичний зміст поняття «союзна республіка»; якщо вважати ССРСР справжньою федерацією, тоді становище УССР

у цій федерації можна евентуально порівнювати зі становищем швейцарських кантонів, американських “стейтів”, британських доміній, чи німецьких “лендер”, як це й роблять деякі дослідники. Більшість, однак, об’єктивних дослідників, на підставі детальної аналізи всіх документів, вважає СРСР унітарною, і то сильно централізованою державою, в якій т. зв. союзні республіки мають подекуди менше автономії, аніж мали за царських часів т. зв. земства; термін “союзна республіка” є по суті тільки назвою адміністраційно-територіяльної одиниці цієї унітарної держави, яка під назвою СРСР є продовженням імперської Росії, чи давньої Московщини.

На кінець ще коротко про советське “самовизначення”. В декларації “прав народів Росії” з 2 (15) листопада 1917 р. читаємо, що російський Совнарком вирішив покласти в основу своєї діяльності, м. і.:

“Право народів Росії на вільне самовизначення аж до відокремлення і утворення самостійної держави”.

Однак, уже за місяць, на III-ому Всеросійському з’їзді советів, що відбувся 10-18 (23-31 н. ст.) січня 1918 р., Сталін (мабуть під впливом дійсного самовизначення України IV-им Універсалом) уважав конечним подати інтерпретацію принципу самовизначення в тому сенсі, що самовизначення — це “право не буржуазії, але працюючих мас відповідних націй. Право самовизначення мусить бути інструментом в боротьбі за соціалізм і мусить бути підпорядковане принципам соціалізму...”⁴⁴), а ці принципи, — додає від себе, установлює керівництво російської партії і держави. Таких “уточнень” права самовизначення народів появилось згодом більше з-під пера Леніна і Сталіна, а всі вони зводяться до того, що в імені народів має право говорити тільки «пролетаріат», чи пак його «авангард» російська партія большевиків.

У третій статті проаналізую питання, кому властиво належить територія УССР — цій “союзній республіці” чи цілому СРСР, як теж конституційні зміни з 1 лютого 1944 р. і ролю УССР в ООН.

Джерела і примітки:

1) Shapiro, Leonard: **The Government and Politics of the Soviet Union.** Random House, New York 1965; revised edition Vintage Book (paperback) 1967. Page 12 (підкреслення моє, В. С.).

2) Meyer, Alfred G.: **The Soviet Political System; An Interpretation.** Random House, New York 1965; page 113.

3) Іван Майстренко: **Сторінки з історії комуністичної партії України**. Частина перша, видавництво "Пролог" 1967. Продовження в журналі "Сучасність" чч. 7 (79) і 9 (81) за 1967 рік та 3 (87) і 12 (96) за 1968 рік. Дивись сторінки 47-57 част. I-ої. ● Тихон Данилович Бондар: **Комуністична партія України в період іноземної інтервенції та громадянської війни**. Видавництво київського університету — 1968; стор. 10-24 і 81-95.

4) І. Майстренко, цитована праця стор. 49.

5) Т. Д. Бондар, цитована праця стор. 21 і 22.

6-а) і 6-б) Протоколи нарад 1-го (як і всіх дальших з'їздів) КП(б)У були писані російською мовою, цитований український текст узято із праці Бондара стор. 92 і 93 (підкреслення мос, В. С.).

7) **"Українська Радянська Соціалістична Республіка"** (збірна праця — том 17-ий УРЕ) стор. 185, а також **"Коммунистическая Партия Украины в резолюциях и решениях съездов и конференций" 1918-1956**. Київ 1958, стор. 45 (усі підкреслення мої).

8) І. Майстренко, цит. праця стор. 75 (підкреслення мос).

9) Т. Д. Бондар, цит. праця стор. 24 (підкреслення мос).

10) **"КПСС в резолюциях и решениях..."** Москва 1954, част. I, стор. 443.

11) Щодо дати постанови і юридичної підстави існування УССР існує розбіжність поглядів серед українських еміграційних науковців, в "Енциклопедії Українознавства" (том 4 стор. 1572) проф. Б. Галайчук і В. Маркусь подають: "Конституційно УССР вважались самостійною державою від березня 1918 р. до травня 1920 р." — без дальших пояснень, — але в англomовній ЕУ на стор. 794 проф. Голубничий пише, що "УССР.. була проголошена в січні 1919 р. тільки після поразки сил УНРеспубліки..." Д-р Матвій Стахів в своїй праці "Друга советська республіка в Україні" подає, що "під формально-правним оглядом" УССР була "...незалежною державою советського типу" від січня 1919 р. (стор. 212), хоч у другому місці підкреслює, що **восени 1919 р.** "смілилася також друга Українська Советська Республіка" (після ліквідації советського "правительства" 2 жовтня 1919 р. стор. 152-154). Проф. Саллівант пов'язує дату постанови УССР з ухваленням конституції (березень 1919), підкреслюючи, що "в теорії, якщо не у практиці.. була заснована незалежна советська республіка" (стор. 49). Як бачимо, три різні відповіді на це саме питання: коли властиво постала УССР і яка юридична підстава її існування. Чи можна говорити про "поразку сил Директорії" вже в січні 1919 р., як твердить проф. Голубничий, і чи не слід мати на увазі подій другої половини 1919 р., про які згадує проф. Стахів, — це справи, над якими повинні застаномитись згадані вище автори.

12) Vyshinsky, Andrei Y.: **The Law of the Soviet State**. Macmillan Company, New York 1948; p. 628.

13) О. Юрченко: **Природа і функція советських федеративних форм**. Мюнхен, 1956, Інститут для вивчення СССР — Досліди і матеріали, стор. 8.

14) Дату першої "конституції УССР" подаємо умовно, бо її нелегко уточнити з таких причин:

а) на 3-ому з'їзді КП(б)У, що відбувався від 1 до 6 березня 1919 р., було вирішено — "...принять в общем и целом Конституцию Российской Социалистической Федеративной Советской Республики, допуская ее изменения, в зависимости от местных условий".

б) на 3-ому Всеукраїнському з'їзді Советів, що відбувався від 6-го до 10-го березня 1919 р., ухвалено таку резолюцію — "Конституция утверждается в целом и передается для окончательного редактирования редакционной комиссии Центрального Исполнительного Комитета".

в) під текстом цієї конституції (російською мовою), що був опублікований 18 березня 1919 р., уміщено таку примітку — "Утверждена III Всеукраїнским Съездом Советов 10 марта 1919 г. Принята в окончательной редакции ЦИК УССР 14 марта 1919 г."

Цей, унікальний в історії, спосіб ухвалювання основного державного закону має свою вимову і доказує, що більшовики не прив'язували ніякої ваги до всіх правових норм, бо у них все "сила визначає право".

15) "Українська ССР на міжнародній арені" — збірник документів (1917-1923 рр.). Видавництво "Наукова Думка", Київ 1966. Видання Академії Наук" Української ССР — Сектор держави і права.

16) В серпні 1918 р. уряд Фінляндії визнав незалежність України і встановив відносини з урядом гетьмана Скоропадського, а 11 червня 1920 р. фінляндський уряд підтвердив визнання УНРеспубліки і ухвалив відновити дипломатичні відносини з Директорією. Дивись цит. вище збірник стор. 641, примітка ч. 39.

17) Документ ч. 119 на стор. 165 цит. вище збірника.

18) Документ ч. 123 на стор. 175-180 цит. вище збірника.

19) Документ ч. 127 на стор. 184-186 цит. вище збірника.

20) Цитована в джерелах до статті першої під 12-в) праця проф. Салліванта, стор. 339 нота ч. 91 і наведені там джерела (підкреслення мої, В. С.).

21) Документ ч. 146 на стор. 218 цитованого під 15) збірника.

22) В. Кедровський — "Рижське Андрусєво"; спомини про російсько-польські мирові переговори в 1920 р. стор. 45 і 47. Накладом і друком Української Видавничої Спілки в Канаді, Вінніпег, 1936.

23) Цитована під 20 праця, стор. 60.

24) Carr, Edward Hallett: *The Bolshevik Revolution 1917-1923; Volume one*. Pelikan Books A749, 1966; p. 393.

25) "Коммунистическая Партия Украины в резолюциях..." (як під 7) стор. 134, цитований український текст узятий зі збірника названого під 15 документ 176 стор. 311-312.

26) Цитована в джерелах до статті першої (під 12-а) проф. Пайпса, стор. 264 і наведені там джерела.

27) Там таки стор. 270.

28) Б. М. Бабій: "Українська радянська держава" (1921-1935). Київ, 1961.

29) Д. А. Чугаєв: "Коммунистическая партия организатор многонационального государства". Москва, 1954.

³⁰⁾ Повні тексти обидвох документів з 30 грудня 1922 р. українською мовою подані в цитованому тут під 15) збірнику на стор. 554-555 документ ч. 281) і стор. 556-560 (док. ч. 282).

³¹⁾ Цитована тут під 13) праця стор. 60-61.

^{32, 33)} Англійський переклад усіх трьох записок є в праці проф. Пайпса, стор. 282-287; на ці записки покликається також Іван Дзюба в праці "Інтернаціоналізм чи русифікація", звідки (стор. 159) взяв я цитований уривок російською мовою.

³⁴⁾ Low, Alfred D.: **Lenin on the Question of Nationality**. Bookman Associates, New York 1958. ● Goodman, Elliot R.: **The Soviet Design for a World State**. Columbia University Press, New York 1960. ● Conquest Robert: **Soviet Nationalities Policy in Practice**. Frederick A. Praeger, Publisher; New York-Washington 1967.

³⁵⁾ Уже цитована праця проф. Пайпса стор. 264-266 і 290-293, а також статистична таблиця про національний склад членства РКП(б) в 1922 р. на стор. 278.

³⁶⁾ Цитований під 15) збірник — документ ч. 318 на стор. 633.

³⁷⁾ "A propos de la personnalité juridique de l'Ukraine" par P. De Visscher в збірнику "L'Ukraine dans le cadre de l'est européen" — Recueil de l'université ukrainienne libre de Munich; Louvain — Paris 1957, стор. 95-107, цитата зі стор. 102.

³⁸⁾ Від грудня 1919 р. до червня 1920 р. тривав т. зв. "Зимовий похід армії УНР" на Правобережжі, а 25 квітня 1920 р. польсько-українські армії почали наступ на большевиків, у часі якого 7-8 травня 1920 р. було зайнято Київ.

³⁹⁾ Златопольський Д. Л.: "Оразование и развитие СССР как союзного государства". Москва, 1954.

⁴⁰⁾ Сталин Й. В.: "Сочинения" т. V, стор. 265, а також цитована під 12) праця А. Я. Вишинського (англ. мовою), стор. 224-5.

⁴¹⁾ "ВКП(б) в резолюціях..." Москва, 1940, стор. 286-7. Дивись також цитована під 34) праця Гудмана стор. 224-6, і подані там джерела.

⁴²⁾ Цитована під 12) праця проф. О. Юрченка і розділи VII і VIII названої під 34 праці Е. Р. Гудмана, також і А. Я. Вишинський говорить про "новий тип федерації — советський тип, радикально різний від буржуазного типу федерації..." (стор. 224).

⁴³⁾ Цитована під 12) праця А. Я. Вишинського, стор. 228-9.

⁴⁴⁾ Цитована під 24) праця Е. Г. Карр'а том I, стор. 272 з відкликом на неповні документи 3-го Всеросійського з'їзду советів.

ВІДВІДУВАТИ УКРАЇНУ ЧИ НІ?...

“...Україна,
влюбистку, розмаю і руті,
Зоряна мрія мені”.
(Ганна Черінь, “Чужинцеві”)

Багатьом з нас, що народилися в Україні, вирости в ній, є вона «зоряною мрією». Ми прагнемо відвідувати її, і то не раз! Манить нас не тільки зустріч із самою Україною, але й радість від зустрічі з нашими рідними, з рідним селом чи містом, із тими місцями, з якими пов'язане наше життя. Зустрічі з близькими нам є в основному найпопулярнішою спонукою відвідин України.

Але поїздки як форма розваги, використання дозвілля, стали в останніх роках потужним засобом інформації та пропаганди. Є вони і щораз більшим бізнесом для держав. Туризм став однією з найкращих форм збагачування знання, корисного культурного дозвілля. І нема, мабуть, сьогодні родини, члени якої не плянували б на літо мандрівок у широкий світ.

У випадку наших поїздок в Україну, крім вичислених, є ще багато інших аспектів. Адже ж у нас ще ведуться дискусії — чи взагалі доцільно нам «туди» їхати?! Це ж — на думку декого — свого роду «співпраця» із советським урядом, сприяння розвитку його економіки. Не рідкі також випадки, коли туристи безкритично захоплюються «прогресом» у СРСР, побачивши там деякі поліпшення у побуті своїх рідних. Тож бачимо, що є потреба виміни думок на цю тему.

ЩО ДАЮТЬ НАМ ЗУСТРІЧІ З УКРАЇНОЮ?

Ідучи в Україну, очевидно, поглиблюємо свій зв'язок із нею. А це, коли йдеться про молодь, найсильніший чинник національного виховання. Ми бачимо з дотеперішнього досвіду, з яким іншим наставленням до проблем України повертаються наші молодші друзі і подруги, побувавши на Рідній Землі. Це така очевидна правда, що ніколи, ніякі, хоч би й найкращі засоби національного виховання не заступлять «дотику» землі, на якій жили тисячами років наші предки, та які залишили на ній усе, що найкраще, вічне, що репрезентує нас як народ.

Переживаючи красу докільця у Києві, ходячи поміж «золотом цвяхованою блакиттю» бань Печерської Лаври і Храму Святої Софії, не можемо не поділяти думок наших поетів Зерова, ран-

нього Тичини, Рильського, Вінграновського про те, яку могутню силу таїть у собі українська земля, і чому, коли побувати на ній, кожному свідомому українцеві «дума про народ навшпиньках заглядає у чоло...»

Але, щоб могли користати із цілющого дотику української землі, треба знати вартість цієї землі, знати її минуле, сучасне, орієнтуватися і правильно оцінювати всі події, які відбувалися та відбуваються тепер на території нашої Батьківщини. Чим більше знаємо про Україну, орієнтуємося у проблематиці її минулого і сучасного життя, тим глибше і всесторонніше переживаємо наші зустрічі з нею. Не раз чуємо розповіді про поїздки в Україну тих, які саме такого знання чи найменшого відношення до неї не мали. Для них там нічого нема вартісного..., бо, мовляв, «кава до нічого, а туалетний папір страшний...!» Інші ж повертаються «п'яні від почувань» із переживання краси України, свідомости величі минулого нашого народу, його прагнення зберегти себе у вічності. Пам'ятки мистецтва збережені у церквах, музеях, зустрічі з людьми, краса природи, яку знаємо із Шевченкового «Кобзаря» та інших творів нашої літератури, — це все сповнить наше серце величними почуваннями, які в'яжуть нас із Україною.

Цей аспект поїздок в Україну треба мати на увазі зокрема нам, що намагаємося передати молодому поколінню українську національну свідомість. Молоді повинні масово відвідувати Україну, але до цього їх треба добре підготовляти. Вони повинні орієнтуватися не тільки в культурних справах, але й у соціології, політиці, філософії настільки, щоб могли вести дискусію.

Особисті контакти між нами і нашими братами в Україні засипають ту прірву, яка витворюється наслідком життя у таких відмінних двох світах. До поділів, які витворилися поміж нами наслідком дотеперішніх обставин, долучується цей останній, мабуть, найрізкіший, найнебезпечніший.

Наші зустрічі великою мірою нівелюють те страшне недовір'я, ненависть та внутрішні конфлікти, які витворюються у наших земляків в Україні підо впливом тієї лайки, якою годує їх советська преса, пишучи про нас у вільному світі і про західній світ. У їхній уяві може справді створитися жажливий образ «буржуазного запродавця», визбутого не тільки із патріотизму, але й із будьякої людської гідности. Зустрічаючись із нами, і вони і ми виробляємо свою власну думку про себе, свої власні критерії про обставини нашого життя.

Зустрічі з нашими рідними впливають в особливий цілющий спосіб на нашу душу. Багато з нас припало порохом байдужности,

егоїзму не тільки у нашому ставленні до земляків, але навіть до наших найближчих. Багатьом з нас важко вже відмовити собі додаткового хутра, ще одного авта в родині за ціну висилки пакунка рідним чи видати гроші на поїздку до них. Зустрівшись із рідними, відчувши на їх долі тягар обставин, серед яких вони жили і живуть, визбудемося тієї байдужности, яка притаманна всім, що живуть достатньо і безпечно.

Багато є серед наших земляків в Україні таких, з якими ми розійшлися яких 30 років тому і мало що знаємо про їхню долю, їхню мартирологію. Вони не могли нам про це писати, навіть розповісти особисто бояться не раз через небезпеку підслухових апаратів. Але історія вивозів, арештів, розстрілів не може піти в забуття. Вони мусять знайти свого історика, поета, письменника, хронікаря, щоб не пропасти безслідно. Поїздки можуть виконати це завдання, даючи нагоду зібрати потрібні інформації.

Туризм в Україну є також і засобом усвідомлення засліплених чи непоправних «ідеалістів» із заходу про справжнє обличчя «соціалістичного раю». Перебуваючи віч-на-віч із щоденними різючими випадками непошанування гідности і прав людини в Україні, ці «ідеалісти» переконуються, що деклямації про «досягнення» — це одне, а дійсність зовсім щось інше. Перебуваючи в Україні, кожний, що вміє спостерігати, побачить, які величезні розходження між теорією і практикою існують на кожному кроці: низький рівень побутового життя, малі заробітки порівняно із цінами у крамницях, неймовірна бюрократія, брак речей першої потреби, жадливі мешканеві умовини, обмеження особистої свободи, утручання уряду в таку сферу життя як справи релігії, своєрідні кайдани у житті через небезпеку підслухових апаратів, загальний страх перед арештами, переслідуваннями тощо. А «зрівняння жінок» у ССРСР з мужчинами щодо виконання непосильної для них фізичної праці — хіба ж це може подобатися навіть найпринциповішим еманципанткам?!.. Саме в цій країні можна побачити в найяскравішій формі правдиву насмішку із соціальної справедливости.

А що доводиться говорити про потоптання найпримітивніших засад рівноправности націй у ССРСР? Не тільки закордоном, але й у столиці України — в Києві панує повне заперечення прав українського народу. Жадного консуляту інших держав у цій столиці (з кожною найменшою справою треба звертатися до Москви), ані інших ознак державности країни (ні війська, ні шкіл, ні бібліотек, ні наукових установ, ні видань) з виразним підкресленням окремішности України. Якщо говориться про українську фор-

му нашої культури, то тільки на те, щоб сказати, що суть українства може бути лише в комуністичній ідеології, що його змістом повинно бути «комуністичне росіянство» і повна залежність українського духа від «спасеного впливу» росіян. Українською мовою прочитаєте найбільше про служіння Росії і про те, що воно є немов найвищим досягненням у житті українця, і що українці немов на те й збереглися, щоб постійно складати чолобитню «старшому братові». Зрештою, про «крик болю» українців у СРСР найвимовніше розповідає Іван Дзюба у своїй книзі «Інтернаціоналізм чи русифікація» — книзі, яку Роман Рахманний назвав «Книгою про український біль».

У зв'язку із повище сказаним побоювання за те, що контакти нашої еміграції з Україною можуть бути засобом зараження советофільством або й комунізмом, не мають ніяких підстав. Деякий відсоток наївних, сліпих, які нездібні бачити нічого, тут не може входити у гру.

Коротко сказавши, відвідини України дають глибокі переживання кожному. Радість із приводу успіхів українських патріотів там і смуток через усі лиха і невдачі об'єднують нас, будять наше національне сумління і не дають зарости мохом нашим душам.

ЩО ДАЮТЬ НАШІ ПОЇЗДКИ ЗЕМЛЯКАМ В УКРАЇНІ?

Чи не про це думала Ліна Костенко, пишучи вірш «Розкидані друзі по світу»? «Листи і привіти» від друзів зі світу доходять до поетки промінням, не дають «загинути в тузі», «зломитися в горі».

Наші розповіді про життя українців закордоном цікавлять мешканців України. Люди прагнуть почути щось свіже, інше після 50-річної ізоляції. Розпитуючись про наше громадське життя, вони усвідомлюють, у яких неподібних до їхніх, свободних умовинах ми живемо, які маємо можливості, досягнення. З другого боку вони усвідомлюють і наші небезпеки і те — чим повинні вони допомагати нам, щоб ми могли зберегти молоде покоління від денационалізації. При цьому варто згадати про те, якими принципами повинні ми бути щодо пошани своєї мови, культури, норм поведінки у зустрічі з ними. Коли робимо їм закид русифікації, то яким же ударом для наших співрозмовників в Україні є наша розмовна англійська мова, якщо нею користуємося в Україні без найменшої потреби?

Велику корисну функцію виконують ідеологічні дискусії з робітниками пера, науки, культурними діячами взагалі. Виміна

думок, до того поміж молодими з двох різних таборів, вливає живий струмінь думок і почувань. Молоді комуністи радо дискутують, бо вони хочуть почути нові контраргументи на свої теорії. Добра дискусія на високому рівні без лайки і образ не тільки дасть їм змогу пізнати нашу українську духовість, національну гідність, наше національне обличчя, але спонукає думати про те, що ми з ними творимо органічну одність, дарма, що між нами і ними є ідеологічні різниці.

Не проміне спостережливе око нашого співрозмовника і таких дрібничок як ми одягнені, що коштує нас поїздка в Україну, як часто ми можемо собі дозволити на такий видаток, запитають — чи уряди наших держав роблять якісь перешкоди цим поїздкам тощо. Усе це нормальне, людське, зустрічаємося із цими ж запитаннями у кожній іншій країні. Але, як часто переконаємося, що багато людей, наших приятелів там, знайомих, а то й рідних уникають зустрічів і будь-яких розмов. Побороти їх страх можна тільки терпеливістю і тактом, а найбільше допоможе у цьому час.

Терпеливість і такт завжди потрібні людині, але їх дуже багато треба мати туристові в Україні. Очевидно, нічого не слід робити такого, що виходить поза межі закону. Тільки ж це не однозначне з тим, що треба «набрати води в рот» і ніде не висловлювати своєї opinii. Навпаки, об'єктивна, добре аргументована увага, opinii про справу потрібна, вона промощує шлях до нав'язання розмови.

Ми торкнулися тільки дуже загальних і відомих проблем туризму в Україні. Нашою метою було порушити цю справу поміж пластунством, бажаючи викликати дискусію. Бо час уже думати про пляновані поїздки в Україну як про один з найсуттєвіших наших засобів боротьби в країнах нашого нового поселення з асиміляцією нашого молодого покоління та пов'язання пластової молоді із проблемами України, поставивши її віч-на-віч із життям нашого народу на Рідних Землях.

У кожному пластовому домі повинна бути книжка

УКРАЇНСЬКИЙ ПЛАСТОВИЙ УЛАД

Написав: СЕВЕРИН ЛЕВИЦЬКИЙ

136 сторінок. Ціна в Канаді і США 3.00 дол., а для інших країн рівновартість у їхній валюті. Замовляти в адміністрації "Пл. Шляху":
Plastovy Shliakh Magazine, 2199 Bloor St. W., Toronto 9, Ont. Canada.

ЧИ Є У ПЛАСТІ ВІЛЬНА КРИТИКА?

Від Редакції: На цьому закінчуємо друкувати матеріали до обширної дискусії, що відбувалася у трьох останніх числах "П. Ш." на тему: "Чи є вільна критика пластових справ у "Пластовому Шляху" — чи її нема?" Усі, що бажали висловитися на цю тему, мали можливість це зробити. Останнє слово у цій справі можемо ще дати Редакції журналу Пластового Племена УСП-ів і УПС-ів "Сіроманці" п. н. "Там-Там", що започаткувала цю проблему у своєму журналі. Якщо щось від "Сіроманців" чи Редакції "Там-Там"-у одержимо, постараємось помістити це на сторінках "Пластового Шляху".

При цій нагоді ще раз зазначуємо, що вартісною є серйозна, доброзичлива та конструктивна критика різних недомогань, яких є повно в нашому Пласті, але багато важливіша справа — це реальна пропозиція, як направити лихо і хто готовий це виконати. У цьому властива суть справи.

**
*

РЕФЛЕКСІЇ НА КРИТИКУ

Після прочитання низки статей і листів до редакції, поміщених у трьох останніх числах "Пластового Шляху" — ч. 2 (17) і ч. 3-4 (18-19) з 1968 р. та ч. 1-2 (20-21) з 1969 р. — я прийшла до таких висновків:

Генеza тих статей чи краще тієї дискусії, що точиться у тих числах — це стаття пл. сен. Лариси Залеської-Онишкевич п. н. "А тепер уже купуємо навіть пластову обов'язковість" ("Пл. Шлях" ч. 2 (17) з 1968 р., а вихідною думкою цієї дискусії — це концепція критики, чи краще сказати, розуміння концепції критики.

Тому, що вахляр нашого еміграційного життя є до більшої чи меншої міри поштрихований кожноденною дискусією, що має за свій об'єкт критику, рішила і я кинути на шпальти "Пластового Шляху" декілька думок на цю переважливу тему.

Згадана стаття пл. сен. Лариси Онишкевич заторкує, на мою думку, переважливу, прямо центральну, проблему сучасного Пласту. Заторкує вона "модус вівенді" і "модус операнді" у житті й у стосунках Пласту у США. Авторка просто питається сучасного Пласту чи може його керівних органів "Кво вадіс"? Вона старається звернути увагу читача на конкретні прояви загрозливої тенденції, підмивання ідейної бази Пласту. Авторка вказує на певні намагання, може навіть і в добрій вірі, підмінити ідейно жертвону базу Пласту матеріалістичним фундаментом. Це явище непокоїть, болить і обурює авторку вище наведеної статті, з ідеалістичним світоглядом і ідейно-жертвонною концепцією життя.

Хоча стаття своєю формою, своїм розміром та укладом думок чи навіть філософічним наставленням, являється дискусійною (зрештою,

авторка, мабуть, так її і плянувала) торкає вона своєю тематикою в ідейній базі Пласту, що є передумовою його існування. І тому, беручи вище наведені аргументи до уваги, я була трохи заскочена і, правду кажучи, пригноблена як і рівнем, так і глибиною думок деяких негативних наставлених (були й позитивні-будучі!) листів чільних провідників Пласту до Редакції “Пл. Шляху” у заторкненій у статті Лариси Онишкевич справі.

Пригноблена тому, що згадані листи майже із священною послідовністю торкались не центральних проблем порушених у статті, а зосередились на периферійних моментах статті. На маргінесі можна зазначити, що передумовою рівня (так багато про це слово говоримо, ще більше пишемо, а так мало його розуміємо!) статті чи права її публікації в журналі такому як “Пластовий Шлях”, що являється все ж таки “органом пластової думки” не є розмір цієї статті чи її формальне оброблення, чи навіть архівна вартість для майбутнього дослідника діяльності Пласту на американському терені, — але її актуальність! Передумовою права на публікацію мусить бути привабливість свіжої думки. Статті, що підходять до публікації в органі пластової думки, це ті, що торкаються центральної проблеми Пласту, вказують на нові, правильні концепції і що своїм змістом ідуть у центр діяльності Пласту. І тут посиляться на вік дописувача (мовляв, “такі статті повинні появлятися у “Рубриці молодих”, на архівну вартість журналу, на негайне скреслення прізвища пл. сен. Лариси Залеської-Онишкевич із складу Редакційної Колегії журналу, вказує недвозначно на рівень і дозрілість пластового проводу.

А твердження, що ідейні заложення Пласту, його жертовно-ідеалістичний світогляд, що тепер знаходиться, силою обставин, під барабанним обстрілом всемогучого доллара і нестримним наступом гедонічної філософії життя, належить не до загальних, а лише до внутрішніх, специфічних для одного відтинку справ, лише підкреслює ментальні здібності мислення поодиноких людей.

Немов у відповідь на деякі питання, порушені на шпальтах двох передостанніх чисел “Пластового Шляху” — ч. 2 (17) і ч. 3-4 (18-19) — появилася незвичайно цікава своєю свіжістю стаття Старого Вовка п. н. “Чи все в порядку?”, поміщена в журналі Сіроманців “Там-Там” в числі 1 (99) за весну 1969 р. У цій статті Старого Вовка є поміщена низка оздоровлюючих поглядів про місце і вагу критики в житті взагалі, а у Пласті зокрема. Ідейною константною статті є озмислення критики як необхідної передумови здорового росту та ідейного розвитку одиниці і суспільства.

У відповідь на цю статтю Старого Вовка появляється стаття пл. сен. Осипа Войчука в “Пластовому Шляху” — ч. 1-2 (20-21) з 1969 р. — п. н. “Про вільну пластову критику”, що знову зосереджується на третьо-і четвертоградних справах, порушених Старим Вовком. Замість дискутувати про поняття свободи як нормуючого спільного знаменника у житті Пласту, що являється центральною думкою згаданої статті Старого Вовка,

— у статті пл. сен. О. Бойчука є присвячені абзац за абзацом міркуванням про помилковість порівняння між Пластом і державою, про дефініцію Пласту, підкреслюючи його (Пласту) недемократичність (а потім самозаперечуючи себе), і про своєрідну неморальність критики без поставлення на місце критикованого лиха конкретних позитивних проєктів, як направити це лихо тощо.

На маргінесі, можу від себе ще додати, що епілог статті пл. сен. О. Бойчука, де він звертає увагу на вік та наголошує здержливість і своєрідне “вирозуміння” для свого дискусанта, являється щонайменше дисонансом у світлі абзацу статті, в якому закидається Старому Вовкові і брак пластової праці, і невідповідальність, і непоінформованість, і невірне насвітлювання проблем тощо.

І як тоді ми можемо бути вирозумілими у випадку коротеньких “листів” до Редакції, писаних, правдоподібно, принагідно. Як можна “в двоє старшому” дописувати (виходить, що вік людини рішає її якість і правильність її думок у випадку конфронтації з молодшим, інакше думającym), зовсім проминути філософічне озмислення свободи слова, як рішальної сили організації. Як можна потрапити в орбіту дискусії про мильність порівнянь, про особисту нездарність вільних критиків, квестіонувати навіть доцільність появи критичних статей у пластових органах, — це нам, ще молодим старшим пластунам, аж ніяк незрозуміле. Чи наш провід складається з мітичних Ріп Ван Вінкелів, що проспали останніх 20 років і не всіли усвідомити собі нових процесів, що нуртують, не тільки у Пласті, а й у цілому світі.

Я дозволила собі на трохи довший вступ, бо вважала доцільним зафіксувати на шпальтах “Пластового Шляху” сучасний стан певної частини пластового проводу, його світосприймання та його постави до проблем, що стоять перед Пластом, ба, що більше, його оцінювання і розуміння цих проблем.

Інтелектуальний ріст людини, її психічна рівновага, засяг її кругозору й увесь калейдоскоп її кращих людських прикмет поширюються, поглиблюються і набирають розгону (у своїм рості) саме завдяки критиці.

Критика — це ніщо інше як дзеркало, що звертає нашу увагу на всі додаткові й від’ємні властивості нашого, так би мовити, тотального “гомо сапієнс”. Критика відшліфовує людину майже в той сам спосіб як Дарвінівська природня селекція відшліфовує звіринний рід. Кожна здорово думająca, вільна від комплексів менше — чи більшевартості людина, усвідомлюючи собі вагу критики, сприймає її сливе з радістю і зі зрозумінням, бо знає, що рішення лишається її власністю, а критика це лише сугестія.

Угольним каменем людини, організації чи держави — це якраз критика. Критика, вільна від шорів доброзичливості (бо така критика може легко довести до панегіриків чи хвальби), обов’язкового проєктування нових концепцій (бо це обмежить коло критиків лиш до проєкто-

давців, що не конечно мають спроможності аналізувати сучасну ситуацію) чи польських манерів (бо тоді форма, а не зміст — ширина, а не глибина — буде рішати).

Людина чи краще група людей, в цьому випадку провід, що звик до панегіриків і барабанної хвальби, перестає інтелектуально рости, морально заломлюється, а психічно все більше і більше перетворюється у групуку всезнайків, з катастрофальними наслідками для організації, яку провадить чи яку (краще сказати) покликаний провадити. Вільна критика, позбашлена собі прикметної свободи, обертається в своєрідну псевдокритику, що служить показухою для проводу. Мовляв, “ось і ми допускаємо і маємо нашу чемну, коректну критику”. Річ ясна, що ніхто, включно з критиками, не бере такої критики серйозно.

Натомість, безпосередня, а як хоче “деструктивна критика” (про що я згадала на початку) відшліфовує ментальні здібності даного проводу, примушує його застановитися над своєю діяльністю і штовхає його на шлях оновлення, методами усунення із свого складу тих, що під різними аспектами не витримують даної критики. Мені здається, що мужний і сильний провід повинен лише радіти з появи критики на його адресу, і то критики без жадних штучних рамок, що обмежували б її засяг. Вож чи боїться “сильний”, як його називають “слабким”? Чи, може, радіє він, як вказують на його “слабкості” (бо і сильний має слабкості!), які він може лише тоді усунути, як буде свідомий їхнього існування. Чи суть у формі критики чи суть у силі чи немочі проводу?

Не казав Марк Аврелій малювати свої портрети зі шкурою лева й обухом Геракла. Але казав малювати свій портрет із тими клейнодами сили нікчемний боягуз Люціус Коммодус, син Аврелія.

І здається мені, що на правду мужний й сильний провід організації ніколи не скаже: “ми ж вільна організація, не доподоби вона вам, так відійдіть!”

Навпаки, свідомий своєї внутрішньої сили і своєї моральної та психічної рівноваги провід скаже своїм членам: “критикуйте нас, бийте нас, відшліфовуйте нас своїм вказанням на наші слабкості, але говоріть з нами і конечно будьте з нами”.

Чи маємо ми моральне право сподіватися від членів наших пластових проводів такої людяности, мужности і гідности? Чи маємо ми моральне право сподіватися від членів нашого проводу непересічних умових здібностей, таких конечних для зрозуміння проблем, що грядуть? Очевидно, що так! Бо ми усвідомляємо собі, що члени Пласту — це повинні бути непересічні люди, це люди, що вибрали собі твердий шлях служіння Богові і Батьківщині, а якщо звичайні члени організації є красивими, непересічними людьми, то якими багато красивішими, багато досконалішими повинні бути члени їхнього проводу?..

Ст. пл. Ірина Ковшевич-Гасюк
Трентон, США

ВСТРЯВАЮЧИ У ДИСКУСІЮ...

Вив'язалась цікава дискусія на сторінках “Пластового Шляху” про критику у Пласті (чи тільки у Пласті?) і, якщо вона буде вдержана на відповідному рівні, напевне дасть ясний образ, що під поняттям критики треба розуміти.

Застановляючись над статтею Осипа Войчука (ч. 1-2 за 1969 р., “Про вільну пластову критику”), треба прийти до висновку, що це суміш непорозумінь. Автор — правник і тому таки дивує своєю аргументацією. З нею можна і треба посперечатись.

Насамперед треба підкреслити, що основи демократії всюди однаково діють, але не всюди їх однаково розуміють, чи навіть свідомо їх викривляють. О. Войчук висловлює свій погляд на демократію і робить різницю між демократичною системою у Пласті і в політичному житті. У цьому не бачу якоїсь логіки.

Повністю треба заперечити його думку, що у Пласті інакша демократична дія ніж у іншому секторі суспільного життя. Він твердить, що Пласт — це не “демократичне суспільство”. Невже він стоїть поза суспільством? Він напевне є часткою цього суспільства, і у Пласті демократична система починає діяти вже в найнижчій клітині — гуртку з усіма її елементами, навіть — влади та змагання за неї (в позитивному розумінні). Адже, коли б так не було, то Пласт не міг би виконати своєї основної мети: виховати доброго громадянина, який потім бере участь у суспільно-громадському житті. Пласт — це не мета сама для себе.

Протиставлячи Пласт політичному життю, автор говорить, що “Пласт же — є об'єднанням людей, що добровільно згуртувалися для спільного змагання за обрану мету” і, мовляв, не мусять у Пласті залишатись незадоволені, бо вони — “можуть прямувати до тієї самої мети іншими шляхами”. Хіба ж у демократичній системі інакше й у політичних партіях? Яка ж тут різниця? Тільки в тоталітарних системах усе примусове.

Автор порівнює Пласт “до родини, у якій родину любов заступає правдива пластова дружба”. Але, навіть у такій спаяній, нормально, клітині, як сім'я, не можна обійтись без критики, бо цього вимагає її розбудова та успіх.

Щоб доказати, як інша демократична система (така, як у політичному житті) не може діяти у Пласті, О. Войчук доходить до абсурдного твердження, що “демократичним голосуванням не можна змінити ідейних основ, для яких Пласт був заснований”. Таж, змінивши його ідейні основи, Пласт перестав би бути Пластом, а на це, либонь, ніхто з пластунів не зазіхає. Наскільки я міг зорієнтуватись, тут є мова, як у нових наших умовах знайти найкращі шляхи та людей для пластової праці, бо ці умовини зовсім різні, як були в Україні.

Каже О. Войчук, що люди “у Пласті не шукають заспокоєння особистих чи групових інтересів” у протилежність до політичного життя.

Дозволю собі цілком не погодитись із першим. “Особисте заспокоєння” — задоволення з виконаного обов’язку, і ніяка грошова чи інша винагорода не може його заступити. Коли б не було цього особистого задоволення чи пак внутрішнього заспокоєння, праця була б, не тільки у Пласті, млява, недолуга і зовсім нецікава. Гроші — це конечний засіб для життя, а не поштовга для ідейних мотивів. Якщо людина голодна, все інше тратить значення.

Щодо другого, тобто “групових інтересів”, варто пригадати собі, що після нашого переїзду на цей континент саме ми привезли їх сюди і ще й як залутували їх у Пласт. Через оці “групові інтереси” чимало молоді не знайшло спільної мови зі старшим громадянством. І добре, що сьогодні ці “групові інтереси” втрачають свій ґрунт, принаймні серед молодшого покоління, бо серед старшого вони доходять до безглуздя (приклад, як поступили наші “політики” з Атанасом Фіголем — проречистий!).

Твердить О. Бойчук, що “професійні діячі” працюють за винагороду та “в імені своїх мандатів господарять народнім майном”. У першій мірі, яка різниця між поняттями “професійного діяча” і “компетентної пластової провідниці”, коли відкинемо грошовий додаток, який не вирішує тієї “професійности” чи “компетентности”. І чи обрана пластова старшина не господарить народнім, у даному випадку докладніш окресленим — пластовим, майном? А цього пластового майна таки, хвала Богу, призбиралось. і хтось ним таки господарить. Чи й тут без критики обійшлось? Без неї напевне не було б поступу.

Тут слід вяснити, що таке критика. У нас завелось погане її розуміння, як негативне явище, і тому О. Бойчук пояснює, що вона має бути “товариська, доброзичлива, спрямована на добро організації...” Саме й так треба розуміти критику, бо все інше це критикоманія. Цих тям не годиться змішувати. До речі, не вирішуючи правдивости чи неправдивости аргументів і фактів, наведених у Бойчуковій статті уступ Сірого Вовка (із журналу “Там-Там”) не можна підтягти під поняття критикоманії. Крім того, критика — це ще нерівнозначне з непошанівком до критикованої особи. Ми її можемо і дуже поважати, але це не повинно нас спинювати висловити критичні завваження проти неї.

Та що значить “на відповідному форумі та у відповідний час”? Хіба ж “ПШ” це не відповідний форум? Якщо хтось бажає завести мертвечину, хай викине критику. Відповідний же час на критику є завжди, коли виникає для цього потреба. Люди бояться, що критика може пошкодити Пластові, а не навпаки. А втім, це досить притаманне українцям, і тому маємо по наших часописах різні пеани, замість речевости. Наші часописи бояться, що стратять через критику того чи того читача. Варто б засвоїти собі з цього погляду добрі прикмети англосаксів, серед яких живемо вже, нівроку, десятки років і ще нічого не навчились. Не все в них погане

Вкінці щодо третьої “паралелі” О. Бойчука — про пресу. З того, що він пише про “щоденні загальні газети, що вічно шукають за сенсацією

і скандалом”, виявляє, що він її не читає або не розуміє читаючи (з контексту видно, що він не має надумці т. зв. жовтої чи бульварної преси). І не знати, чи це мова про українську щоденну пресу чи чужу. Якщо б, наприклад, він читав канадську англomовну пресу, яка допускає на своїх редакційних сторінках не раз нищівну критику на себе від читачів, то трохи інакше б думав. До речі, коли була б цікава й корисна аналіза тієї “щоденної загальної” преси, може б ми тоді чогось іншого довідалися і — навчилися, що не все є скандал, якщо про нього пишуть. Та, коли він пише, що пластова преса не може бути такою, то цю його думку справді ні пришити, ні прилатати саме до пластової преси. Це зайвина, що нічого не говорить.

Справді капітальне твердження про колегіяльну відповідальність, а не особисту. Яка ж гарна хованка для невідповідних людей на повірених їм місцях! Це теж притчина для загалу спихати все лихо, що його завдають (не зі злої волі!) одиниці “не на своїх місцях” на цілий Пласт, як організацію. А це якраз шкідливе для Пласту.

Врешті, де ж непорозуміння щодо різного тлумачення демократії, а з тим і критики? На мій погляд, проблема не в таких чи таких словних аргументах, але в двох різних світах, у людях — одних народжених і вихованих, як каже пл. сен. М. Раковський, в Україні, де “Пласт був парамілітарною (??! — ай) організацією (стор. 37) з одного боку, а з другого — в колишніх дітях, що зросли та виховались на цьому, демократичному, континенті. Це психологічний комплекс, який не всілі звести одних з одними, щоб збагнули різниці. Одні вважають критику потрібною й невід’ємною в праві свободи вислову, а другі не сприймають її, спостерігавши змалку пародію демократичної системи під чужими режимами.

Аж ніяк не заперечую, що старше покоління, виховане у Пласті, може дати свій чималий, набутий життєвим досвідом, такий чи такий вклад у кожен ділянку пластового життя. Проте, у підході до молоді не треба забувати про свою молодість і слід нагадувати собі, а які ми були замолоду? Як у нас було, як ми були юнаками та старшими пластунами? Яка ж у нас була критика — краща чи гірша за ту, яка нам тепер не подобається?! Не погоджуйчись з “опортуністами”, ми їх критикували, але як? Сподіваюсь, що старше покоління ще пам’ятає, як ми студенти, між ними і пластуни, били покійного Василя Мудрого, тоді редактора “Діла”, за його критичні статті. А яка ж була критика свята “Українська молодь Христові” в 1933 р., проти чого виступали теж і наші чоловіки пластуни-націоналісти. Ну, а перипетії за Пласт чи проти Пласту між пластунами і “пластунами із ОУН”? О. Войчук напевне не забув, як нас заприсягали “на револьвер” у парку Ромашкана у Станиславові (тепер — Іванофранківське), а такі заприсяжені навіть убивали своїх професорів-українців, бо вважали їх — і як тепер знаємо — помилково, хрунями. Скільки такої “критики” можна навести? Не забуваймо цього, коли обурюємося на критику сучасного покоління.

Подруге, ми юнаки мали своїх опікунів куренів, і вони були нашими тільки дорадниками. Ми ж самі такі були “демократичним суспіль-

ством", що О. Бойчук нині заперечує. Інша справа, що ми розуміли під тією демократичністю, тоді (1930-1940 роки) так дуже оплюгавленою націоналістичним табором, а що розуміє тут вирощена молодь.

Потретьє, ми забуваємо, що в час (1930-ті роки) нашого старшопластунства ми майже не мали пластових сеньйорів, які нами опікувались би. Ми самі вирішували, що і як робити, як повести пластове життя. Думаю, що ми такі добре виконали працю, хоч і не без помилок. Основа тодішніх пластунів не погано виховалась на добрих громадян, і їх ми нині бачимо активними в нашому житті. Тим то треба дивом дивуватись, чому ми прикладаємо іншу мірку до сучасного молодого покоління, гадаючи, що без нас вони кроку не зроблять. Боїмось ми за них чи за себе? Варто подумати!

Антін В. Івахнюк
Торонто, Канада

**

ЗАУВАГИ НА ТЕМУ КРИТИКИ У ПЛАСТІ

Пл. сен. Любомир Онишкевич у своїй статті "Чи все в порядку", поміщеній у журналі куренів УСП-ів і УПС-ів "Сіроманці" "Там-Там" ч. 1-99 — за весну 1969 р.), вийшов із передумови, що в кожному демократичному суспільстві вільна критика урядових осіб конечна, бо вона охороняє суспільство перед диктатурою, — і він уболівав, що у Пласті вільна критика пластового проводу натрапляє на труднощі, при чому навіть кілька неправдивих фактів.

Розглядаючи цю статтю у "Пластовому Шляху", я помітив, що не можна уважати Пласту суспільством, у якому йде завзята боротьба різних політичних груп, і що недоречно думати про можливість диктатури пластового проводу, бо приналежність до Пласту є добровільна.

Висліди моїх міркувань на тему критики у Пласті, надруковані в моїй статті на сторінці 46-ій "Пластового Шляху" ч. 1-2 (20-21) з 1969 р., і їх легко кожному перевірити.

Дві тут вище надруковані статті, на мою думку, не заперечують ні не послаблюють мого становища у цьому питанні.

Стаття ст. пл. Ірини Ковшевич-Гасюк, на мою думку, дуже претенсійна. Трудно мені збагнути, на чому авторка базує своє почуття вищости у відношенні до інших учасників дискусії і своє зневажливе ставлення до інтелектуального рівня членів пластового проводу. Ерудиція, якою авторка намагається блиснути, блідне при наявності таких фраз, як "ментальна здібність мислення" — так ніби існують теж інші, не-ментальні здібності мислення. Ціла стаття, подача думок, настроюють читача так, що на запит авторки, чи пластовий провід "проспав останніх 20 років і не в силі усвідомити собі нових процесів, що нуртують у світі", хочеться відповісти теж запитом: "чи авторка проспала роки свого юнацького пластового виховання і не в силі здобути на пластовий стиль дискусії і полеміки?" Можна годитися або не годитися з думкою і становищем критикованого

авторкою пл. сен. М. Раковського, але його лист до редакції “Пластового Шляху” треба уважати зразком пластового способу ведення дискусії, з якого не одному можна б дечого навчитися.

Можна твердити, що не у формі, не у способі суть справи, але у змісті висловлених думок. Воно так — і ні. Бо спосіб ведення дискусії — так, як спосіб ведення критики — це рівночасно віддзеркалення духових прикмет учасника дискусії чи критика. Авторка статті вважає, що “угольним каменем людини (?), організації чи держави — це критика, вільна від шорів доброзичливості, без обов’язкового проєктування нових концепцій, критика без “польських манерів”, і критика (в іншому місці) деструктивна. Після таких тверджень, можна вже зрезигнувати з відповіді на поставлене вгорі питання, що робила авторка в часі юнацького пластування. Між нами, дорослими особами у Пласті, рідко згадуємо пластовий закон. Приймаємо, що вичислені в ньому прикмети характеру самозрозумлі в поведінці людей, вихованих у Пласті. Доброзичливість до всіх людей — це одна з основних вимог пластового світовідчування. Тому: коли я вимагаю доброзичливої і конструктивної критики у Пласті, а ст. пл. І. Гасюк вважає доброзичливість “шорами” для критика, а пропонує критику навіть деструктивну — то, очевидно, нам годі знайти спільну мову.

На моє твердження, що “голоси у пластовій пресі т. зв. вільних критиків, що ані не беруть участі у праці пластових проводів, ані не несуть відповідальності за неї, а до того недокладно поінформовані про справи, у яких забирають голос, або свідомо їх невірною насвітлюють, не можуть принести користи Пластові”, — авторка дивується, як я міг потрапити в “орбіту дискусії про особисту нездарність вільних критиків”. Виходило б, що особисті кваліфікації критиків і вживання ними неправдивих чи невірних фактів взагалі не входять в рахубу. Головне, щоб критика не була зв’язана ніякими шорами доброзичливості, щоб не мусіла займатися проблемами направи критикованих відносин, щоб була “деструктивна”, без якихнебудь “польських манер”.

Мені особисто авторка дає раду, яким питанням я повинен був зайнятися на маргінесі статті пл. сен. Л. Онишкевича: “замість торкатися третьо- і четверто-рядних питань тієї статті”, я мав би дискутувати про “поняття свободи, як нормуючого спільного знаменника в житті Пласту”. Дякую за раду, але з неї не скористаю. Поняття свободи у Пласті для мене не дискусійна тема, бо не бачу загрози для тієї свободи з якогонебудь боку. Коли я ставлю тезу, що критика у Пласті корисна і потрібна, але на властивому форумі та у властивому часі, а при тому доброзичлива, наставлена на напору недомагань, а не на дошкулення критикоману, — то це ще не загроза для свободи вислову у Пласті, а міроприйняття, спрямоване для добра пластової організації. Коли службовці комунікації ставлять червоні світла на перехрестях вулиць, то вони роблять це в інтересі збірноти, що користується вулицями, і ніхто розумний не буде уважати цього позбавленням свободи порушування.

Авторка статті була, мабуть, хибно поінформована про те, чому прізвище пл. сен. Лариси Онишкевич пропущено у складі редакційної

колегії “Пластового Шляху” в останньому числі цього журналу. Мушу спростувати, що це сталося не з причини її статті, а на її виразне бажання.

Якщо авторка серйозно трактує своє твердження, що критика “відшліфовує людину” і що “кожна здорово думуюча, вільна від комплексів менше-чи більше цінноста людина сливе з радістю і зрозумінням сприймає критику”, — то маю надію, що вона не погнівається на мене за повищу оцінку її статті.

**

Моєму давньому приятелеві, інж. Антонові Івахнюкові, авторові другої з повищих статей, я дав би пораду, яку дав своєму критикові один досвідчений публіцист: “замало є критикові не погодитися з автором статті, — він повинен ще критиковану статтю уважно прочитати”. Інакше — він буде оспорювати твердження, яких критикований автор ніколи не висловив.

Друковане слово має ту прикмету, що його “не витягнеш волом”. Хто вмів читати, може легко переконатися, чи я у своїй статті висловився проти критики в Пласті, як це неоднократно підкреслює А. Івахнюк. Не маю наміру подрібно полемізувати з другом Івахнюком, але мушу вказати на деякі яскраві перекручення моїх думок.

На моє твердження, що Пласт не є суспільством, — А. Івахнюк запитує: “невже Пласт стоїть поза суспільством?” А я з черги питаю: “і що з того?” Я не твердив зовсім, що Пласт стоїть поза суспільством, але факт, що Пласт є у суспільстві, ще не робить його суспільством, а радше навпаки. Церква теж не є поза суспільством, але сама вона суспільством не є і не управляє демократії ані в справах віри ані церковної організації.

Я не твердив, що у Пласті “інша демократія” ніж у суспільстві. Коли я підкреслив добровільність членства у Пласті, то мав на думці те, що людина до Пласту приступає і в ньому залишається з власної волі, а в суспільстві вона родиться і мусить до нього належати, і в ньому боротися за свої особисті чи групові інтереси.

Моє порівняння Пласту до родини “стоїть”, і твердження А. Івахнюка, що “і в родині не обійдеться без критики” б’є в порожнечу. Во ніде члени родини не критикують себе взаємно в часописах, а роблять це між собою, доброзичливо, з порадами, як зарадити недолікам, — так як я рекомендую це робити у Пласті.

Ніяк не переконає мене А. Івахнюк, що змагання за внутрішнє вдоволення з виконаного обов’язку (у Пласті) — це те саме, що боротьба на смерть і життя суспільних і політичних груп.

У всіх інших своїх закидах друг Івахнюк “б’є цвяха” не в голову, а попри неї — в палець. Так воно мені виглядає. Жто з нас правий(хай судять читачі). На приклад: участь пластунів у політичних середовищах, які поборювали — словом і ділом — роботу суспільно-політичних діячів, це саме суспільно-політична боротьба різних світоглядів і різних політичних тактик, якої аж ніяк не можна рівняти із критикою у Пласті, яка, і на думку А. Івахнюка, повинна бути доброзичлива. Чи можна було вимагати доброзичливості у політичній боротьбі 1920-30-их років?

На маргінесі вважаю потрібним спростувати одне: я не займав в УВО становища, яке давало б мені право записувати нових членів організації, а до ОУН я ніколи не належав. А. Івахнюк щось тут помішав із тією присягою, — мабуть ішлося про якусь дрібну гімназійну групу.

Залишилося мені ще “не згодитися” з моїм критиком в одному: колегіальна відповідальність пластових старшин напевно не є “хованкою для невідповідних людей”. У конкретному випадку: справа винагороди деяким членам таборових булав за ведення пластових літніх таборів була предметом не однієї наради чергових крайових пластових старшин у США. Розглядалися різні проєкти, але остаточної розв’язки не знайдено. Відповідальність за поточний стан поносить теперішня крайова пластова старшина у США та її попередниці, а не котрийсь із її членів, зокрема не голова крайової таборової комісії в якомусь році. На це слушно вказав пл. сен. М. Раковський (дивись “Пл. Шлях” ч. 3-4 за 1968 р., стор. 86), вважаючи, що було б правильнішим ставити під дискусію проблему, а не особу, конкретно голову тодішньої крайової таборової комісії у США.

Я переконаний, що ведена дискусія без уваги на “різні мови”, якими говорять, а радше пишуть поодинокі її учасники, дала не тільки матеріал для роздумування, але що уважливіші читачі вилущать із неї “зерно правди” і використають його.

Пл. сен. Осип Є. Войчук
Дітройт, США

КЕКИЛІЯ-ЦЬОПА ПАЛІВ — СИМВОЛ ПЛАСТУНКИ

В повноті духових сил, далекосяглих творчих задумів і плянів, вичерпної енергії, знеможена довгою і важкою недугою, з якою боролася як справжній лицар упродовж останнього року свого життя, знаючи, що її не подолає та працюючи рештками своїх сил, “щоб це не одне розпочате діло викінчити”, відійшла у Вічність 11 листопада 1969 року в Торонті на 64-му році свого трудолюбного життя св. п. пл. сен. Кекилія Палів, залишивши багато важливих у нашому громадському житті стійок без стійкових...

Народилася у священничій родині 6-ого січня 1906 року в селі Перевість на західно-українських землях. Серед пластової молоді св. п. Кекилія Палів була відома під її популярним іменем “подруга Цьопа”. Вже з ранньої молодости, на шкільній лавці вона захопилася ідеями українського Пласту, і пластовій організації вона віддала все своє життя. У юнацькому віці, будучи ученицею учительської семінарії, стає пластункою, членкою 3-ого полку ім. кн. Ярославни у Львові. Перейшовши до УСП-ок, стає членкою 2-ого куреня УСП-ок “Ті, що греблі рвуть” та однією з ініціаторок спеціалізації куреня, а саме ведення таборів пластових юначок. Згодом стає кількакратно коменданткою таборів юначок на Соколі, а крім того веде вишкільні табори.

В роках 1926 до 1934 працює як виховниця і вчителька фізкультури, спочатку системою позашкільних гуртків, а згодом гуртків, включених

у програму навчання Українського Дівочого Інституту в Перемишлі. Дві спортивні дружини з Перемишля “Спартанки” і “Весела громада”, які вела ст. пл. Цюпа Паліїв, здобули собі велику популярність у спортивному житті Галичини. Крім цієї своєї педагогічної праці вона займалася в тих роках Пластом, організуючи 10-ий Курінь УПЮ-ок ім. Настасії Слудької в Перемишлі, а після розв'язання Пласту продовжує пластову працю в нелегальних формах.

Багато вихованок Українського Дівочого Інституту в Перемишлі понесли в своїх серцях як дорогоцінний скарб ті ідеали і напрямні в житті.

Після звільнення з учительської праці в Українському Дівочому Інституті в Перемишлі на вимогу польської влади Подруга Цюпа переїздить до Львова і з новим ентузіазмом береться тут до праці в нелегальному Пласті: стає у провіді Комісії виховних осель і мандрівок молоді (КВОМ), з іншими пластовими подругами і друзями організує кооперативу “Вогні”, щоб цією крамницею придбати фонди на пластову діяльність та при ній видавати юнацький журнал цієї ж самої назви, веде пл. гуртки та інші форми пл. діяльності. Хто з нас, тодішніх юначок, не мріяв про чергову зустріч з Подругою Цюпою на сходинах “Вогнівок”?...

Яскрава і небуденна індивідуальність Подруги Цюпи відзначалася силою духа, невтомністю і подивугідною енергією, завзятістю у праці, небуденним організаційним хистом і справжньою пластовою готовістю братися відразу до кожної роботи, яку треба було виконати для спільноти. Там, де йшлося про правильність пластової ідеї, про послідовність стосування пластової методи була вона безкомпромисовою. В роботі була до самозаперечення жертовна. А це все сполучене з небуденними здібностями організаторки давало успіх. Тож постать Подруги Цюпи приваблювала молодь. Усе своє життя Подруга Цюпа присвятила виховній праці, і вона сплела його так тісно із справами молоді та свого народу, що їй майже зовсім не залишалось часу на особисті справи. У неї не було іншого особистого як українська молодь.

Друга світова війна принесла нові форми пластової праці. Подруга Цюпа займається далі виховною працею як головна організаторка молоді у Відділі Молоді Українського Центрального Комітету (УЦК), організуючи в 1942 — 1944 роках нелегальні пластові клітини у формі Виховних Спільнот Української Молоді (ВСУМ). Новою ділянкою її праці була пізніше (1944-45 рр.) опіка над нашою молоддю, яку німці насильно забирали до молодечих відділів до протилітунської оборони у Німеччину. Цим дітям старалася вона полегшити долю зв'язком з ними у формі листування, посиленням пакунків, відвідуванням під час великодніх чи різдвяних свят. “Як приємно було дивитися на ті дівчатка” — пише вона у своєму споміні — “і як світилися їхні очі на вид рідної книжки”.

Після відновлення діяльності Пласту в Німеччині восени 1945 р. Ц. Паліїв бере дуже активну участь у розбудові і закріпленні Пласту між українською молоддю, що тоді перебувала на терені західної Ні-

меччини, головно у т. зв. переселенчих таборах, зокрема на терені Баварії. Від 1947 до 1949 року була вона тоді тут членом Головного Пластового Проводу, а саме головною коменданткою українських пластунок. Емігрувавши в 1948 р. до Великобританії, Ц. Паліїв включається тут активно до пластової праці та розбудовує український пластовий рух у батьківщині Бейден-Поуелла, та керує ним до свого виїзду до Канади в 1952 р.

З правдивим ентузіазмом взялася Подруга Паліїв до пластової праці в Канаді, працюючи з великою відданістю та правдивою жертвовністю на керівних постах у Крайовій Пластовій Старшині Канади (як голова КПС від 1953 до 1959 і від 1962 до 1965 рр. та як заступниця голови КПС від 1959 до 1962 рр.), і, незважаючи на різні поважні перешкоди, на які натрапляє в Канаді і в інших країнах нового поселення правдивий стиль і зміст пластування. Ц. Паліїв різно з тими труднощами боролася, а інколи на них різко реагувала, аж урешті в 1965 р. відійшла від практичної роботи в Пласті, щоб уповні віддатися праці на ділянках виховання нашої молоді, які є підбудовою праці в Пласті, а найважливішою з яких вона уважала працю в рідному шкільництві, від дитячих садків починаючи.

1965 р. Подруга Паліїв залишила активну працю в Пласті, бо її принциповість і вимоги до виявів пластової діяльності не могли співжити із тими негативними подекуди явищами у нашому пластовому житті, які заперечували основи Пласту — елітарність, жертвовність провідників, знання рідної культури, плекання рідної мови тощо.

В ділянці шкільництва в останніх 5-ох роках свого життя (1965 до 1969 рр.) спільно із своїми співробітниками довела Покійна справу упорядкування цього переважливого відтинку до схвалення на СКВУ в листопаді 1967 р. виховного ідеалу українця в діяспорі та Української Виховної Системи, яка вказує шляхи до реалізації цього ідеалу та до створення Світової Координаційної Виховно-Освітньої Ради при СКВУ (СКВОР). Цьопа Паліїв не лише мала багато ідей і концептів, але вона завжди була і реалізаторкою своїх задумів. Тому всі акції (а провела вона їх на різних відтинках багато!), доводила завжди до успішного кінця, активізуючи при тому переважно молодь і старших із пластових рядів.

Громадська праця Цьопи Паліїв виявлялася і в інших формах, між іншим у проваджених на велику скалю допомогових акціях. Тут згадаємо тільки дві з них: її участь у допомозі голодуючим у Галичині, зокрема в околицях Підкарпаття і Карпат на провесні 1942 р., та організація Центрального Патронату над Осередком НТШ у Сарселі при КПС у Канаді, який вона особисто довгий час очолювала.

Динамічна вдача Цьопи Паліїв, яка спонукувала її до постійної активності в житті, запопадливість у роботі, а не в пустій фразеології і пошана до діла не дозволили їй, на жаль, зібрати та подати на папері у формі окремого книжкового видання увесь свій багатющий досвід і знання виховної справи.

Віддати всіма кольорами барвисту постать незабутньої, визначної пластової провідниці, Подруги Цьопи, — це наше завдання. Образ її у всій його виразності, багатогранності і насиченості глибиною змісту, духової привабливості і сили нам, які знали її особисто, а зокрема тим, що і самі користали із багатства духа її, треба передати нашій молоді.

Сказав пластовий капелян у промові над домовиною Подруги Цьопи, що згасло її життя, і не стало світла у вікні рідношкільної канцелярії, де останніми роками постійно працювала Покійна. Воно згасло у цьому вікні, але світитиметься ясним, теплим промінням у нашій пам'яті, і грітиме своїм теплом чергові пластові покоління, бо його потужність велика. Піонером у цьому став новооснований Підготовчий Курінь УПЮ-ок ім. Цьопи Паліїв у Торонті.

Не багато серед людей проходять так свою життєву мандрівку як пройшла її велика пластунка — Цьопа Паліїв. Т. Г.

ХРОНІКА ПЛАСТОВОГО ЖИТТЯ

ВІДИЙШЛИ НА ВІЧНУ БАТРУ

З великим жалем і смутком повідомляємо все Пластове Братство і Українське Суспільство про чергові втрати в наших пластових рядах.

♦♦

У середу, 15-ого жовтня 1969 р., після короткої, але важкої недуги, заосмотрений Найсвятішими Тайнами, відійшов від нас у Вічність на 63-ому році свого трудолюбного життя

св. п. пластовий сеньйор

ІНЖ. ЮРІЙ ТАРАС ГРУШКЕВИЧ

народжений 15 вересня 1907 року в Тернополі, в Україні.

Як юнак Покійний був членом 11-ого Куреня УПЮ-ів ім. гетьмана Івана Мазепи у Станиславові (до 1925 р.), пізніше належав до 3-ого Куреня УСП-ів "Лісові Чорти", а після відновлення Пласту в 1945 р. був членом 3-ого Куреня УПС-ів "Лісові Чорти" в Німеччині, Австралії і у США. Покійний був головою Пластової Станиці у Клівленді, а пізніше головою Станячної Ради у Дітройті.

За студентських часів був членом Студентської Корпорації "Галич" у Данцігу, а пізніше активним членом Т-ва Українських Інженерів в Україні та у США, а крім того членом багатьох українських товариств і організацій.

Після похоронних відправ, що відбулися в церкві Непорочного Зачаття у Дітройті, поховано Покійного на місцевому цвинтарі Оливної Гори.
Вічна Йому Пам'ять!

З глибоким смутком і найбільшим жалем сповіщаємо все Пластове Братство і Українське Суспільство, що у вівторок, 11-ого листопада 1969 року в Торонті, на 64-ому році свого жертвовного для Бога і України життя, прийнявши Найсвятіші Тайни, відійшла у Вічність визначна пластова провідниця та невтомна виховниця української молоді,

сл. п. пластова сеньйорка

КЕКИЛІЯ-ЦЬОПА ПАЛІВ

членка 2-ого Куреня УПС "Ті, що греблі рвуть", колишня пластова юначка в 3-ому Полку ім. княгині Ярославни у Львові, колишня зв'язкова 10-ого Куреня УПУ-ок ім. княгині Настасії Служкої у Перемишлі, настоятелька і вчителька тіловиховання в Українській Дівочій Гімназії-Інституті в Перемишлі, провідниця спортивних гуртків "Весела Громада" та "Спартанка" у Перемишлі, членка Пластового Центру з часів нелегального Пласту, організаторка і провідниця пластових таборів у Карпатах на Соколі, співосновниця і провідниця видавничої кооперативи "Вогні" та працівниця крамниці "Пласт", довголітня головна комендантка пластунок, головна референтка вишколу ГПБ, довголітня голова Крайової Пластової Старшини в Канаді, співосновниця Пласту у Великобританії, секретарка Світової Координаційної Виховно-Освітньої Ради та Крайової Координаційної Виховно-Освітньої Ради Канади, голова Головної Управи Об'єднання Українських Педагогів Канади і голова Відділу ОУПК в Торонті, голова Світової Ради Українського Дошкілля, засновниця Патронату Наукового Осередку НТШ-Сарсель, Франція, у Канаді та організаторка багатьох харитативних акцій під час Другої світової війни.

Покійну похоронено в суботу, 15 листопада 1969 р. на цвинтарі Проспект у Торонті після відправлення похоронних обрядів у місцевій церкві св. О. Миколая.

ВІЧНА ЇЇ ПАМ'ЯТЬ!

**

Замість квітів на свіжу могилу Покійної члени її рідні та її численні приятелі і знайомі склали пожертви в сумі понад \$3,200.00 на Фонд Енциклопедії Українознавства, яку видає Науковий Осередок НТШ у Сарселі, Франція, та \$282.00 на Пластовий Вишкільний Фонд ім. Дрота.

ВОСЬМИЙ КРАЙОВИЙ ПЛАСТОВИЙ З'ЇЗД У КАНАДІ

У днів від 26 до 28 грудня 1969 р. відбувався в Торонті Крайовий з'їзд Пласту Канади. Уже в четвер, 25 грудня, з нагоди з'їзду відбулася відправа провідниць пластунок — гніздових, зв'язкових і кошових з усіх пл. станиць Канади, де діють частини пластунок. Відправа пройшла дуже ділово та в добрій, дружній атмосфері.

Восьмий з'їзд відрізнявся від усіх інших дотеперішніх тим, що в ньому активну участь взяло багато старшого пластуництва, яке прибуло з усіх 10-ти пластових осередків Канади.

З'їздом проводила президія у складі: пл. сен. Андрій Тершаковець — голова, заступники: пл. сен-ри: Степан Корбутяк і Юрій Левицький. Секретарювали: ст. пл. Оріся Бродович і ст. пл. Роман Зазуля.

КПСтаршину обрано в такому складі: пл. сен. Василь Янішевський — голова, заступники голови: пл. сен. Володимир Соханівський і пл. сен. Богдан Ковалюк, секретарка: пл. сен. Тоня Горохович, булавний пласту-нів — ст. пл. Леонід Терпляк, діловод господарства — пл. сен. Петро Ваєр, діловод Пластприяту — п. Богдан Голинський, крайовий голова УПС — пл. сен. Богдан Яців, діловод вишколу — пл. сен. Ігор Старак. До КПС будуть ще кооптовані: булавна пластунок, діловод фінансів, діловод преси та інформації, діловод організації та діловод зв'язку.

КПРаду очолив пл. сен. Андрій Козак як голова, членами є пл. сен-ри: Ярослава Зорич, Богдан Пендзей, Єраст Гуцуляк, Василь Палієнко, Ігор Велигорський та Євген Ващук. До Крайового Пластового Суду увійшли: пл. сен. о. Володимир Івашко, пл. сен. Петро Саварин і пл. сен. Андрій Тершаковець.

У З'їзді взяли участь 109 членів старшого пластуництва та пластових сеньйорів з Вінніпеґу, Гамільтону, Едмонтону, Монтреалю, Саскату-ну, Ст. Кетерінс, Оттави, Ошави, Ріджайни і Торонта.

З'їзд вітав серед учасників гостей із США: пл. сен. Юрія Ференцевича, голову ГПБулави, пл. сен. Христину Навроцьку, голову виховного сектора КПС у США, і пл. сен. Теодосія Крупу — голову УПС у ГПБулаві, який виголосив на з'їзді УПС Канади цікаве слово про проблеми сеньйорату. З'їздові УПС був присвячений окремий день в неділю, 28 грудня.

На закінчення 8-ого КПЗ'їзду відбулася святкова вечера із довшою програмою: доповідь на тему "Пласт очима громадянина з-поза Пласту" проф. д-ра Миколи Держка, вручення відзначень пластовим провідникам і грамот членам Пластприяту, проголошення признання ступенів членам Кадр Виховників, а вкінці мистецька частина у виконанні юнацтва і старшого пластуництва із Торонта.

Святочна вечера розпочалася молитвою "Отче наш", яку відспівали юначки, а о. Юрій Ференців (капелян для православного пластуництва) поблагословив страви.

На вечерю прибуло численне громадянство Торонта, пластова молодь і гості — багато представників наших крайових і місцевих організацій, яких представив пл. сен. Юрій Борис, що керував програмою вечері.

У мистецькій частині вечора були: музична точка — піаніно у виконанні юначки Адріани Генік-Березовської і юнака Мирона Ковальського (твори Й. Брамса, М. Фоменка і Е. Лекуона), співоча група юначок, яку підготувала п. Квітка Зорич-Кондрацька, фотохроніка із 20-річного життя Пластової Станиці Торонто, яку виготовили: пл. сен. Аскольд Ганьківський при співпраці п. Ліди Палій, п. Романа Сосідка та пл. розв. Марти Горбань. Добрий настрій надали вечорові співоча група юначок та старших пластунів, які співом і грою на струнних інструментах заве-

ли учасників вечора із залі десь на місце пластового табору. Так і назвали вони свій виступ — “Немов при ватрі”. Пластові “антипки” ст. пл. Роман Зазуля та ст. пл. Юрко Сторощук, роздаючи дотепні “дарунки” пластовим провідникам: членам КПС і станичної старшини в Торонті “дедикаціями” на цих “дарунках” внесли багато гумору і справжнього пластового настрою. Учасники вечора не жаліли, що прибули на вечір, а навпаки — не жалували компліментів виконавцям розвагової програми.

Організаційну підготовку з'їзду, програму і господарську частину підготували вмло пл. сен. Євген Ващук (програма) та пл. сен. Петро Ваєр. Їхній дбайливість завдячуємо успіх.

Вечір закінчився молитвою, яку провів о. Ю. Ференців, і молитвою-співом у виконанні групи юначок.

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

● Найновіше число “Пластового Шляху” (ч. 1-2 з 1969 р.) прекрасне. Гратулюю. Все, що написано, на часі. Мені здається, що Пласт врешті виходить з повоєнної темряви на ясну поляну в діяспорі. Тематика статей і семінарів ПКД, про які були звідомлення в цьому числі “Пл. Шляху”, дуже інтересна. Друкуйте швидко чергове число. — Скоб! — Пл. сен. Володимир Помірко, Чикаго, США.

● Як тільки одержу “Пластовий Шлях”, читаю його “від дошки до дошки”, бо мені цікаво знати, хто пише і що пише. Редакція і адміністрація цього нашого пластового органу — це нелегка справа, зокрема коли адміністрація не одержує своєчасно передплат і адміністрації приходить пригадувати передплатникам журналу про їхні обов'язки супроти свого журналу... Пл. сен. Олексій Сагайдаківський, Бремpton, Канада.

● “Пластовий Шлях” — це є один з найкращих журналів на еміграції, і я, як пластовий сеньйор, гордий за таку здорово думачою редакцію та за наш журнал. Одночасно пересилаю \$12.00 на дворічну передплату та \$8.00 на пресфонд “Пл. Шляху”. Щастя Вам Боже у Вашій дальшій праці! — Скоб! — Пл. сен. Іван Лисейко, Чикаго, США.

● У нас після Конресу УККА! Як звичайно, жадних видних змін — все по-старому, і політика (!)... піде втертим руслом... Позитивом конгресу УККА була велика участь студентської молоді у цьому Конгресі. Вправді наша молодь була дуже “бунтівнича”, з пластунами на чолі, але сам факт, що вона цим усім цікавилася (може перший раз) і що вона відчуває себе українською та боліє над усіма нашими недоліками, дає нам підставу надіятися, що ми ще не пропали. Нам треба тільки зревідувати наші заскоружлі погляди, глядіти на все, що довкруги нас і перед нами, і відповідно до цього змінити методику праці в цілому суспільному житті до Пласту включно! — М. Я., Нью-Йорк, США, 29. 10. 1969 р.

● Перш за все щиро дякую, що Ви вмістили у “Пл. Шляху” (ч. 1-2/1969, стор. 51-57) мій звіт про Пластовий Музей у Клівленді. Я цікавий як далі будуть ставитися наші пластові діячі до розбудови Пластового Музею...

Щиро дякую і за вступне слово від Редакції до мого звіту. Радію, що є люди, які краще розуміють завдання Пл. Музею, ніж наш пластовий загал.

Ціле число “Пластового Шляху” є дуже різноманітне і цікаве. По прочитанні більше про це напишу...

Ще раз щиро дякую за Вашу прихильність до Пластового Музею та вітаю Вас пластовим привітом — СКОВ! — Пл. сен. Леонід Бачинський, Клівленд, США.

● ...Коли мова про справу тягlosti праці на провідних постах у Пласті, то я думаю, що варто мати частий приплив нових людей до пластового проводу. Розуміється, що такі нові люди мусять мати охоту і хоч частинне знання справ свого діловодства. Також думаю, що відхід поодиноких діловодів із своїх постів повинен бути поступовий. Давніші пластові провідники знають, що нові діловоди самі не можуть мати відразу багато успіхів, але що вони, співпрацюючи разом із давнішими, вже об'язомленими зі справами, можуть багато корисного зробити...

...Я особисто приготавляюсь бути цього літа комендантом юнацького табору. Добираю собі таких друзів до булави, які вже вирости в Америці, бо думаю, що вони найбільше зможуть показати нашим юнаком, що старші пластуни справді “браві хлопці” і що вони є горді з того, що вони є українськими пластунами...

Покищо бувайте здорові — Скоб і Гей-гу, Гей-га! — Ст. пл. Юрко Тарасюк, Л. Ч., Трентон, США.

● Шановна Редакціє! — У статті “Мова — це душа народу” (“Пл. Шлях” ч. 1-2/1969 р., стор. 85) наведені слова проф. Я. Славутича про бачванську говірку, де він твердить таке:

“...Таке вже сталось, напр., у Югославії: бачванські й керестурські (?-аї) українці за яких двісті років так засмітили свою лексику і фразеологію, що їхня українська мова фактично стала діалектом сербської мови. Щоправда, цьому сприяла настанова офіційних урядових чинників” (“ПШ”, ч. 1-2/1969, стор. 86).

Мабуть, проф. Я. Славутич тієї української говірки не знає, бо навіть пише “бачванські й керестурські українці”, начеб керестурці не були бачванцями. Що є в цій говірці (у своїй основі — лемківській) домішка, головню адміністраційної, термінології і сербської чи хорватської, чи навіть угорської, то це ще не дає основи твердити про “сербський діалект”. Це таке далеке від речевости, як і твердження про “настанову офіційних урядових чинників”, ніби сербських. — Антін В. Івахнюк, Торонто.

НАМ ПОТРІБНА “ПЛАСТОВА ЧЕРВОНА КНИЖЕЧКА”!

Нав'язуючи до статті пл. сен. О. Гаврилюка п. н. “Маленька червона книжечка” (“Пл. Шлях” ч. 1-2/1969 р., стор. 90), уважаю, що нам, пластунам, потрібна наша маленька “пластова червона книжечка”. В ній повинні бути виписані червоними літерами точки пластового закону, який так часто порушують, а то й нехтують пластуни, а зокрема й ще пл. сеньйори. Думаю, що я теж, поруч із другом Орестом Гаврилюком, не-поправна ідеалістка. Тому теж так дуже болять мене виступи деяких пла-стунів, поступовання яких не має нічого спільного ні із справедливістю, ні із увічливістю, ні із братерськістю та доброзичливістю, чого від пласту-нів вимагає пл. закон.

Хач так надзвичайно влучно і по-пластовому написав свою статтю пл. сен. Осип Войчук в останньому числі “Пл. Шляху” (ч. 1-2/1969) на тему “вільної пластової критики”, мушу повернутися, а радше додати ще дещо до цієї статті. Старий Вовк у журналі “Сіроманців” п. н. “Там-Там” (ч. 1/99) пише про “делікатно” обраних делегатів на пластові з'їзди чи на збори КУПО, які знову ж обирають завжди тих самих осіб до пл. проведу. У мене — питання. Що стоїть на перешкоді Старому Вовкові не тільки бути обраним делегатом, а бути “делегатом з уряду” на пл. крайовий з'їзд? Таж пл. станиця, до якої належить чи повинен належати Старий Вовк, не могла “склеїти” своєї станичної старшини з браку людей, які могли б узяти на себе пост станичного чи кошового. У зв'язку з цим му-шу сказати, що далеко легше писати на тему браку “вільної критики” у Пласті, як це робить Старий Вовк, ніж підлягати їй, працюючи у станич-ній чи крайовій пластовій старшині.

Старий Вовк теж пише про “некомпетентність” обраних людей. А я питаю: чому ж “компетентні” не хочуть працювати?

Пише теж Старий Вовк у “Там-Там”, у статті п. н. “Пластуни на винайм”, що Пласт перемінився в “економічну” організацію, так що на-віть головою КПС у США є економіст. Тільки забув Старий Вовк, що цей економіст був також і пластовим виховником, м. ін. він був теж комендан-том (неплатним!) одного із перших пл. таборів на терені США, на якому був тоді учасником, як юнак, сьогоdnішній Старий Вовк. Чи справді зван-ня людини може стояти на перешкоді бути пластовим виховником?

Кінчаючи мої міркування на тему критики Старого Вовка, починаю сумніватися, чи з-поміж навіть найбільше “делікатно обраних” делегатів на Х-ий Крайовий Пластовий З'їзд у США вдасться номінаційній комісії підняти таких відважних пластунів, які хотіли б наражуватися на кри-тику Старого Вовка?

А може до цього часу щось допоможе “маленька пластова червона книжечка” та може ще знайдуться люди “доброї думки”, які, не зважаю-чи на злобну критику, будуть далі працювати для добра пластової молоді!

Пл. сен. Христина Навроцька,
Нью-Йорк, США

ДВАДЦЯТЬ ОБОВ'ЯЗКІВ АМЕРИКАНСЬКОГО СКАВТМАЙСТРА

Понижче передруковуємо із пожовклих сторінок Інструкторського листка нашого Пласту п. н. "Пластовий Провід" (що появлявся у Львові) ч. 3 з травня 1929 р. статтю про те, якими повинні бути і як повинні працювати з нашою молоддю наші пластові провідники. Як тоді (в 1929 р.), так і тепер (у 1969 р.) є ті самі проблеми. Радимо нашим читачам не лише прочитати нижче надруковані рядки, але й подані в них поради пристосовувати у своїй праці з нашою пластовою молоддю. — Редакція.

У вересні 1928 р. в місті Ітака, США, відбулася конференція скавтмайстрів округи Ітака, у присутності директора Скавтового Бюро Г. Мартина, на якій зв'язковий Й. Гарольд Вілліамс прочитав реферат п. н. "Логічні принципи скавтового проводу і розвій хлопця". При кінці автор робить висновки із свого реферату у таких ось 20-тьох точках:

1. Будь провідником спритним і спокійним, а не галасливим.
2. Плекай більше сумління ніж послух.
3. Пам'ятай завжди, що головне зацікавлення до пластування хлопця полягає у грі, і то в такій, як він її собі уявляє.
4. Пригадуй собі завжди, яким був ти молодим, і старайся відтворити собі спогади з молодости.
5. Виходь із пластунами завжди на чисте повітря і вільний простір, бо там краще розвиваються зацікавлення і досвід.
6. Пильнуй, щоб хлопець проявляв і сам активність.
7. Дораджуючи хлопцеві, роби так, щоб його діла впливали з його власного бажання і постанов.
8. Дай хлопцеві працю, коли він готовий до праці, і створюй умовини, у яких родилось би бажання до чину і до ініціативи.
9. Пам'ятай, що найкраще вчить вправа, а не мертве слово. Дай хлопцеві змогу вправлятися в тому, чого він має навчитися.
10. Пам'ятай, що добра вправа дає задоволення, а лиха творить знеохоту.
11. Знай, що задоволення і знеохота — це важливіші над усі інші почування.
12. Май завжди на увазі, щоб хлопці мали успіх у своїх замірах та ініціативі, бо успіх найкраще врізується в пам'ять.
13. Не забувай, що хлопець сприймає багато речей, і то швидко. Тому, коли він щось добуває досвідом, обсервуй і звички, яких він у той мент набуває.
14. Послуговуйся завжди гуртком, а свою діяльність спрямовуй у напрямі створення публічної opinii і моралі, бо саме вони творять у хлопців задоволення або знеохоту.
15. Далеко краще, якщо хлопець сам собі визначить кару. Апелль до амбіції завжди має далеко більше виховне значення, ніж публічна нагана.

16. Примус може дати певний вислід, одначе — уживай його тільки у крайності.

17. Дай нагоду хлопцям бути визваними на герць.

18. Будь певний, що осягнення певних умлостей творить нове коло зацікавлення.

19. Не забувай, що хлопець росте з дня на день і що він сподівається від тебе поступування з ним, як із дорослим.

20. Будь прикладом!

ПЛАСТОВИЙ ВИШКІЛЬНИЙ ФОНД ІМ. ДРОТА

С П И С О К Д А Т К І В Ч З

I. КРАЙОВІ І СТАНИЧНІ СТАРШИНИ ТА ПЛАСТОВІ ЧАСТИНИ

Пластова Станиця у Вінніпезі, Канада	100.00
Пластприят у Вінніпезі, Канада	100.00
Пластова Станиця в Едмонтоні, Канада	83.00
Осередок Праці УПС у Вінніпезі, Канада	50.00
Пластова Станиця в Лос Анджелес, США	50.00
Пластова Станиця в Кентоні, США	25.00
Пластова Станиця в Оттаві, Канада	25.00
Пластова Станиця у Ноттінгамі, Великобританія	19.00
Пластова Станиця у Вольфергамптоні, Великобританія	14.33
Пластова Станиця у Лондоні, Великобританія	11.94
Пластова Станиця в Елізабеті, США	10.00
Пластовий заробіток старших пластунів у Великобританії під час літнього табору в 1969 р.	7.40
Разом Пластові Старшини і Пластові частини (I)	\$495.67

II. ІНДИВІДУАЛЬНІ ПОЖЕРТВИ

Покійна Євгенія Ференцевич, Джерсі Сіті, США	100.00
пл. сен. Петро Саварин, Едмонтон, Канада	50.00
пл. сен. Дмитро і Стефанія Косовичі, Нью-Йорк, США	25.00
пл. сен. Анна Войцун, Трентон, США	5.00
пл. сен. Олександр Марченко, Дарбі, Великобританія	2.10
такі члени Осередку Праці УПС в Торонті, Канада:	
пл. сен. Микола Юник	10.00
пл. сен. Богдан Юник	10.00
пл. сен. Богдан Яців	10.00
пл. сен. Ліда Клюфас	5.00
пл. сен. Василь Максимець	5.00
пл. сен. Емілія Мельник	5.00
пл. сен. Оріся Синишин	5.00
пл. сен. Нестор Юрчук	5.00
Разом індивідуальні пожертви (II)	\$237.10

III. ПОЖЕРТВИ ЗАМІСТЬ КВІТІВ НА МОГИЛИ

Замість квітів на могилу бл. п. Євгенії Ференцевич із Джерсі Сіті, США	
Панство Т. і О. Кецали, Торонто, Канада	25.00
Панство О. і М. Зацухні, Нью-Йорк, США	25.00
пл. сен. Ольга і Микола Кузьмовичі, Бабилон, США	25.00
Працівники “Свободи” і Українського Народнього Союзу, Джерсі Сіті, США	25.00
Пластова Станиця у Клівленді, США	20.00
пл. сен. Галина і Володимир Хамули з Нью-Йорку, США	20.00
Осередок Праці УПС у Воффало, США	15.00
пл. сен. Володимира, і пл. сен. о. Богдан Смики з Ютики, США	10.00
пл. сен. Теодосій Крупа, Трентон, США	10.00
пл. сен. Ольга Кузьмович, Бабилон, США	10.00
пл. сен. Олександра Юзенів, Нью-Йорк, США	10.00
пл. сен. Ігор Раковський, Нью-Йорк, США	10.00
пл. сен. Степан Чайковський, Гартфорд, США	10.00
Братчик Славко з Воффало, США	10.00
Разом	\$225.00
Замість квітів на могилу бл. п. Євгенії Ференцевич і Бориса Драгана	
Гурток Пластприятю у Джерсі Сіті, США	25.00
Замість квітів на могилу бл. п. директора Андрія Неговича	
Гурток Пластприятю в Ютиці, США	25.00
Замість квітів на могилу бл. п. пл. сен. Кекилії Паліїв з Торонта і бл. н. Івана Самокіша із Тремтону, США	
пл. сеньйори Оксана і Олександр Бережницькі, Воффало, США	15.00
Замість квітів на могилу сл. п. пл. сен. Богдана Коцوماки з Німеччини, члена, 25-го Куреня УПС “Орден Хрестоносців”:	
Члени 25-го Куреня УПС “Орден Хрестоносці”: Ярослав Вижицький — Нью-Йорк, Осип Данко — Нью-Гейвен, Володимир Кулинич — Нью-Йорк, Мирослав Лабунька — Філадельфія, Володимир Нагірний — Нью-Йорк, Петро Наконечний — Нью-Йорк, Володимир Процик — Нью-Йорк, Воло- димир Рак — Нью-Йорк, Володимир Слиж — Нью Йорк, Ігор Шуст — Філадельфія, — усі по \$5.00 — і Осип Врублівський, Клівленд — \$4.00, разом	54.00
Замість квітів на могилу сл. п. д-ра Івана Подригуді, Клівленд, США,	
13 курінь УПС “Дубова кора”, США	25.00
Дарія з Ратичів Пенцак	25.00
Анна Дмитерко-Ратич, Нью-Брансвік, США	10.00
Андрій і Євгенія Ратичі, Нью-Брансвік, США	10.00
Ярослав і Дарія Ратичі, Нью-Брансвік, США	10.00
Володимир Мелько	5.00
Разом	85.00
Замість квітів на могилу бл. п. Володимира Рогожі з Нью Йорку, США	
пл. сен. Христина і Юрій Навроцькі, Нью-Йорк, США	20.00

**Замість квітів на могилу бл. п. Батька пл. сен. Наді Кулинич,
пок. о. Михайла Кулинич з Нью-Йорку, США**

Члени Виховного Сектора КПС у США	32.00
Замість квітів на могилу бл. п. пл. розв. Бориса Драгана з Джерсі Сіті, Подруги ст. пл. Оксани Драган, сестри покійного Богдана Драгана, Богданка, Христя, Дзвінка, Алла, Софійка та Ірина	30.00
Пластуни Богдан і Леся Сененки, Джерсі Сіті, США	5.00
Разом	\$35.00
У перші роковини від смерти Покійного Чоловіка Івана Самокіша пл. сен. Ніна Самокіш, Трентон, США	50.00
Замість квітів на могилу бл. п. Лонгіна Дреботія з Торонта Мелянія і Мирон Бачинські, Торонто	10.00
По одному доляру склали: пл. сен. Омелян Тарнавський і пл. сен. Андрій Козак та члени Пластприятю в Торонті: Володимир Верезовський, Наталія і Мирослав Головаті, Ярослав Гем- батюк,, Олександр Держко, Маргарета і Остап Дикуні, Ольга Джуглей, Ольга Еліяшевська, Олександр Желтвай, Ярослав Клос, Ігор Кришталович, Михайло Мігус, Ірина Мой- сяк, Степан Романець, Віра Станько, Микола Фроляк, усі з Торонта, разом	17.00
Разом	\$27.00
Замість квітів на могилу сл. п. пл. сен. Кекилі Паллів з Торонта Крайова Пластова Старшина в Канаді	25.00
Пластова Станиця у Боффало, США	25.00
Осередок Праці УПС у Торонті	25.00
Ольга Ганкевич, Торонто	10.00
Пластприятелі Марія і Мирослав Горбані, Торонто	10.00
і такі члени ОП УПС в Торонті:	
Анна і пл. сен. Василь Палієнко	20.00
пл. сен. Аскольд Ганьківський	10.00
пл. сен. Зенон Дуда	10.00
Ірина і пл. сен. Теодор Козаки	10.00
пл. сен. Роман Копач	10.00
пл. сен. Іван Лещишин	10.00
пл. сен. Богдан Лялюк	10.00
пл. сен. Звенислава Сагайдаківська	10.00
пл. сен. Олексій Сагайдаківський	10.00
пл. сен. Володимир Соханівський	10.00
пл. сен. Орися Синишин	10.00
пл. сен. Омелян Тарнавський	10.00
пл. сен. Андрій Тершаковець	10.00
пл. сен. Андрій Файгель	10.00
пл. сен. Андрій Харак	10.00
пл. сен. Василь Янішевський	10.00
пл. сен. Богдан Яців	10.00

пл. сен. Уляна Дичок	2.00
пл. сен. Василь Максимець	2.00
Разом	282.00
Разом з усіх датків замість квітів на могили (III)	875.00
Разом з усіх датків з цього 3-ого списка (I-III)	1,582.77
В 1-ому і 2-ому списках (дивись на попередні числа "Пл. Шляху" — ч. 3-4/1968 і ч. 1-2/1969) було датків на суму	3,580.43
Разом складено досі (31. 12. 1969 р.) на Пластовий Вишкільний Фонд ім. Дрота	\$5,188.20

● Пожертви на Пластовий Вишкільний Фонд ім. Дрота слід пересилати прямо або за посередництвом своїх Крайових Пластових Старшин на адресу Головної Пластової Булави в Нью-Йорку:

Plast-HPB, 140 Second Ave., New York, N. Y., 10003, USA.,

а чеки чи грошові перекази (моні ордер) виписувати на:

Plast — Drot Foundation.

● Пожертви на Фонд ім. Дрота можна пересилати також на адресу адміністрації "Пластового Шляху" в Торонті.

АДМІНІСТРАЦІЯ "ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ"

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСФОНД "ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ"

за час від червня до кінця грудня 1969 р.

США

Замість квітів на могилу бл. п. пл. сен. Олекси Ганкевича з Чикаго склали на пресфонд "Пл. Шляху" такі члени Пластової Станиці в Чикаго:

Пластова Станиця в Чикаго — \$10.00; по \$5.00: пл. сен. Т. Ліськевич, пл. сен. Ю. Яримович, пл. сен. Е. Бурачинський, пл. сен. І. Лисейко, пл. сен. Ю. Кузич; по \$2.50: пл. сен. Д. Пілецкий, пл. сен. М. Оленич, пл. сен. Я. Кульчицький, пл. сен. Ю. Ожга, пл. сен. В. Литвин, пл. сен. І. Комаринський, ст. пл. Т. Климкович, ст. пл. І. Гула, пл. сен. Ю. Юринець та пл. сен. К. К. — \$1.00, разом \$58.50.

Замість квітів на могилу св. п. Впр. о. Михайла Кулиничча з Нью-

Йорку, батька свого друга, пл. сен. Володимира Кулиничча, склали пожертви по \$5.00 члени Нью-Йоркської стежі "Ордену Хрестоносців": пл. сен. Я. Вижницький, пл. сен. П. Наконечний, пл. сен. В. Процик, пл. сен. В. Рак, пл. сен. В. Слиж, разом \$25.00.

по \$10.00

Пластова Станиця, Пассейк ст. пл. Ю. Тарасюк, Трентон по \$8.00

пл. пр. Я. Попель, Клівленд по \$5.00

пл. сен. Р. і С. Барановські, Гаятсвілл

по \$4.00

пл. сен. Я. Гладкий, Гаррісбург пл. сен. С. Никифоряк, Нью-Йорк пл. сен. В. Свинтух, Савт Орендж

пл. сен. М. Кравців, Ньюпорт
 пл. сен. В. Целевич, Вільмет
 ст. пл. Д. МекКей, Менсфілд Сентер
 пл. сен. С. Мороз, Гастінгс
 он Гадсон
 пл. сен. З. Корчинський, Бронкс
 ст. пл. Я. Ганкевич, Чікаго
 пл. сен. І. Декайло, Флашінг
 пл. сен. Н. Шуст, Спрінг Валей
 пл. сен. А. і О. Гарасовські, Чікаго
 по \$3.00
 пл. сен. П. Крамаренко, Бруклін
 пл. сен. О. Гаврилюк, Кенсінгтон
 по \$2.00
 пл. сен. С. Хома, Парма
 ст. пл. Д. Якубович, Парма
 пл. сен. І. Кравців, Філядельфія
 пл. сен. В. Слиж, Флашінг
 пл. сен. Я. Оберишин, Кю Гарденс
 ст. пл. А. Павлів, Коговз
 ст. пл. І. і С. Гусяки, Бруклін
 ст. пл. В. Крамарчук, Бруклін
 по \$1.00
 пл. сен. В. Процик, Асторія
 ст. пл. Т. Филипович, Чікаго
 пл. сен. З. Кознарський,
 Філядельфія
 ст. пл. Л. Гайда, Джемейка Плейн

КАНАДА

по \$11.15
 пл. сен. Ю. і Д. Даревичі, Торонто
 по \$9.00
 ст. пл. Ю. Спольський, Торонто
 по \$5.00
 Пластова Група, Ріджайна
 ст. пл. Т. Герчак, Ванкувер
 ст. пл. Х. Кручова, Монтреаль
 по \$4.00
 пл. сен. Г. Лощенко-Кіс, Оттава
 пл. пр. Л. Качан, Оттава

ст. пл. А. Цурковський, Торонто
 пл. сен. Л. і О. Винницькі, Торонто
 пл. сен. О. Синишин, Торонто
 пл. сен. З. Дуда, Торонто
 по \$3.00
 пл. сен. Ю. Бабій, Кіченер
 пл. сен. Д. Попадинець, Монтреаль
 пл. сен. Я. Кобелецький, Монтреаль
 пл. сен. Я. Іванусів, Едмонтон
 по \$2.00
 пл. сен. А. Гладилевич, Монтреаль
 пл. пр. С. Романець, Торонто
 по \$1.50
 пл. сен. Р. Сенчук, Вінніпег
 по \$1.00
 пл. сен. Д. Навроцька, Вінніпег
 ст. пл. Т. Баб'як, Торонто
 пл. сен. С. Залозецька, Вінніпег
 мгр. В. Сірський, Воверлю
 пл. пр. В. Габрович, Гамільтон
 пл. сен. С. Климкович, Едмонтон

ІНШІ КРАЇНИ

● Члени Кодла 3-ого Куреня УПС "Лісові Чорти" — "Бубняще" з осідком у Мюнхені, Німеччина, пл. сеньйори: Т. Данилів, М. Добрянський, А. Фіголь, о. І. Гриньох, В. Ісаїв, В. Янів, В. Козак, о. М. Коржан, І. Мриц, М. Рудко склали по 10.00 нім. марок; разом \$26.95.

● о. І. Шевців, Лідкомб, Австралія, — 3.60.

Від червня до кінця грудня 1969 року склали на пресфонд "Пластового Шляху":

із США 51 особа	\$190.50
з Канади 24 особи	\$ 82.65
з інших країн 12 осіб	\$ 30.55
Разом 87 жертводавців	\$303.70

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА і її чужомовні видання — це не тільки найбільше культурне досягнення нашої еміграції, але також великий політичний акт, що постійно позитивно впливатиме на відносини в Україні. ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА повинна бути в кожному українському домі.

З М І С Т

О. Тарнавський: Кінчасмо 4-ий рік відновленого видання "Пластового Шляху" і... що далі?	1
О. Тисовський: Кудою іти?	5
С. Охримович: Пластова і громадська робота	10
Т. Горохович: Виклик пластовому майбутньому	14
Т. Дурбак: До питання побудови Пласту у діаспорі	19
О. Гагринюк: Більше уваги пластовим таборам!	25
Думки гласових провідників про табори (цитати)	31
В. Соханівський: Деякі проблеми юнацтва	32
О. Гаврилюк: Здоровельні проблеми в літніх таборах і оселях молоді	45
М. Суліма: Одиниця і суєтістьство	62
Рідна мова — Божий нагаз	67
В. Савчак: Статус УССР у світлі державного і міжнародного права	70
Богинянка: Відвідувати Україну чи ні?	91
Чи є у Пласті вільна критика?	96
Т. Г.: Кекиля-Цюпа Палів — символ пластунки	106
Хроніка гласового життя	109
З листів до Редакції	112
Двадцять обов'язків американського скавтомейстра	115
Список датків на Пластовий вишкільний фонд ім. Дрота	116
Список датків на пресфонд "Пластового Шляху"	119

ЗВ'ЯЗКОВІ І ВПОРЯДНИКИ!

Появилось нове видання

ГПБулави під назвою

ПОСІБНИК ЗВ'ЯЗКОВОГО

Це збірна праця 22-ох авторів — пластових провідників. 471 сторінок друку, багато ілюстрацій, ціна — \$3.00. — З кресма звертасмо гащу увагу на такі розділи:

- Гурткова система — правильне ведення частин УПЮ
- Зв'язкові вишколюють гурткових
- Пляцування праці гуртка і куреня
- Пластові ігри — опис 160 різних ігор
- Мандрівництво — практичні поради
- Табірництво — практичні поради
- Морське і літунське пластування.

"ПОСІБНИК ЗВ'ЯЗКОВОГО"

можна набути

- в Канаді: у Пластовій кооперативі "ПЛАИ"

PLY Ltd., 768 Queen St. W.,
Toronto 3, Ont.

- у США: у пластовій крамниці "МОЛОДЕ ЖИТТЯ"

Molode Zytia, 304 E., — 9 St.,
New York, N. Y. 10003

- Замовлення з інших країн треба спрямовувати до Адміністрації "Юнака":

"Yunak" — Magazine,
2199 Bloor St. W.,
Toronto 9, Ont.

●

- Повищі ціни важні при закупі у крамниці. При позамісцевих замовленнях треба долучити по 50 центів за примірник на гоштову пересилку.

Ціна цього подвійного числа: 3.00 дол.

● ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

● ЧИТАЙТЕ!

● ПОШИРЮЙТЕ!

ПЛАСТОВІ ЖУРНАЛИ:

ГОТУЙСЬ

ЖУРНАЛ
ПЛАСТОВОГО
НОВАЦТВА

Появляється щомісяця. Річна передплата: Канада — \$3.30, США — \$3.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: Miss Lesia Chraplywa, 158 East — 7th St., Apt. 3A
New York, N. Y., 10009, U.S.A. АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ: *Hotuj's Magazine*
c/o Plast Inc., 140 Second Ave., New York, N. Y., 10003, U.S.A.

ЮНАК

ЖУРНАЛ
ПЛАСТОВОГО
ЮНАЦТВА

Появляється щомісяця. Річна передплата в Канаді і США — \$6.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: Mrs. Olha Kuzmowycz, 221 Fire Island Ave., Babylon,
N. Y., 11702, U.S.A. — АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ: *Yunak Magazine*,
2199 Bloor Street West, Toronto 9, Ontario, Canada.

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Появляється квартално. Річна передплата в Канаді і США \$6.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ ТА АДМІНІСТРАЦІЇ:
PLASTOVY SHLIAKH, 2199 Bloor St. West, Toronto 9, Ont., Canada.

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions and activities. It emphasizes the need for transparency and accountability in financial reporting.

2. The second part of the document outlines the various methods and techniques used to collect and analyze data. It includes a detailed description of the experimental procedures and the tools used for data collection.

3. The third part of the document presents the results of the study. It includes a series of tables and graphs that illustrate the findings of the research. The data shows a clear trend in the relationship between the variables being studied.

4. The fourth part of the document discusses the implications of the findings. It highlights the potential applications of the research in various fields and the need for further investigation in this area.

5. The fifth part of the document concludes the study and provides a summary of the key findings. It also includes a list of references and a bibliography of the sources used in the research.